

**Onnistunut ohjaus. Nuorten kokemuksia ohjauksesta työpa-
jalla.**

Ida Kauppinen

Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma
Syyslukukausi 2014
Opettajankoulutuslaitos
Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Kauppinen, Ida. 2014. Onnistunut ohjaus. Nuorten kokemuksia ohjauksesta työpajalla. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos.

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli kartoittaa, minkälaisia käsityksiä työpajanuorilla oli ohjauksesta sekä miten ohjaus oli heitä tukenut. Tutkimuksessa pyrittiin myös saada tietoa, mitkä ovat ohjauksen hyvät elementit ja miten ohjausta voisi kehittää nuorten mielestä.

Tutkimuksen lähestymistapa oli fenomenografinen. Aineistonkeruumetelmänä käytettiin teemahaastatteluja ja tutkimusta varten haastateltiin kahdeksaa työpajanuorta. Aineiston analyysimenetelmänä käytettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysia.

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että suurimmalla osalla tutkittavista oli kouluissa ja työvoimatoimistossa olevasta ohjauksesta kielteinen tai neutraali kokemus. Kielteiseen kokemukseen liittyi ohjaajan kiire, epäkunnioittava asenne, luottamuspuhla tai he kokivat, etteivät saaneet tarpeeksi tietoa. Toisaalta tutkittavia oli ohjattua eteenpäin, varsinkin työvoimatoimistosta oli ohjattu nopeasti työpajoille.

Työpajoista tutkittavilla oli myönteinen kokemus, johon liittyi tunne kokonaisvaltaisesta ohjauksesta. Työpajat tarjosivat hyväksyvän yhteisön ja mielekästä tekemistä. Ohjaajat koettiin luotettavaksi ja ohjattavat olivat hyvin sitoutuneita toimintaan. Työpajojen aikana tutkittavissa oli tapahtunut henkistä kasvua ja oma tulevaisuus oli selkeytynyt: suurin osa oli hakenut kouluun tai työkokeiluun. Tulevaisuuteen suhtauduttiin toiveikkaasti, koska oma suunta oli löytynyt.

Työpajanuorten mukaan ohjauksen ja avun pyytämiseen pitäisi olla matala kynnys, johon liittyi helppo ja nopea saatavuus. Avun pyytämisen tulisi olla arkipäiväistä. Ohjaussuhteen toivottiin perustuvan ajan kanssa syntyneeseen luottamukseen ja ohjauksen tavoitteena olevan ohjattavan itsetuntemuksen lisääntyminen. Työpajat ja etsivä nuorisotyö koettiin hyviksi avun tarjoajiksi.

Tutkimuksen johtopäätelmänä voidaan sanoa, että jos halutaan tukea näitä nuoria, on lisättävä tiedottamista erilaisista vaihtoehtoista, puututtava varhain ja tarjottava kokonaisvaltaisempaa tukea elämänsuunnitteluun sekä kasvokkain tapahtuvan keskustelun että tekemisen avulla.

Hakusanat: ohjaus, työpajat, nuorisotakuu, fenomenografia

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO.....	6
2	NYKYAIKA JA OHJAUKSEN TARVE	9
2.1	Muutosten maailma ohjaustarpeiden taustalla.....	9
2.2	Nuoruus epävarmuuden ajassa.....	12
2.3	Nuorisotakuu ja nuorten ohjauksen kehittäminen.....	15
3	OHJAUS.....	20
3.1	Mitä ohjaus on?	20
3.1.1	Aikaa, huomiota ja kunnioitusta.....	20
3.1.2	Ohjaussuhde ja sen prosessimaisuus	22
3.1.3	Ohjauksen tavoitteet ja tehtävät.....	23
3.1.4	Voimavarojen käyttöönotto	24
3.1.5	Sosiodynaaminen näkökulma ohjaukseen	25
3.2	Nuorten ohjaus eri instituutioissa	27
3.2.1	Koulujen ohjaus	27
3.2.2	Nuorten työpajat	31
3.2.3	Etsivä nuorisotyö.....	36
4	TUTKIMUSTEHTÄVÄ	37
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	38
5.1	Tutkimusmenetelmänä fenomenografia	38
5.2	Teemahaastattelu aineistonkeruumenetelmänä	40
5.3	Kohdejoukko	41
5.4	Haastattelujen toteutus	42
5.5	Aineistolähtöinen sisällönanalyysi	44

6	TUTKIMUSTULOKSET.....	49
6.1	Nuorten kokemuksia ohjauksesta	49
6.1.1	Käsityksiä koulujen ohjauksesta	50
6.1.2	Nuorten kokemuksia työvoimatoimiston ohjauksesta	51
6.1.3	Kokemuksia työpajatoiminnasta sekä ohjauksesta	52
6.2	Työpajoilla tapahtunut käänne nuorten elämässä.....	60
6.2.1	Henkinen kasvu ja kehitys sekä tulevaisuuden selkiytyminen.....	61
6.2.2	Työpajojen jälkeinen elämä.....	64
6.3	Hyvä ohjaus.....	65
6.4	Ohjauksen ja tuen kehittämistä.....	73
6.4.1	Asennemuutos avun hakemiselle	74
6.4.2	Aikainen puuttuminen	75
6.4.3	Tiedottaminen työpajoista ja etsivästä nuorisotyöstä	77
6.4.4	Työpajat - lisää aloituspaikkoja ja keskustelua	78
6.4.5	Koulut	79
6.4.6	Oman jutun löytäminen	84
7	POHDINTA	85
7.1	Tulosten arviointi.....	85
7.2	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys.....	92
7.3	Jatkotutkimus	95
	LÄHTEET.....	96
	LIITTEET	101

1 JOHDANTO

Tässä ohjausalan pro gradu -tutkielmassa tutkitaan työpajanuorten kokemuksia ohjauksesta. Tavoitteena on ollut tunnistaa nuorten näkökulmasta hyviä ja toimivia ohjauksen käytäntöjä. Tutkielma on tehty yhteistyössä Keski-Suomen Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa.

Tutkimuksen taustalla on huoli nuorten työllistymistilanteesta. Tilastojen mukaan Suomessa oli vuonna 2011 noin joka kymmenes nuori työttömänä. Työttömien tarkkaa määrää ei voida täsmällisesti sanoa, koska osa työttömäksi ilmoittautuneista on opiskelijoita. (STAT.) Nuorisotyöttömyyden tulkinta voi olla vaikeata jos sen takia, että nuoret ovat liikkuvampia kuin varttuneet työelämässä. Liikkumista aiheuttavat opiskeluiden päättäminen ja uranvalinta sekä työn etsiminen ja vaihtaminen. Nuorisotyöttömyydessä on vakavaa se, jos nuori ei pääse ollenkaan alkuun työelämässä. Silloin myös syrjäytymisen riski on merkittävä. (Pulkkinen & Kanervo 2014, 136.)

Eri puolilla Eurooppaa käydään julkista keskustelua nuorisotyöttömyydestä sekä nuorten syrjäytymisestä. Ympäri Eurooppaa ollaan huolissaan nuorten työttömyydestä: toukokuussa 2014 Euroopan Unionin 28 jäsenmassa oli 5,187 miljoonaa alle 25-vuotiasta työttömänä (Eurostat 2014). Usein työttömyydestä puhutaan siinä merkityksessä, millaisia kustannuksia se aiheuttaa. Nuorisotyöttömyyden taloudelliset samoin kuin sosiaaliset kulut ovatkin merkittäviä. Eurofound (2012) arvioi, että Euroopan Unionissa vuonna 2011 nuoren työttömyys tai toimettomuus (inactivity) maksoi bruttokansantuotteesta 1,2 %, joka vastaa vuosittain 153 miljardia euroa. Jos kymmenesosa nuorista saataisiin integroitua työelämään, pienenisivät vuosittaiset kustannukset yli 15 miljardilla. Myös sosiaaliset ja psykologiset kustannukset ovat merkittäviä, mutta niitä on vaikeampaa arvioida. (Borbély-Pecze & Hutchinson 2013, 6.)

Nuorten syrjäytymistä voi tarkastella sekä kansantaloudellisesta että ihmillisestä näkökulmasta. Kansantaloudelliseen puoleen vaikuttaa sekä syrjäytymi-

sen suorat että välilliset kustannukset. Jo yhden syrjäytyneen perustoimentulon kustannukset ovat noin 750 000 euroa 40 vuoden ajalta. Tähän lukuun ei sisälly muut sosiaalietuudet tai yhteiskunnan menettämät verotulot ja työn tuottama arvonlisä. (TEM raportti 2012, 7.)

Ohjauksen näkökulmasta tässä tutkimuksessa tarkastellaan sitä, millaisella tuella ja ohjauksen keinoilla syrjäytymisriskissä olevia nuoria voidaan auttaa oman tulevaisuuden rakentamisessa. Tämän työn tavoitteena on pohtia, mistä hyvän ohjauksen elementit koostuvat ja miten ohjausta voisi kehittää ohjattavien mielestä. Soanjärvi (2009) kirjoittaa nuorisotutkimusseuran pääkirjoituksessaan, että nykyään nuorten ympärillä on monenlaisia ohjaajia ja että tämä ohjauksen ammattilaisten joukko on kirjavaa. Ohjausta annetaan muun muassa kouluissa ja nuorisotyössä. Nuorten ohjausprosessia tarjotaan yksilökohtaisesti, pareittain tai ryhmässä. Tänä päivänä ohjaus ei ole enää niin sidottu paikkaan tai aikaan, vaan ohjausta saa myös puhelimitse tai verkon välityksellä ja virtuaalista ohjausta on alettu kehittämään. (Soanjärvi 2009.) Tästä voidaan mainita uusi nuorille suunnattu Suunta-palvelu, joka tarjoaa nuorilla ohjausta virtuaalisesti sähköpostia, chattiä ja skypeä hyväksi käyttäen. (ks. suuntapalvelu.fi)

Tässä tutkimuksessa kiinnostus kohdistui työpajaohjaukseen ja toimintaan sekä työpajanuorten ohjauskokemuksiin. Valtakunnallisen työpajayhdistyksen – internetsivuilla (ks. tpy.fi) työpajan kuvataan olevan *”yhteisö, jossa työnteen ja siihen liittyvän valmennuksen avulla pyritään parantamaan yksilön kykyä ja valmiuksia hakeutua kolutukseen tai työhön”*. Työpajat ovat vuosi vuodelta vakiinnuttaneet asemaansa. Tästä esimerkkinä työpajat ovat useassa kunnassa osa palvelujärjestelmää sekä niiden yhteistyö on lisääntynyt peruskoulun ja ammatillisen koulun kanssa (Hassinen 2007, 37). Tässä tutkimuksessa nuorten kokemukset ei siksi rajattu vain työpajojen kokemukseen, vaan myös kouluaikaisiin kokemuksiin sekä kokemuksiin työvoimatoimiston ohjauksesta, jonka kautta usea nuori ohjattiin työpajoille. Tutkimuksen kohdejoukko valikoitui työpajojen nuoriin myös siitä syystä, että työpajatoiminta kuuluu osaksi ajankohtaista nuorisotakuuta (Nuorisotakuu 2014). Tosin nuorten työpajojen historia on pidemmällä kuin 2013 vuoden alussa alkaneessa nuorisotakuussa.

Huhtikuussa 2013 Euroopan unionin neuvosto yhtyi nuorisotakuuohjelman (Youth Guarantee) suositukseen ryhtyäköseen toimiin nuorten tilanteen parantamiseksi (Borbély-Pecze & Hutchinson 2013, 6). Nuorisotakuu on uusi lähestymistapa selättää nuorisotyöttömyys varmistamalla, että kaikki alle 25-vuotiaat, jotka ovat rekisteröityneet työvoimatoimistoon tai ovat sen ulkopuolella, saavat laatutakuun, konkreettisen tarjouksen neljän kuukauden aikana lopetettuaan formaalin koulutuksen tai joutuessaan työttömäksi. Nuorisotakuun pitäisi tarjota työtä, oppisopimuspaikka, harjoittelupaikka tai jatko-opintoja. Tätä tulisi soveltaa yksilöllisesti. Jäsenmaiden pitäisi toimeenpanna ohjelma mahdollisimman pian, mieluiten vuodesta 2014 alkaen. (European Commission; Borbély-Pecze & Hutchinson 2013, 6.)

Suomessa nuorten yhteiskuntatakuuta alettiin suunnitella Jyrki Kataisen hallituksen aikana ja työryhmä nuorten yhteiskuntatakuuta varten asetettiin 1.9.2011. Hallitus on varannut 60 miljoonana euron vuotuisen määrärahan yhteiskuntakuun toimeenpanoon. Työ- ja elinkeinoministeriö asetti työryhmän valmisteleman esityksen nuorten yhteiskuntatakuun toteuttamisesta, esitysten budjettivaikutuksista sekä mahdollisista säädösmuutoksista siten, että takuu voi käynnistyä vuoden 2013 alusta. Takuu tarjoaa jokaiselle alle 25-vuotiaalle nuorelle ja alle 30-vuotiaalle vastavalmistuneelle työ-, työkokeilu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikka viimeistään kolmen kuukauden kuluessa työttömäksi ilmoittautumisesta työvoimatoimistoon. Nuorisotakuu on tarkoitettu heille, jotka vielä etsivät suuntaa elämäänsä. (TEM raportteja 2012, 6-7; Nuorisotakuu 2014.)

Usein työn- ja koulutuksenmarginaalissa olevien nuorten elämää ja tilannetta on tutkittu syrjäytymisvaaran näkökulmasta (ks. Lämsä 2009). Tässä tutkimuksessa tarkastelun kohteena on, millaisia kokemuksia nuorilla on ohjauksesta ja millaiset ovat toimivat käytänteet nuorten ohjaamisessa elämässä heille mielekkääseen suuntaan. Näkökulmana on myös se, miten ohjauksesta voisi kehittää nuorten itsensä mielestä. Nuorisotakuu on yhteiskunnallinen aihe, mutta tutkimuksen näkökulma on yksilölähtöinen ja sen tavoitteena on tuoda nuorten oma ääni kuuluviin haastatteluiden avulla.

2 NYKYAIKA JA OHJAUKSEN TARVE

2.1 Muutosten maailma ohjaustarpeiden taustalla

Giddens (1991) on kirjoittanut postmodernin maailman muutoksesta ja sen vaikutuksesta minuuden rakentumiseen. Hänen mukaansa nyky-yhteiskunnassa on käynnissä sosiaalisen dynamiikan ja perinteiden murtumisen muutos, joka vaikuttaa, tai on jo vaikuttanut, yksilön elämään muun muassa päivittäiseen sosiaaliseen kanssakäymiseen sekä kaikkein henkilökohtaisimpiin kokemuksiin. Nyky-yhteiskunnassa tunnusomaista on lisääntynyt yhteys kahden ääripään välillä: laajenemisen ja tarkoituksellisuuden. Edellä mainituilla ääripäillä tarkoitetaan, että yksilön minuuteen vaikuttaa globalisaatio ja toisaalta taas persoonallisuuspiirteet. Minuus on luotava entistä enemmän itsereflektion avulla ja on ikään kuin jatkuvasti kehitteillä oleva projekti.

Elämme riskikulttuurissa, jossa sosiaalista maailmaa muokkaa voimakkaasti teknologia. Meidän on opittava selviytymään lisääntyneestä epävarmuudesta ja riskeistä sekä monien vaihtoehtojen maailmassa, mitä aikaisempi sukupolvi ei joutunut kohtaamaan. Koska ruumiillinen työ on korvannut henkisellä työllä, on työntekijän kehitettävä symbolienkäsittelykykyään selviytyäkseen työelämässä. (Giddens 1991, 1, 3-4; Peavy 2000, 15-16.)

Peavy on myös teoksissaan kuvannut detraditionalisoitumisesta eli perinteiden merkityksen vähentymisestä. Tästä joutuen ulkoisten ohjaavien voimien merkitys on vähentynyt nuorten etsiessään ja rakentaessaan omaa identiteettiänsä. Minuus on entistä enemmän reflektiivinen, yksilön oma tuotos. Tilanteeseen liittyy paradoksi kysymyksien välillä, mitä me voimme tehdä ja mitä meidän pitäisi tehdä. Samaan aikaan meillä on enemmän kuin koskaan vaihtoehtoja, mutta myös rajoituksia. Tämä paradoksi lisää yksilölle stressiä ja ontologista epävarmuutta. (Peavy 2000, 16; Peavy 2001, 24.) Ajassamme tyypillinen epävarmuus, sattumanvaraisuus ja ennustamattomuus saattavat ajatukset elinikäisestä urasta tai lineaarisesta ammatillisesta kehityk-

sestä kyseenalaisiksi. Tämän takia monet teollisena aikana laaditut ammatillisen kehityksen teorit ovat tänä päivänä hyödyttömiä. Ohjaajat tarvitsevatkin uusia ideoita ohjaamiseen. (Peavy 1999, 66.)

Globalisaatio ja informaatioteknologia ovat siis muuttaneet työelämää ja muutakin elämäämme. Tämä muutos tuo myös luonnollisesti uudenlaisia kysymyksiä ja haasteita myös ohjaukseen ja ohjaajille, jotka auttavat ohjattavia kehittämään työelämäänsä. Ammatilliset näkymät ovat vaikeammin määriteltävissä ja ennustettavissa. Tämä muutos vaatii työntekijöitä hankkimaan uusia taitoja ja kehittämään osaamistaan enemmän kuin aikaisemmin. Epävarmuudessa elävien työntekijöiden on oltava elinikäisiä oppijoita, jotka osaavat käyttää uusia teknologioita ja ovat joustavia, ja jotka luovat omat mahdollisuutensa työelämässä. Tarvitaan uutta lähestymistapaa vastaamaan nykyajan ohjattavien tarpeisiin tietoyhteiskunnassa. (Savickas, Nota, Rossier ym. 2009, 1-2.)

Manka (2006) kirjoittaa samasta ilmiöstä. Hänen mukaansa teknologian myötä työmuodot ovat muuttuneet tuoden uusia tapoja tehdä työtä. Lisäksi hän korostaa työn olevan nykyään projektimaista, mikä puolestaan vaatii meiltä muun muassa jatkuvaa uusiutumista ja valmiutta päivittää osaamistamme. Verkostoituminen ja reaaliaikaisuus ovat nykypäivää, mitkä osaltaan vaikuttavat sosiaaliseen elämäämme. Voimme olla jatkuvasti tavoitettavissa, mikä hämärtää työn ja yksityiselämän välistä rajaa. Verkostot muuttavat yritysmaailmaa, mutta muuttavat samalla myös työntekijän yksityiselämää. Esimerkiksi työntekijältä vaaditaan taitoa olla avoimesti tekemisissä erilaisten ihmisten kanssa. Epävarmuuden keskellä elämänhallintataidot auttavat meitä kehittämään omia rutiinejamme. Itsensä tunteminen, omissa vahvuuksien ja heikkouksien tiedostaminen sekä se, mitä uskoo itsestään, korostuvat. (Manka 2006, 27-37.)

Tietoyhteiskunnassa on ymmärrettävä, että uraongelmat ovat vain pieni osa paljon laajempaa kysymystä, miten elää elämää postmodernissa maailmassa. Emme voi enää puhua vain "urakehityksestä" tai "ammatillisesta ohjaamisesta" vaan voimme visioida "elämän kehityskaarta" (life trajectories), jossa suunnittelemme ja rakennamme omaa elämäämme sekä työuraamme. Suuri kysymys, *mitä minä teen*

elämälläni, on tarkoitettu pohdittavaksi kaiken ikäisille. (Savickas, Nota, Rossier ym. 2009, 3.)

Vehviläinen (2014) kuvaa, että perinteisesti ohjauksen toiminta-alueena on nähty olevan koulutus- ja työurasiirtymiin sekä nivelvaiheisiin liittyvät valintatilanteet. Nykyään ohjaus hahmotetaan yhä laajemmin eri elämänalueisiin liittyvänä oppimisen muotona. Ohjauksen tavoitteena ei ole enää ainoastaan elämänkulun valintatilanteiden tukeminen, vaan ohjauksessa pohditaan ohjattavan eri elämänalueita, kuten ohjattavan omaa elämää ja identiteettiprosessia. (Vehviläinen 2014, 34.)

Ojanen (2006) tuo esille samaa, että epävarmuus lisää tarvetta tehokkaille tukitoimille. Ohjauksen asema on vankistunut, kun osaaminen vaatii jatkuvaa ylläpitoa ja osoittamista työssä. Esimerkiksi työnohjauksella on tarvetta, mutta sen ei tarvitse olla perinteistä työnohjausta, vaan yksilön, työryhmän, tiimien ja organisaatioiden sosiaalisen toiminnan sitouttamista jatkuvaan kehitykseen. Työn toteuttamisesakin tarvitaan uudenlaista ajattelua ja ajattelun muutosta. Työntekijöiden odotetaan ottavan suuremman vastuun itsestään ja työnsä uudistamisesta. Koulutuksen käsite on muuttunut radikaalisti, kun ei ole enää yhtä työpaikkaa eläkkeelle asti. Nykyään yksilö joutuu elämänsä aikana kouluttamaan itsensä jopa useita kertoja ja kenties eri aloille. Valtava muutos vaatii ihmiseltä itseohjautuvuutta sekä kykyä nähdä, että perinteisiä auktoriheettejä ei enää ole. Rohkeus, kriittisyys ja yhteistyötaidot ovat ajassamme korostuneita. (Ojala 2006, 36–37.)

Kootusti voidaan sanoa, että viime vuosikymmeninä työelämän ja valintojen epävarmuus ovat tuoneen tarpeen tukea eri-ikäisiä ura- ja elämänsuunnittelussa (Onnismaa 2007, 15). Tuen tarpeesta on käyty yleistä keskustelua ja tähän on reagoinut esimerkiksi OECD. Raportissaan 2004, OECD on korostanut uraohjauksen tärkeyttä elinikäisen oppimisen tavoitteisiin pääsemisessä sekä sitä, miten uraohjauksella voidaan auttaa työmarkkinapolitiikkaa. Uraohjauksen avulla autetaan ihmisiä reflektoimaan omia tavoitteitaan, kiinnostuksiaan, pätevyyttään ja taitojaan läpi elämänkulun. Uraohjaus auttaa myös ihmisiä ymmärtämään työmarkkinoita ja koulujärjestelmää. Tuntemalla koulutus- ja työtarjontaa, ihmiset voivat suhteuttaa itsensä vahvuuksineen ja kiinnostuksen kohtineen eri mahdollisuuksiin. (OECD 2004, 3, 19.)

2.2 Nuoruus epävarmuuden ajassa

Yhteiskunnan ja sosiaalisen kanssakäymisen muutos vaikuttaa myös nuorten elämään monella tapaa. Ensinnäkin voi pohtia, missä tämän päivän nuorten merkitykselliset kokemukset syntyvät ja missä nuoret viihtyvät. On huomioitava myös, että nuorten elämässä on paljon muutakin kuin vain koulu ja työ. Mäki-Ketelä (2012) lainaa Jokista ja Saaristoa (2006) todeten, että nykynuoret saavat kiinnostavimmat ja merkityksellisimmät virikkeensä muualta kuin koulusta. Monille nuorille merkitykselliset kokemukset ovat siirtyneet kodin ja koulun ulkopuolelle kuten harrastuksiin, internetiin, ostoskeskuksiin ja kaverien kanssa oleiluun. Kodin ja lähipiirin asemaa ovat horjuttaneet kaupungistunut ympäristö, kuluttaminen, media sekä kulttuuri- ja viihdeteollisuus. Ennen peruskoulua seurasi ammatillinen koulutus ja koulutusputken jälkeen siirryttiin työelämään, jossa työsuhteet olivat vakituisempia kuin nykypäivänä. Tämän päivän työelämä puolestaan on täynnä katkoksia ja erilaisia risteyksiä. (Mäki-Ketelä 2012, 17.)

Nuorten hyvinvointia on myös tutkittu runsaasti. Mäki-Ketelä (2012) viittaa Erärannan ja Aution (2008, 8) havaintoon siitä, että nykypäivänä valtaosa suomalaisista nuorista voi, käyttäytyy ja tulee toimeen paremmin kuin aikaisemmat ikäluokat. Kyseisillä nuorilla on korkea opiskelu- ja työmotivaatio, he suhtautuvat tulevaisuuteensa luottavaisesti ja omaan elämäänsä myönteisesti. Nuorten hyvinvoinnissa on kuitenkin toinen ääripää: osalla nuorista on huono tai kokonaan puuttuva koulutus ja lisäksi heillä on *vähän työkokemusta*. Heillä on myös erilaisia elämäntapaan liittyviä ongelmia, henkistä pahoinvointia ja vahingollista käyttäytymistä. He *suhtautuvat negatiivisesti tulevaisuuteen* ja elämään ylipäätään, mitä pahentaa se, että heillä on *heikko usko omiin vaikutusmahdollisuuksiin*. (Mäki-Ketelä 2012, 5; ks. Helve 2002.)

Hyvinvointia tutkittaessa voidaan sosiaalipsykologisesta näkökulmasta korostaa yksilöiden omaa, subjektiivista tulkintaa hyvinvoinnistaan, onnellisuudestaan ja tyytyväisyydestään elämäänsä. Individualistiseen käsitykseen nojaten tämä tutki-

mus antaa nuorille itselleen mahdollisuuden määrittää omaa tilannettaan. (Eräranta & Autio 2008, 10.)

Kaikista yhteiskunnassa ja nuoruudessa tapahtuneesta muutoksesta huolimatta, nuoruus ikävaiheessa tehdään edelleen kauaskantoisia valintoja. Yksilöillä on tulevaisuutta koskevia odotuksia, toiveita ja pelkoja, minkä pohjalta hän luo tulevaisuudenkuvia. Nämä kuvat kumpuavat menneisyydestä ja nykyisyydestä peräisin olevista käsityksistä, havainnoista ja tiedoista. Lisäksi mielikuvitus värittää tätä kaikkea. Nämä käsitykset tulevaisuudesta ohjaavat yksilön nykyhetken käyttäytymistensä, päätöksentekoansa ja valintojansa. Nykyhetken valintojen ja tekojen seurauksena tulevaisuus syntyy. (Rubin 2008, 53; Kojo 2010, 23.)

Kojo (2010) viittaa Seginerin (2003) havaintoon, että tulevaisuuden suuntautuminen on tärkeää erityisesti nuoruuden ikävaiheessa, koska silloin tehdään useita päätöksiä muun muassa koulutukseen, työuraan ja perheeseen liittyen. Näiden valintojen vaikutukset ulottuvat pitkälle tulevaisuuteen. (Kojo 2010, 23.) Rubin (2008) kuitenkin korostaa, että ihmisen ei ole mahdollista tietää juuri mitään varmaa tulevaisuudesta. Silti meidän on elämänhallinnan ja toimintakyvynkin ylläpitämisen takia tehtävä jatkuvasti tulevaisuutta koskevia oletuksia ja arvioita. (Rubin 2008, 53.)

Kojo (2010) on artikkelissaan kirjoittanut aikakäsityksen muuttumisesta ja tutkinut, millainen juuri työpajanuorten käsitys on. Kun maailma on muuttunut, on aikakäsitysikin muuttunut: enää aikakäsitys ei ole lineaarista vaan epävarmuus on joillekin nuorille korostanut tulevaisuuden ja menneisyyden sijaan aiempaa voimakkaammin nykyhetken merkitystä. Tutkijat ovat käyttäneet tästä käsitettä laajentunut nykyisyys (ks Nowotny 1994). Tähän nykyhetkessä elämiseen vaikuttavat ympärillä tapahtuva nopea muutos, reaaliaikaisuus kommunikoinnissa sekä tietotulva, mitkä saavat huomion kiinnittymään vahvasti nykyhetkeen. (Kojo 2010, 24–25.)

Tyypillistä on, että ennen vakiintumista ja vastuun ottamista toimeentulostaan nuori haluaa kokea mahdollisimman paljon. Lopullisia valintoja saatetaan lykätä, koska ei osata valita kaikkien mahdollisten vaihtoehtojen väliltä sitä yhtä. (ks. du Bois-Reymond 1998.) Valintojen lykkääminen ja nykyhetkessä eläminen yhdistetään usein huono-osaisuuteen ja siihen liittyvään näköalattomuuteen (ks. Reiter 2003).

Tästä mainittakoon työttömän tai kouluttamattoman nuoren on olosuhteiden pakosta elettävä nykyhetkessä, koska heillä ei ole mahdollisuuksia suunnitella elämäänsä pitkällä tähtäimellä (ks. Brannen 2002; du Bois-Reaymond 2009). Ajan ja tulevaisuuden hahmottaminen taustalla on myös työelämän ja työmarkkinoiden laajat muutokset. Määräaikaisilla työsuhteilla ja työttömyydellä on vaikutusta yksilön aikakäsitykseen, ajankäyttöön ja tulevaisuuden suhtautumiseen. (Kojo 2010, 25; ks. Kortteinen & Tuomikoski 1998.)

Kojon (2010) tutkimuksessa haastateltiin työpajanuoria. Tutkimuksen mukaan työpajanuoret kokivat tulevaisuutensa epävarmana, minkä takia tutkittavat ajattelivat elämäänsä hyvin lyhyellä aikavälillä. Menneisyydessään kokemansa vaikeudet vaikuttivat heidän tulevaisuuden käsityksiinsä: he elivät elämäänsä pääosin periodi kerrallaan. Täten tutkittavien, työn marginaalissa elävien nuorten, aikakäsitystä voi kutsua laajentuneeksi nykyhetkessä elämiseksi. Osa tutkittavista puolestaan suhtautui kauemmaksi tulevaisuuteen: heillä oli toiveita, unelmia ja väljiä suunnitelmia tai suuntaviivoja. (Kojo 2010, 26–32.)

Tämän tutkimuksen kohdejoukkona olevat nuoret olivat haastattelujen aikana palkkatyön sekä koulutuksen ulkopuolella ja osalla heistä oli vähäinen koulutus. Koska osalla tutkimuksen nuorella on vähäinen koulutus, heitä voi kutsua koulutusyhteiskunnan marginaalissa oleviksi. Osalla heistä oli myös kokemusta eripituisista työttömyysjaksoista. Työttömyys voi kasvattaa syrjäytymisriskiä, koska se usein koetaan turhauttavaksi joutenoloksi, joka passivoi. Työ ja ammatti ovat nuorille edelleen yksi identiteetin luomisaines, ja siksi niiden puute voi aiheuttaa särön identiteetti työhön. (Suutari 2002, 35–40; Kojo 2010, 24.)

Tutkimuksen kohdejoukkona olevat nuoret ovat kuitenkin aktivoituna yhteiskuntaan, koska he olivat mukana nuorille suunnatussa työpajatoiminnassa. Takisen (2003) mukaan nuorisotyöttömyys on yksi syistä työpajoille hakeutumiseen, mutta pajoille tulevista enemmistöllä on jonkinlainen sosiaalinen kuntoutuksen tarve ennen kuin he työllistyvät vapaille työmarkkinoille. He eivät myöskään ole halukkaita tai kykeneviä formaaleihin opintoihin. Nuorilla saattaa myös olla osaamisvajetta.

Osa näistä nuorista on ”koulukammoisia” saamiensa epäonnistumisen kokemusten jälkeen. (Takkinen 2003, 11.)

Komonen (2001) on puolestaan kirjoittanut ammatillisen koulutuksen keskeyttäjäistä. Hänen mukaansa, kun keskustellaan yksilöllisistä koulutuspoluista, sävy on useimmiten myönteinen. Yksilöllä nähdään olevan valinnanmahdollisuuksia, koulutuspolut ovat joustavia ja elinikäinen oppiminen antaa toisen mahdollisuuden (*second chance*). Komosen mukaan näkökulma muuttuu kielteiseksi, kun kohteeksi otetaan opintojen keskeyttäjiä koulutuspolut. Yksilöllisen erityisyyden tilalla nähdään piirteitä, joissa on ongelmia. Suutari (2002) viittaa Komoseen (2001), että esimerkiksi koulun keskeyttäminen ei välttämättä johda laajempaan yhteiskunnasta syrjäytymiseen. Tällaiset poikkeamat koulutuksen suoraviivaiselta polulta työelämään ovat pikemminkin osa oman paikan etsimistä kuin merkki nuorten yhteiskuntakelvottomuudesta. (Komonen 2001, 16–17; Suutari 2002, 32.) Wrede (2013) korostaa myös, että yhteiskunnan uhan sijaan kyse on siitä, että jotkut nuoret eivät löydä omaa polkuaan. Tämän takia nuorille on tehostettua tukea, kuten etsivä nuorisotyö. (Kostiainen 2013.)

Paananen (2014) on kirjoittanut myös nuorten syrjäytymisestä sekä selviytymisestä. Usein nuorilla, joilla on ongelmia koulussa tai kotona, on monta auttajaa. Kuitenkin nuori voi kokea ja tuntea, ettei kukaan välitä ja ettei kukaan ota nuoren ongelmia tosissaan tai kuuntele. On toisenlaisiakin tarinoita, joissa ihmisellä on ollut suuria ongelmia koko ikänsä, mutta silti he ovat selviytyneet ja löytäneet paikkansa. Selviytymiseen ei ole mitään yhtä yhdistävää tekijää, mutta Paanasen mukaan on havaittavissa kaksi päätekijää: oma tahto selviytyä ja oikein kohdennettu ulkopuolinen apu. (Paananen 2014, 92–93.)

2.3 Nuorisotakuu ja nuorten ohjauksen kehittäminen

Elinikäisen oppimisen vaatimukseen ja oppimisesta jättäytymiseen liittyy uhka, josta esimerkiksi Manka (2006) on kirjoittanut. Uhkana on, että ammattitaito polarisoituu: jo osaaville kertyy osaamista kaiken aikaa lisää, kun taas työelämän ulkopuolella

olevien tiedot eivät päivitty. Varsinkin huolestuttavaa on, jos nuoret eivät pääse edes työelämään, heidän kehityksensä estyy ja syrjäytymiskierre voi syntyä. (Manka 2006, 41.)

Nuorten syrjäytymisriskiin ja osaamiseen polarisoitumiseen on osoitettu huolta valtakunnallisesti. TEM:in raportista (2012) käy ilmi, että yhteiskunnan ja työmarkkinoiden muutos on vaikuttanut nuorten edellytyksiin ja mahdollisuuksiin toimia aktiivisen kansalaisena. Talouden nopeat suhdannevaihtelut, elinkeinoelämän rakennemuutokset, työmarkkinoiden korkeat osaamisvaatimukset ja kiristynvä kilpailu ovat kasvattaneet nuorisotyöttömyyttä ja vaikeuttaneet työhön kiinnittymistä. Suomessa on tällä hetkellä noin 110 000 20–29 -vuotiasta nuorta, jolla ei ole perusasteen jälkeistä tutkintoa. (TEM 2012, 6–7.)

Esimerkiksi Keski-Suomessa asuu noin 35 000 15–24 -vuotiasta nuorta. Heistä lähes 30 000 on työssä tai koulutuksessa ja jopa 5 000 nuorta on työn ja koulutuksen ulkopuolella. Eläkkeellä on noin 1 000 henkilöä. Osa ikäryhmästä suorittaa ase- tai siviilipalvelusta ja pieni joukko kärsii vapausrangaistusta. Vuonna 2011 heistä oli keskimäärin 2 200 ilmoittautunut työvoimatoimistoon työttömäksi työnhakijaksi. Voidaan arvioida, että vuosittain jopa 2 000 keskisuomalaista 15–24 -vuotiasta nuorta on tilastojen ja toimenpiteiden ulkopuolella. (Syynimaa & Saukkonen 2012, 4.)

Tämä toisen asteen tutkinnon puute on merkittävin yksittäinen työmarkkinoilta ja yhteiskunnasta syrjäyttämisen ”aiheuttaja”. Entistä tärkeämmäksi on tullut, että kaikki nuoret pääsisivät peruskoulun jälkeen toisen asteen koulutukseen ja suorittaisivat jonkin ammatillisesti suuntautuneen tutkinnon. (TEM 2012, 6–7.) Pulkkinen ja Kanervion (2014) mukaan nuorisotyöttömyyden kasvun pysäyttämiseksi ja määrän pienentämiseksi on oltava monenlaisia keinoja, jo sen takia, että nuoret ovat niin erilaisia ja heillä on omanlaisensa haasteet. Koulutus ja varhainen puuttuminen ongelmiin ovat tärkeitä keinoja. (Pulkkinen & Kanervo 2014, 137.)

Nuorisotakuu on yksi keino puuttua nuorten työttömyyteen ja kouluttautumattomuuteen sekä auttaa nuorta löytämään oma suunta elämäänsä. Nuorisotakuu astui voimaan vuonna 2013 alussa. Takuun on työllistymisen ja ammattitaidon edistämisen lisäksi tarkoitus vahvistaa nuorten mahdollisuutta itsenäiseen elämään. Nuoriso-

takuu tarkoittaa muun muassa sitä, että jokaiselle alle 25-vuotiaalle ja alle 30-vuotiaalle vastavalmistuneelle tarjotaan työ-, työkokeilu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikkaa viimeistään kolmen kuukauden kuluessa työttömäksi ilmoittautumisesta. (Nuorisotakuu 2014.)

Työttömyydestä ja syrjäytymisestä on olemassa erilaisia tilastoja ihmismääristä. Syrjäytymisen ja työttömyyden kustannuksista on myös tehty useita eri laskelmia. Paananen (2014) korostaa kuitenkin, että olennaisinta on yksilön inhimillinen kärsimys ja toivottomuuden tunne, joita ei voi rahassa mitata. Joku on sanonut viisaasti, että ”*yhteiskunnan sivistystasoa mitataan sillä, miten se kohtelee huonoimmassa olevia jäseniään.*” On muistettava, että syrjäytymistilastot ovat lukuja, joiden takana on ihminen. Häntä ei auta leimautuminen syrjäytyneeksi. (Paananen 2014, 95–97.)

Toisaalta taas Paanasen (2014) mukaan on muistettava, että tämä ”syrjäytyneiden” ryhmä ei ole homogeeninen, vaan heihin kuuluu monenlaisia nuoria. Yhteistä heille saattaa olla vain tuen ja avun tarve. Omaan elämään voidaan saada hallintaan lisäämällä ihmisen omatoimisuutta. Omatoimisuuden ja hallinnan tunteen lisäämisessä voivat auttaa muut ihmiset, auttajat ja ohjaajat. Kuten jo aiemmin on todettu, keskeistä nuorten työttömyyden vähentämiseen on koulutus, koska se edistää työllistymistä: mitä parempi koulutus, sitä parempi työllistyminen. (Paananen 2014, 96–97.)

Tässä tutkimuksessa kohdejoukkona ovat työpajan nuoret. Kohdejoukon nuoret ovat koulutuksen ja työmarkkinoiden ulkopuolella eli heillä on jonkinlaisen *syrjäytymisriski*. Toisaalta heitä voidaan kutsua työn ja koulutuksen *marginaalissa* oleviksi. Työn marginaalilla tarkoitetaan, että nuoret ovat työmarkkinoiden ja palkkatyön reunalla. Reunalta nuorten on mahdollista liikkua kohti valtavirtaa tai pudota sen ulkopuolelle. Eli marginaalin toisessa päässä on ankkuroituminen valtavirtaan, kun taas toisessa ääripäässä on lopullinen ulosajautuminen syrjäytyneisyyteen. On huomioitava, että tässä jatkumossa tapahtuu kokoajan liikettä. Reunalla oleminen ei silti tarkoita automaattisesti toivottomuutta eikä myöskään johda automaattisesti syrjäytymistä muilta yhteiskunnan kentiltä. Vähäinen koulutus ja työkokemus voi kuitenkin aiheuttaa toisen aseman työmarkkinoilla, mikä tarkoittaa satunnaisuutta, tilapäisyyttä ja määräaikaaisuutta. (Suutari 2002, 35–40; Kojo 2010, 24.)

Tämän päivän nuorten elämässä olevista haasteista ollaan valtakunnallisesti tietoisia. Toisaalta tiedostetaan, että nuoret ovat tottuneet käyttämään internetiä ja virtuaalista maailmaa, ja siksi nuorten ohjauksessa onkin alettu hyödyntämään virtuaalisia mahdollisuuksia. Tästä esimerkkinä on muun muassa nuorille suunniteltu uusi palvelu, Suuntaa -ohjaus- ja neuvontapalvelu. Palvelun ovat toteuttaneet Sitra ja Pelastakaa Lapset ry syksyllä 2013 ja se on osa Ylen Nuorille. Nyt! -kampanjaa. Suunta-palvelun kohdejoukkona on erityisesti 15–25 -vuotiaat peruskoulun tai muiden opintojen nivelvaiheessa olevat nuoret, jotka tarvitsevat tukea työnhaussa ja jotka ovat vasta suuntaamassa töihin sekä koulutukseen mutta eivät tiedä, miten heidän tulisi edetä tai mihin ottaa yhteyttä. Suunta-palvelu on internetin kautta tarjottava ohjauspalvelu ja se on edelleen käytössä. (Gretschel & Junttila-Vitikka 2014, 4; ks. suunta-palvelu.fi/.)

Palvelussa on otettu huomioon nuorten näkökulma muun muassa ajoissa virastojen työajan ulkopuolella, nopealla yhteydenotolla takaisin 24 tunnin kuluessa sekä ohjauksen saatavuus riippumatta nuoren asuin- tai kotikunnasta, olinpaikasta tai koulutus- ja työhaaveista. Ohjausta saa nuorten omalla haluamalla tavalla sähköisesti chatissa, Skypellä ja sähköpostilla. Tämän lisäksi ohjausta sai henkilökohtaisia tarpeita kunnioittaen: ohjaus huomio nuorten haastavat tilanteet ja aikaa vievät palvelutarpeet. Ohjaajat olivat ammattitaitoisia, ja he saivat tukea työyhteisöltään. Verkossa tapahtuva, anonyymi, kaikille nuorille avoin, ammattitaitoinen ja matalan kynnyksen ohjaus- ja neuvontapalvelu oli tarpeellinen. (Gretschel & Junttila-Vitikka 2014, 3–4.)

Nuorisotutkimusseura on tehnyt arviointitutkimuksen palvelun toimivuudesta. Tutkimuksessa saadut tulokset tukevat sitä, että syrjäytymisen ehkäisyyn tarvitaan tuoreita lähestymistapoja ja että Suomessa on tilausta tälle kattavalla valtakunnalliselle nuorten palvelulle. (Gretschel & Junttila-Vitikka 2014, 3–4.) Maailman muuttuessa on myös ohjauksen muututtava ammatinvalinnan ja urasuunnittelussa. On vapauduttava perinteisistä uraa ja työtä koskevista käsityksistä. Ohjauksessa voidaan ottaa näkökulmiksi 1. narratiivinen, 2. toimintaan ja neuvottelua korostavaa ja 3. sosiodynaaminen näkökulma. (Peavy 2000, 14, 17.) Tässä tutkimuksessa esitellään sosiodynaamista näkökulmaa sekä muita hyvän ohjauksen elementtejä.

Nuorisotakuun taustalla on huoli nuorista ja heidän syrjäytymisriskistään tai jäämisestä marginaaliin. Wreden (2013) mukaan syrjäytymisen on haastavaa määrittellä, koska millä tavalla vedämme rajaa normaaliuden ja muun välille. Nuorten koetaan suurena massana uhkaavan yhteiskuntaamme, varsinkin jos he syrjäytyvät. Toisaalta huoli nuorista ei ole uutta: Pyhtilä (1971, 112) on jo 1970-luvulla kirjoittanut *"ohjaajan tehtävänä on huolehtia, etteivät nuoret vetelehti ja aiheuta häiriötä"*.

3 OHJAUS

3.1 Mitä ohjaus on?

3.1.1 Aikaa, huomiota ja kunnioitusta

Kansanomaisesti ohjauksessa on perinteisesti ollut kysymys mestarin ja oppipojan suhteesta (Ojanen 2006, 7). Ohjauksesta on mahdotonta löytää yhtä kattava käsitystä siitä, mitä ohjaus kaiken kaikkiaan on. Ohjaus voidaan määritellä erityisenä auttamissuhteena, interventiovalikoimana, psykologisena prosessina, tai sitä voidaan tarkastella suhteessa toiminnalle asetettuihin tavoitteisiin. (Lairio & Puukari 2001, 9–11.) Lundbom (2009) on omassa puheenvuorossaan pohtinut, mitä ohjaus on. Hän toteaa, että ohjausta voi lähestyä hyvin erilaisista näkökulmista. Riippuu määrittelijästä ja tulkintakehyksestä, mistä puhutaan, kun puhutaan ohjauksesta ammatillisena toimintana. Ohjaajia toimii hyvin erilaisissa paikoissa ja erilaisissa tehtävissä. Ohjaus on kuitenkin aina tavoitteellista toimintaa jonkin päämäärään pääsemiseksi. (Lundbom 2009, 66–67.)

Tässä tutkimuksessa ohjauksen konteksti on pääasiallisesti työpajoissa, mutta myös koulujen ohjauksessa, koska kaikilla nuorilla on kokemuksia koulujen ohjauksesta ja suurimmalla osalla koulujen ohjaukseen liittyi vahvoja muistoja. Työvoimatoimiston kautta tutkimuksen kohdejoukon nuoret olivat saaneet päätöksen työpajoille pääsemisestä ja sen takia heillä oli kokemusta työvoimatoimiston ohjauksesta. Tutkimuksessa sivutaan nuorten ohjaukokemuksia työvoimatoimistosta, mutta pääpainot ovat työpajoissa ja kouluissa tapahtuvassa ohjauksessa.

Tässä luvussa aluksi kerrotaan yleisesti ohjauksen elementeistä ja ihanteista, sen prosessiluonteesta, ohjaussuhteesta, ohjaajan roolista sekä ohjauksen tavoitteista, jonka jälkeen on keskitytty koulujen ja työpajojen ohjauskontekstiin.

Onnismaa (2007) on kuvannut ohjauksen ihanteiden olevan *ajan, huomion ja kunnioituksen* antamista ohjattavalle. Aika on sekä resurssi että väline ohjaajalle

ja ohjattavalle. Ohjauksessa aika tarkoittaa muutakin kuin tapaamiskertojan määriä ja niiden kestoja. Ohjaukselle tulisi olla tarpeeksi aikaa ja tilaa kuunnella ohjattavaa, mutta jo pelkkä kiireen tuntu voi viedä uskottavuuden ohjaukselta. Ohjaajan näyttämä kiire voidaan tulkita, että ohjattava tai hänen asiansa ei ole ohjaajalle tärkeää. Kiireettömyyden ilmapiiri syntyykin pienistä eleistä ja teoista kuten tervehtimisestä, hymystä ja hymyilemisestä. (Onnismaa 2007, 7, 38.)

Ohjauksessa huomio tarkoittaa ohjattavan kuuntelemista, jossa korostuu ohjattavan kokemus kuulluksi tulemisesta. Ohjattavan puheesta voi kuulla muun muassa kuulla vihjeitä, millaista tukea hän saattaisi tarvita. Ohjattavan voi olla vaikea aloittaa henkilökohtaisista asioista puhumista, ja se vaatii rohkaisua ja luottamuksellisuutta. Ohjaaja ei voi kuitenkaan vaatia ohjattavaa puhumaan henkilökohtaisista asioistaan. Ohjaajan tulisi kuunnella ohjattavan epävarmuutta, hiljaisuutta, epäröimistä ja epäluottamusta. (Onnismaa 2007, 41–42.) Tavoitteellisessa ohjauskustelussa keskiössä ovat hyvät vuorovaikutustaidot ja usein puhe on työvälineenä. Ohjaustilanne on herkkä ja ohjaajalta vaaditaan taitoa asettua toisen asemaan. (Lundbom 2009, 67.)

Kunnioitus ja empatia ovat ohjauksen ja ohjaussuhteen perustana, mutta kunnioituksen osoittaminen on haastavaa. Toisaalta kunnioitusta voi osoittaa jo sillä, että kuuntelee ja on läsnä ohjattavaa varten, mutta nämä voivan helposti unohtua. (Onnismaa 2007, 42–43.) Sennett (2004) kuvaa, että epäkunnioitus voi olla yhtä satuttavaa kuin suorat loukkaukset. Vaikka toista kohtaan ei käyttäydytä loukkaavasti, ei hänelle myöskään anneta arvoa. Hän ei tule nähdyksi ainakaan kokonaisena ihmisenä, jolla on merkitystä. (Sennett 2004, 17.) Ohjauksessa tulisi olla välittämistä ja saada ohjattavalle olo, että juuri hän on erityinen. (McLeod 2003, 293.)

Edellä kuvatussa kohtaamisessa ohjattava tuntee itsensä hyväksytyksi, kunnioitetuksi ja olevansa turvassa juuri sellaisena kuin hän on. Samalla ohjattava saattaa uskaltaa haastaa tai kyseenalaistaa jotain omassa tilanteessaan ja mahdollisesti muuttamaan sitä. (Vehviläinen 2014, 61.) On myös huomioitava, että ohjaustilanne vaatii myös ohjattavalta avoimuutta ja taitoa ottaa vastaan erilaisia huomioita. (Lundbom 2009, 67–68.)

3.1.2 Ohjaussuhde ja sen prosessimaisuus

McLeod (2003) ja Vehviläinen (2014) ovat kuvanneet, että ohjaajan ja asiakkaan välinen yhteys on ohjauksen ydintä. Ohjaussuhteessa on yhteys ja vuorovaikutusta, jonka kautta ohjattava tulee nähdyksi ja kuulluksi. Sen avulla luodaan ohjattavalle uskoa, että ohjaaja pystyy auttamaan ohjattavaa. Ohjaussuhteessa on yhteys, jossa voidaan työstää ja viedä eteenpäin ohjattavan eri tasojen prosesseja: emotionaalista, eettistä ja tiedollista puolta. (Vehviläinen 2014, 61.) Ohjaussuhteesta riippuu, onko ohjauksella vaikutusta ohjattavan elämään. Ohjaaja voi puolestaan käyttää erilaista teoreettista lähestymistapaa (mm. psykodynaaminen, kognitiivinen, asiakaslähtöinen) asiakkaan ongelmien ymmärtämiseen ja erilaisia tekniikoita selvittääkseen asiakkaan kanssa hänen vaikeuksia. (McLeod 2003, 293–294.)

Peavy (1999, 18) toteaa, että ohjaajan persoona on yhtä tärkeä kuin hänen käyttämänsä menetelmä. Ohjauksen teoria toimii tavallaan ohjaajan apuvälineinä, kompassina tai karttana, joita ”suunnistaja” tarvitsee. Niiden avulla voi löytää ”rastit” eli ohjaaja osaa kiinnittää huomiota oleellisiin asioihin ja jollakin tavalla ymmärtää, mistä on kysymys. (Ojanen 2006, 20.)

McLeod (2003) ohjaussuhteen lisäksi korostaa ohjauksen olevan prosessi. Prosessinkin voi määritellä ja ymmärtää monella tapaa. McLeod peilaa ohjausta paljolti terapiamaiseen lähestymistapaan, mutta ohjauksella ja terapialla voidaan nähdä olevan paljon yhteisiä piirteitä. Pohjalla on oletus, että ohjattavassa tapahtuu muutosta ja että jollain tasolla tämä muutos syntyy ohjattavan ja ohjaajan yhdessä työstäessä ohjattavan toimintaa (actions) ja aikomuksia (intention). (McLeod 2003, 325–326.) Vehviläinen (2014) kuvaa ohjausprosessin olevan useimmiten pitkäkestoinen kuten opintojen ja opiskeluiden ohjauksessa. Ohjausta tarvitaan erityisesti muun muassa siirtymävaiheessa, valintatilanteissa tai muissa elämänkulkuun liittyvässä ongelmanratkaisussa. Ohjattavat usein kuuluvat johonkin instituuttiin, jossa on näitä ohjausprosesseja. (Vehviläinen 2014, 12–13.)

McLeod (2003) toteaa myös, että moni tutkija on kirjoittanut prosessin jakautuvan kolmeen vaiheeseen: alku, keski ja loppu (beginnings, middles, ends ks. Mearns ja Thorne 1988). Esimerkiksi ongelmalähtöisessä näkökulmassa on löydetä-

vissä nämä vaiheet. Ensin ohjattavaa autetaan tunnistamaan ja selkeyttämään ongelma tilanteessa, jonka jälkeen kehitetään rakentava suunnitelma muutokselle ja lopulta tulisi toteuttaa tavoitteita. Prosessiin aikana ohjaukseen voi kuulua odotuksista neuvottelemisesta ja erilaisia tehtäviä. (McLeod 2003, 327.) Ohjaustilanteessa pyritään rakentamaan yhteisymmärryksestä, mikä olisi hyvä päämäärä ja mitä täytyy tehdä, jotta päämäärään päästään (Lundbom 2009, 67–68).

3.1.3 Ohjauksen tavoitteet ja tehtävät

Ohjauksella on monenlaisia tavoitteita ja tehtäviä, jotka riippuvat paljolti myös kontekstista. Yhtenä tehtävänä on neuvonta ja tiedottaminen. Tiedon jakamisessa on tarkoitus antaa ohjattavalle tietoa, jota hän tarvitsee. Neuvonta on taas vuorovaikutuksellisempaa kuin pelkkä tiedonvälitys. Ohjaus ei ole pääasiallisesti neuvojen antamista, vaan neuvo voi tukea ohjattavaa päätöksenteossa jossain ohjattavan tilanteessa. Ohjaaja voi esimerkiksi antaa ohjattavalle vaihtoehtoja pyydettyä, mutta perinteistä asiantuntijaroolia ohjattavan ongelman ratkaisijana halutaan nykyään kyseenalaistaa. (Onnismaa 2007, 23–25.)

Ohjaus on Lundbomin (2009, 67) mukaan ohjattavana olevan tukemista ja kannustamista. Ohjaajan tehtävä on tukea ohjattavan oppimisprosessia. Ohjauksen tavoitteena on auttaa ihmisiä rakentamaan elämänsä ja toimintansa mielekkäiksi ja omien arvojen mukaiseksi. Tästä lähtökohdasta käsin ajatellaan, ettei ohjaajalla tulisi olla ohjattavan asioihin mitään intressejä tai hänen ei tulisi vaikuttaa ohjattavan ratkaisuihin. Kuitenkin käytännössä tämä voi olla liian ihanteellista, koska esimerkiksi kouluinstituutissa on omat tavoitteensa, jotka voivat olla ristiriidassa ohjattavan tavoitteiden kanssa. (Vehviläinen 2014, 16.)

Ojanen (2006) puolestaan kuvaa, ohjaajan keskeisen tehtävän olevan edesauttaa ohjattavaa oman ajattelun tutkimisessa eli metakognitioiden kehittämisessä. 1. tukea ohjattavaa löytämään itsensä ja oman tyyliensä ja 2. luoda onnistuneet oppimisen puitteet. Hyvällä ohjaajalla on kyky herättää ohjattavassa omia kysymyksiä ja tarvetta löytää itselleen vastaus niihin. Ohjattava harjaannuttaa ohjaajan avulla ajattelunsa ja ymmärryksensä valmiuksia. Aktiivinen oppiminen ja itseohjautuvuus

voivat olla tavoitteina ohjauksessa, mitkä syntyvät ohjaussuhteen välisessä dialogisessa vuorovaikutuksessa. (Ojanen 2006, 31.)

Lairio ja Puukari (2001, 12) kirjoittavat, että ohjauksen tavoitteisiin pääsemisen kannalta on välttämätöntä, että ohjattava osallistuu ohjaukseen vapaaehtoisesti ja sitoutuu työskentelemään tavoitteiden saavuttamiseksi. Lundbom (2009) tuo esille kuitenkin, että ohjaus voi olla pakollista, esimerkiksi erilaisissa oppilaitoksissa ohjaus on selkeä osa opintaivalta. Usein oppilaitoksissa ohjausta on oikeus saada, mutta toisaalta ohjattavan on sitä osattava pyytää. (Lundbom 2009, 67.)

Ohjauksessa asetettuihin tavoitteisiin pääseminen vaatii ohjattavalta aitoa motivaatiota. Ohjattavan motivaation ylläpitäminen vaatisi, että hän tuntisi edistyvänsä prosessin aikana. Ohjauksen alkaessa ohjattavilla saattaa olla tunne elämännhallinnan menetyksestä, ja heillä on usein siitä johtuen negatiivisia tunteita. Lisäksi ohjauksen tavoitteisiin pääseminen vaatii ohjattavan elämänkentän kokonaisuuteen perehtymistä. Tämä edellyttää ohjattavan elämäntilanteen ymmärtämistä. (Lairio & Puukari 2001, 12–13.)

3.1.4 Voimavarojen käyttöönotto

Työpajojen nuorilla voi myös olla mielenterveydellisiä ongelmia, ja he saavat työpajojen ohjauksen lisäksi saada kuntouttavaa ohjausta ja itse työpaja toimii heille kuntoutuksena. Riikonen (2000) on kirjoittanut artikkelissaan aiheeseen liittyen voimavarasuuntautuneen asiakastyön kehittymisestä 1990-luvulla. Hänen mukaansa mielenterveysongelmat liittyvät monilla tavoilla syrjäytymiseen tai sen uhkaan, varsinkin sosiaaliseen puoleen. Ongelmat ovat henkilön ja hänen ympäristönsä välisen suhteessa eikä johdu vain toisesta osapuolesta. Sosiaalisen osallisuuden ongelmat voivat ilmetä monin tavoin käyttäytymisessä ja kokemisen tasolla, kuten sosiaalisena pelkona, passiivisuutena, jäykkyytenä ja aloitteellisuuden vähenemisenä.

Mielenterveys- ja kuntoutus on muuttunut yhä enemmän osallisuuden, hyvinvoinnin, innostuksen ja motivaation lähteiden etsimiseksi ja tukemiseksi. Nämä johtuvat ennaltaehkäisevien ja sosiaalista osallisuutta yleistävästä painotuksesta. Eräät kuntoutuksen lähtökohdat korostavat asiakkaiden omaa osaamista ja toimin-

taa, kun taas toiset asettavat asiakkaan jossakin määrin passiiviseen avun vastaanottajan rooliin. Jos asiakkaista halutaan kannustaa aktiivisiksi toimijoiksi, on otettava huomioon heidän omat toiveensa, tarpeensa, kuvittelukykynsä ja toimintamahdollisuutensa mielenterveyskuntoutuksen keskiöön. (Riikonen 2000, 41–42.)

Henkistä hyvinvointia ja toimintakykyä tuottavat ja tukevat tekijät näyttävät usein olevan pienissä ja tavallisissa arkielämään liittyvissä asioissa ja tilanteissa. (Riikonen 2000, 43–44.) Kuntoutumistakin voidaan kuvata oppimis- tai kasvuprosessina, jonka aikana positiiviset kokemukset lisäävät ohjattavalle tunnetta asioiden hallittavuudesta, vahvistavat pysyvyysodotuksia ja vähentävät epävarmuuden tunnetta tai suoranaisten pelon tunnetta (Järvikoski 2002, 255).

3.1.5 Sosiodynaaminen näkökulma ohjaukseen

Yksi näkökulma ohjaukseen on sosiodynaaminen näkökulma, jonka kehittäjä on ollut R. Vance Peavy. Näkökulma on laajasti tunnettu ohjauksessa. Kasurisen (2006) mukaan esimerkiksi opetussuunnitelman perusteissa ohjauksen tavoitteet perustuvat sosiodynaamiseen ohjauksäsitelyyn. Kiteytettynä sosiodynaaminen ohjauksäsitely on konstruktivistinen ja kokonaisvaltainen elämänsuunnittelun menetelmä. (Kasurinen 2006, 14; Peavy 1999.) Peavy (1999) toteaa, ettei kuitenkaan mikään yksittäinen ohjausmenetelmä ei ole osoittautunut toistaan paremmaksi. Kokonaisvaltainen elämänsuunnittelu voi toimia monissa eri ohjauspalveluissa, koska ohjattavat joutuvat muuttuneen työelämän takia pohtimaan yhä uudestaan ja uudestaan omia valintojaan kaikilla eri elämän osa-alueella.

Peavy (2006) loi termin ”sosiaalidynaaminen”, koska uskoi sosiaalisen vaikuttamisen tärkeyteen niissä dynaamisissa prosesseissa, joista itseä tai minuutta konstruoidaan. Termillä Peavy alleviivasi inhimillisen kokemuksen suhteellisuudessa olevaa luonnetta. Ymmärtääksemme ihmistä, on ymmärrettävä niitä sosiaalisia suhteita, joissa elämme. Lisäksi meidän on ymmärrettävä niitä kulttuurisia artefakteja, joiden kautta konstruoinme elämäämme. Peavyn ajattelu pohjautuu monilta osin postmoderneihin teorioihin, kuten ajatukset minuuden moninaisuudesta ja yhdessä konstruoituna, narratiivisena ja luonteeltaan hyvin relationaalisena. Ihmiset luovat

kielen avulla kompleksisia ja organisoituja merkitysjärjestelmiä. Peavy uskoikin, että yhteistyöllä ihmiset luovat muutosta luovan dialogin kautta. (Peavy 2006, 6–7.)

Peavy (1999, 17) kuvaa, että hyvä ohjaus tuo toisen ihmisen elämään toivoa ja rohkaisua sekä selkiyttää hänen asioitaan ja auttaa osallistumaan aktiivisesti sosiaaliseen elämään. Ohjausta voidaan kuvata monin eri tavoin. Peavy (1999) on kuvannut muutamia määritelmiä:

1. Ohjaus voidaan nähdä prosessina, johon liittyy olennaisesti myönteisiä tunteita kuten välittäminen, toivo ja aktivointi. Ohjaus on yksilöllistä ja keskittyy ongelmanratkaisuun.
2. Ohjaus on toisen auttamista ja reflektiivistä sosiaalista toimintaa.
3. Ohjaus voidaan nähdä elämänsuunnittelun menetelmänä, mikä tarkoittaa ohjauksen olevan holistista. Ihmisellä on kokonaisvaltainen elämä eikä eri elämänosa-alueet ole irrallisia toisistaan. Ohjauksessa on siis huomioitava ihmisen koko elämä, koska ohjaus on menetelmä, joka vaikuttaa kokonaisuutena ihmiseen.
4. Ohjaus on mahdollistavaa toimintaa, joka auttaa asiakasta saamaan voimavaroja käyttöönsä. Tavoitteena on, että ohjattava kokee, että voi hallita omaa elämäänsä ja toimintaansa entistä paremmin: omaa ajatteluaan, tunteitaan ja tavoitteittensa hallintaa. Usein tähän prosessiin liittyy oletusten, joiden perusteella hän elää, kriittinen tarkastelu sekä jopa kyseenalaistaminen. (Peavy 1999, 19–22.)

Ohjauksen tavoitteena on auttaa ohjattavaa valitsemaan, millaista tulevaisuutta hän haluaa ja suuntautumaan siihen. Ohjaus voi olla puhdasta tiedon antamista tai jonkun käytännön ongelman ratkaisemista. Ohjaus sisältää myös sitä, että saada ohjattavan ajattelemaan, miten hän voisi päästä elämässään eteenpäin omien valintojen pohjalta. Jälkitekollisessa sosiaalisessa elämässä joudumme paljon itse valitsemaan sitä, miten elämme ja olemme. Peavy siis korostaa sitä, että ohjaaja auttaa ohjattavaa kehittämään elämälleen suunnitelman, joka saa hänet uudelleen tuntemaan itsensä vastuulliseksi elämästään ja täten vahvistaa siteitään toisiin ja ympäröivään maailmaan. (Peavy 1999, 52, 57.)

Peavyn (1999) mukaan ohjausprosessin ensiarvoinen osa on tasa-arvoinen dialogi, jossa kumpikaan ei pyri määräämään tai hallitsemaan. Ohjauskeskustelussa pyritään luomaan ymmärrystä ja yhteistä maaperää. Toisaalta keskeinen osatekijä on kuuntelemisessa, joka on empaattista ja ottaa toisen sanoman todesta. Asiat voivat selkeentyä dialogisessa keskustelussa ja kuulluksi tuleminen voi antaa ihmiselle energiaa myös muiden ongelmien ratkaisemisessa myöhemmin. Kunnioitava kuuntelu voi laittaa muutoksen liikkeelle toisessa ihmisessä. (Peavy 1999, 87–89.)

3.2 Nuorten ohjaus eri instituutioissa

3.2.1 Koulujen ohjaus

Nuori on usein ohjattavana monenlaisissa eri konteksteissa ja nuorten ympärillä on monenlaisia ohjauksen ammattilaisia (Soanjärvi 2009). Tämän tutkimuksen kannalta olennaista on pohtia ohjausta kouluissa sekä työpajoilla. Muita nuorille kohdennettuja ohjaus ja tukipalveluita ovat työvoimatoimisto ja uusimpana tuki muotona etsivä nuorisotyö. Wreden (2013) mukaan etsivä nuorisotyö on tärkeä keino ehkäistä nuorten syrjäytymistä. Etsivien avulla yritetään ennaltaehkäistään mahdollisimman paljon sekä sopeuttaa nuorta sopivalla tavalla yhteiskuntaan (Kostiainen 2013.)

Nuorisotakuun hengessä on korostettu eri toimialojen yhteistyön tekemistä nuorten hyvinvoinnin parantamiseksi. Nuorten syrjäytymisestä voidaan estää varhaisella tuella ja lisäämällä nuorten hyvinvointia ja osallisuutta. Tärkeitä on parantaa tiedonkulkua ja palveluiden oikea-aikaisuutta. (Wrede 2013, 6.) Wreden (2013) mukaan esimerkiksi monialaiset yhteistyöryhmät ovat hyvä apuväline, ettei kukaan nuori pääsisi putoamaan väliin. Työnjaosta sovittaessa on erityisesti huomioitava siirtymät, ettei nuoren siirtyessä palvelusta toiseen synny katvealuetta tai katkoksia. OKM:n nuorisoyksikön mukaan on kolme tärkeää kärkeä syrjäytymisen ehkäisyssä: etsivä nuorisotyö, työpajat ja monialainen yhteistyö. Nämä ovat tarkoitettu "ulko-puolella" oleville nuorille. Kaikki muu nuorisotyö ja -politiikka on korostettu olevan ennaltaehkäisevää toimintaa. (Kostiainen 2013.)

Ohjauksen asema tunnustetaan laajalti nykyisessä koulutusjärjestelmässä. Tästä esimerkkinä oppilaanohjaajat, jotka auttavat oppilaita opiskelupaikan valinnassa. Uuden vuosituhanneen alun mantraksi uhkaa tulla ohjaus, jonka avulla tunnutaan uskovan olevan ratkaisuksi kaikkiin opiskelua koskeviin pulmiin. (Piispa 2007, 6.)

Kasurinen (2004) on kuvannut oppilaitosten ohjauksen järjestämistä hollistisen ohjausmallin mukaisesti. Siinä ohjaus on jaettu kolmeen osaan: oppilaan kasvun ja kehityksen tukeminen, opintojen ohjaus sekä ura- ja elämänsuunnittelun ohjaus. Oppilaitoksen ohjaus tulisi ymmärtää tavoitteiltaan ja toimintamuodoiltaan laajemmin kuin vain vuorovaikutussuhteeksi ohjaajan ja ohjattavan välillä. Ohjausmallin lähtökohtana on se, että ohjausta tekee eri ohjauksen asiantuntijat. Oppilaitoksilla on monia tapoja järjestää ohjausta, mihin vaikuttavat oppilaitoksen koko, koulutusaste ja ohjauksen traditio. Nämä vaikuttavat siihen, miten ohjaustyöhön annetaan resursseja ja minkälaisella ammatillisella osaamisella ohjaustyötä tehdään. (Kasurinen 2004, 41–42.)

Oppilaitosten ohjauksen haasteena ovat muun muassa käsitetäänkö ohjaus ja sen tavoitteet samalla tavalla sekä se onko ohjauksella tarpeeksi resursseja. Jälkimmäisellä viitataan siihen, että onko ohjaus riittävän saatavilla ja vaikuttavaa. Yhteistyö eri asiantuntijoiden välillä sekä selkeä ja toimiva vastuun- ja työnjako auttavat kehittää ohjaustyötä. Laatukriteerinä voi olla myös ohjausmenetelmien käyttäminen monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti. Ohjauksen tavoitteena tulisi olla, että ohjauspalvelut kattaisivat koko opiskelijan polun ja että seuranta toimisi myös siirtymien yli. (Kasurinen 2004, 44.)

Ohjauksen kehittämisestä ja moniammatillisesta yhteistyöstä on puhuttu jonkin verran opetuslalla ja siitä on tehnyt tutkimusta muun muassa Karjalainen ja Kasurinen (2006). Heidän raporteissaan on kuvattu oppilaan- ja opinto-ohjauksen kehittämishankkeen aikana luotuja toimintamalleissa tai hyviä käytäntöjä. Karjalaisen artikkelissa (2006) mainitaan, että tarvitaan selkeyttä ohjaustoiminnan työjakoon ja ohjaustyöhenkilöiden vastuualueisiin. Nivelvaiheyhteistyö sekä moniammatillisen yhteistyön tärkeys ovat korostuneet. Alueen yhteistyö voi auttaa tiedonsiirrossa esi-

merkiksi keskeyttämisten vähentämiseksi sekä antaa perusasteen oppilaille mahdollisuuden tutustua paremmin alueen koulutustarjontaan ja ammatteihin. Yhteistyöstä huolimatta kaikkia tarjolla olevia mahdollisuuksia ei aluehankkeiden arvioinnin mukaan ehkä aina osata hyödyntää mahdollisimman hyvin, kuten lisäopetusta sekä paikkoja. (Karjalainen 2006, 83, 87, 90.)

Karjalaisen (2006) kirjoittaa myös alueellisen kehittämishankkeen toiminnan arvioinnista. Aluehankkeen ohjauksen tulosten saavuttamisessa on ollut tärkeitä se, että kaikilla on yhteinen näkemys kehittämisen tarpeesta ja tärkeydestä sekä positiivinen asenne ja halu ohjauksen kehittämiseen. Toiseksi merkittävä tekijä on ollut alueellinen opinto-ohjaajien yhteistyö sekä laajentunut moniammatillinen ja poikkihallinnollinen yhteistyö. Halukkuus verkostotyöhön on ollut edellytys ohjauksen tavoitteisiin pääsemiseen. Yhteistyöhön on sitouduttu, kun hanke on koettu merkitykselliseksi. Tutustumisen myötä moniammatillinen yhteistyö on helpompaa, koska tietoisuus nuorten hyväksi tehtävästä työstä on lisännyt yhteenkuuluvuutta. (Karjalainen 2006, 121–122.)

Ohjauksen järjestämisestä oppilaitoksessa artikkelissaan Kasurisen (2004) kirjoittaa, että nivelvaiheissa valintoja tehdään liikaa mielikuvien perusteella eikä tiedon ja kokemuksen pohjalta. Tästä voi seurata opintojen keskeyttämisestä tai opintojen pidentyminen toisella asteella. Ohjaus olisikin nähtävä enemmän jatkumona ja prosessina koko opintojen ajan yli nivel- ja siirtymävaiheiden. Opintojen piteneminen ei kuitenkaan aina ole seurausta virheellisesti valinnoista, vaan ihmisellä voi olla tavoitteita joko suorittaa ylimääräisiä opintoja tai panostaa harrastuksiin koulutyön ulkopuolella. Näiden syiden takia ura- ja elämänsuunnittelun ohjauksen eri kouluasteilla tuli ottaa huomioon nykyajan muutos elämänkulussa, yksilöllisemmät polut ja epälineaarisuus. (Kasurinen 2004, 43.)

Ohjaukseen on kiinnitetty huomiota myös jo peruskoulun opetussuunnitelmassa. Opetussuunnitelmassa 2004 määritellään kaikkien opettajien tehtäväksi oppilaiden ohjaaminen oppiaineiden opiskelussa sekä auttaa oppilasta kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan ja valmiuksiaan sekä ennaltaehkäistä opintoihin liittyvien ongelmien syntymistä. Jokaisen opettajan tehtävä on tukea oppilaiden per-

soonallista kasvua, kehitystä ja osallisuutta. Ennaltaehkäisevän toiminnan lisäksi on tuettava erityisesti niitä oppilaita, joilla on opiskeluun liittyviä vaikeuksia tai jotka ovat vaarassa jäädä koulutuksen tai työelämän ulkopuolelle perusopetuksen jälkeen.

Oppilaanohjauksen tehtävänä on muun muassa tukea oppilaan kasvua ja kehitystä siten, että oppilas kykenee kehittämään elämänsuunnittelun kannalta tarpeellista tietoa ja taitoa. Ohjauksen tuella oppilas tekee omiin kykyihinsä ja kiinnostuksiinsa perustuvia opiskelua, koulutusta, arkielämää ja elämänuraa koskevia ratkaisuja. Tarkoituksena on myös lisätä oppilaan hyvinvointia koulussa sekä ehkäistä syrjäytymistä. Yläkoulussa oppilaalle tulee järjestää henkilökohtaista ohjausta, jossa oppilaalla on mahdollista keskustella opinnoista, koulutus- ja ammatinvalinnoista sekä elämäntilanteeseen liittyvistä kysymyksistä. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004, 23, 258–259.)

Oppilaitoksen ohjausta tekevät ohjaajien ja opettajien lisäksi kouluterveydenhoitajat. Impola (2014) tuo esille kouluterveydenhoitajan näkökulmaa työhönsä, erityisesti ajankäytöstä. Jos oppilas tulee ilman ajanvarausta terveydenhoitajalle, ei hoitajalla välttämättä ole tarjota aikaa, koska ennalta sovitut terveystarkastukset vievät suurimman osan ajasta. Terveystarkastajalle ei ole enää helppo päästä, ja sen takia he eivät ole enää matalan kynnyksen henkilöiltä oppilaille. Nuori olisi taas valmis puhumaan juuri sillä hetkellä kun uskaltautuu hoitajan ovelle eikä välttämättä tule enää uudestaan hakemaan apua, jos hän tulee torjutuksi. (Impola 2014, 109.)

Koulujen arki on kiireistä, joka sotii ohjauksen ihanteita aikaa, huomiota ja kunnioitusta, vastaan. Lundbom (2009) tuo esille oppilaitoksen vastuun ohjauksen tarjoajana, mutta toisaalta toiveen, että opiskelija olisi oma-aloitteinen ja aktiivinen. Varsinkin toisella asteella ja korkeakouluissa opiskelijoilta toivotaan näitä ominaisuuksia. (Lundbom 2009, 67.) Toisaalta taas onnistuneessa ohjauksessa on ohjattavan oltava motivoitunut kasvuun ja kehitykseen. Ihmisellä täytyy olla halu pohtia omaa oppimistaan ja kehittymistään. Hänen on oltava avoin kokemukselleen ja oltava valmis muokkaamaan sitä uudenlaisiksi oppimiskokemuksiksi. (Ojanen 2006, 19.)

3.2.2 Nuorten työpajat

Työpajojen historia ja nykypäivä

Ensimmäiset työpajat perustettiin Suomeen 1980-luvun puolivälissä. Työpajat perustettiin vastaamaan nuorisotyöttömyyden aiheuttamiin haasteisiin. Alussa pajatoiminta oli lähinnä nuorisotyön väline, jonka avulla etsittiin uusia ratkaisuja nuorison koulutuksesta ja työelämästä syrjäytymisen ongelmiin. (Hassinen 2007, 8–10; Valtakunnallinen Työpajayhdistys.) Työpajatyöryhmä määritteli vuonna 1987 työpajojen kohderyhmän ja toiminnan sisällön *”peruskoulun päättäneiden, ammattikoulutuksen ulkopuolelle jääneiden työttömien nuorten vaihtoehdoksi. On tärkeää järjestää toiminta siten, että se aktivoi nuoria ammattitaidon hankkimiseen. Toiminnan tulisi siten sisältää yksilöllistä työnohjausta, työkasvatusta sekä koulutusvaihtoehtoihin ja työelämään tutustumista”*. Työpajaryhmä myös korosti jo silloin, että työpaja on nuorelle väliaikainen vaihtoehto, jonka tavoitteena on nuoren siirtyminen koulutukseen tai pysyvästi avoimille työmarkkinoille. (Hassinen 2007, 14.)

1990-luvun lama ja massatyöttömyys lisäsi työpajojen tarvetta ja niitä perustettiin lähes jokaiseen kuntaan (TPY). Tuohon aikaan työpajoille tuli kokonaisia perheitä ja enää pelkkään tekemiseen keskittyneet työpajamuodot eivät riittäneet. Pajatoimintaa pohdittiin uudestaan, minkä seurauksena lisättiin yhteistyö palvelujärjestelmän kanssa sekä kiinnitettiin huomiota pajojen pedagogisia ja sosiaalisia prosesseja. (Hassinen 2007, 20.) 1990-luvun puolivälissä työpajatoimintaan alkoi yleisimmin sisältyä eri koulutuspalveluita. Tästä mainittakoon, että monissa pajoissa alettiin tehdä yhteistyötä peruskoulun ja ammatillisen oppilaitoskoulutuksen kanssa sekä oppisopimuskoulutus tuli kehityskohdaksi. (Hassinen 2007, 37.)

1990-luvulla puolivälissä Suomi liittyi EU:hun, mikä merkitsi työpajoille mahdollisuutta kehittää toimintaan ESR rahoituksen avulla. Monissa kunnissa työpajatoiminta myös aloitettiin hankerahoituksella. Hankerahoituksen ideana oli tukea väliaikaisesti kehittämistoimintaa, jonka jälkeen toiminta piti vakiinnuttaa osaksi kunnan toimintaa. ESR rahoituksen myötä kuntien mielenkiinto työpajatoimintaa kohtaan heräsi ja vuonna 1996 Kuntaliitto tekikin selvityksen kotimaisesta työpajatoiminnasta. (Hassinen 2007, 33–34.) ESR rahoitus siirsi työpajojen kehittämishank-

keiden näkökulmaa asiakkaiden elämäntilanteen tukemiseen, jonka myötä työpajoille alettiin kehittää monenlaista koulutukseen ja elämänhallintaan tukeen liittyviä palveluita. (Hassinen 2007, 36)

Vuonna 2006 Opetusministeriö on määritellyt työpajatoiminnalle neljä yleistä periaatetta. Yleisiin perusteisiin kuuluu muun muassa se, että työpajoilla tarjotaan yksilöä tukevaa toimintaa asiakaskohtaisesti ja toteutetaan varhaisen puuttumisen. Toiminta perustuu yhteisöllisyyteen ja sen oppimismuotona on tekemällä oppimisen, jonka ohella sovelletaan motivoimisen menetelmiä. Perusteissa mainitaan myös, että tuloksekkaan työpajatoiminnan edellytyksenä on ammatillisesti osaava henkilökunta. (OPM 2006.)

Vuonna 2012 OPM päivitti nuorten työpajatoiminnan keskeistä tehtävää. Se on *”tukea nuoren elämäntaitoja, sosiaalista vahvistumista ja omatahtista yhteisöllistä kasvua sekä tekemällä oppimista. Työpaja tarjoaa nuorille mahdollisuuden ohjattuun ja tuettuun työntekoon sekä räätälöityyn polkuun koulutukseen, sen loppuun suorittamiseen yhteistyössä koulutuksenjärjestäjän kanssa tai avoimille työmarkkinoille työllistymiseen. Työpajatoiminta sijoittuu julkisen sektorin palvelukokonaisuudessa sosiaalialan palvelujen ja avoimien koulutus- ja työmarkkinoiden välimaastoon ja on monialaista toimintaa”*. (OPM 2012.)

Tämän tutkimuksen työpajat ovat painottuneet työntekoon ja siihen liittyvän valmennukseen. Kyseiset työpajat eivät siis ole osa koulujen tutkintoa tai korvaa koulujen kursseja. Tutkimuksen työpajat ovat suunnattu yli 17-vuotiaille.

Työpajan lähtökohdat ja tehtävät

Tällä hetkellä Suomessa on arvioitu olevan 220 työpajaa kuntien, säätiöiden, erilaisten yhdistysten ja yhteisöjen ylläpitäminä (TPY). Yleensä työpajajakson pituus on puoli vuotta, mutta se voi olla tarvittaessa pidempi. Kuten jo todettiin, työpajametodina on tekemällä oppiminen ja toiminta tukee nuorten ammatillisia valmiuksia rakentamalla siltaa koulutuksen ja työelämän välille. Paja on ammatin hahmottamisen väline, mutta toisaalta siellä myös luodaan sosiaalista, yksilön kasvua mahdollistavaa toimintaa. Pajojen perustehtävänä on parantaa nuoren sosiaalista, elämänhallinta ja arjenhallintataitoa. (Takkinen 2003, 7; TPY.)

Takkusen (2003) tutkimuksessa työpajaohjaus on jäsennetty kolmeen tehtävään: 1. palveluohjaukseen, jonka tehtävänä on auttaa nuorta käyttämään tarvitsemiaan palveluita, 2. yksilövalmennukseen kuuluu keskeisenä kasvatus tai kuntoutus sen eri muodoissa ja 3. työvalmennus vastaa perinteisen työn opettamisen ja siinä tapahtuvan ohjauksen. Pajayhteisö voi tarjota nuorelle sellaisen kasvualustan, jota nuori tarvitsee. Kasvatustyötä tekevä ohjaaja tarvitsee rakentaa nuoriin läheinen ja pitkäkestoinen suhde. (Takkunen 2003, 5.)

Hassinen (2004) mukaan työpajoilla pystytään joustavasti yhdistämään teoria ja käytäntö, minkä kautta nuorille mahdollistuu oppimisen tulosten tekeminen käytännön tasolla. Pajakouluissa opiskeleville nuorille vaihtoehdot ovatkin tärkeitä, sillä vain myönteinen oppimiskokemus voi tuottaa tuloksia. Hän kritisoi koulun asemaa opettamisessa ja toteaa, että *”nuoret olisivat paljon onnellisempia saadessaan aikuiskontakteista turvallisista rajoista, aitoa inhimillisyyttä ja vuorovaikutussuhteita kuin vain auktorisoitua tietomassaa”*. Nykypäivänä tietoa ja sivistystä voidaan hankkia olematta päivääkään koulussa, koska meillä on tietoverkot ja sähköiset sovellukset, jotka voivat olla paljon tehokkaampia kuin luokkahuoneen pakkopulla. (Hassinen 2004, 26–28.)

Työpajojen ilmapiiri ja tavoitteet

Nykyään nuorten työpajakouluissa voi suorittaa ainakin osan peruskoulun oppiaineista tai ammattikoulun kursseista. Marniemi (2004) on artikkelissaan kuvannut pajakoulun tarkoittavan työpajassa tapahtuvaa opetusta tai koulutusta, joka on integroitu joko perusopetukseen, lisäopetukseen tai toisen asteen ammatilliseen koulutuksen opetussuunnitelmiin. Artikkelissaan hän kertoo työpajojen ilmapiirin olevan ”normaalin” työelämän ja koulumaailman välimaastossa.

Marniemen (2004) mukaan pajoilla tärkeä elementti tekemisen ja käytännön opettamisen lisäksi on dialogisuudessa ja aidossa kohtaamisessa. Aitoudella tarkoitetaan roolien riisumista, persoonallisuuden peliin pistämistä, luottamusta ja kunnioitusta. Vuorovaikutuksen toimivuus, aitous, syvyys ja koskettavuus ovat kehittämisen ydintä. Hän nostaakin esille kysymyksen, että onko koulutuksen syrjäy-

tymisen yksi syy vuorovaikutuksessa. Marniemi esittääkin, että koulutuksellista syrjäytymistä voitaisiin siis ehkäistä parantamalla oppilaiden ja opettajien sekä muiden opetusalan ammattilaisten välistä vuorovaikutusta. (Marniemi 2004, 57–61.)

Vehviläinen (2004) on myös tutkinut työpajoja ammatillisen koulutusjärjestelmän täydentävinä toimenpidemalleina. Työpajat tarjoavat nuorille opinto- ja ammatinvalinnanohjausta ympäristössä, jossa on korostettu toiminnallisuutta ja yksilöllisyyttä. Ohjaus syntyy erilaisten interventioiden ja toimijoiden yhteistyössä. Työpajoilla olleet nuoret kokivat, että pajat lisäävät itseluottamusta, kun ohjauksen keinoilla nuorille osoitettiin, että he kelpaavat omana itsenään. Nuorten itseluottamus näkyi muun muassa sosiaalisena rohkeutena, kun nuori oli hyväksynyt oman itsensä sellaisena kuin on. Ohjaus- ja opetuskäytännöillä nuorta estettiin vetäytymästä sosiaalisesta tilanteesta. Negatiiviset tunteet, kuten itsensä häpeäminen, epäonnistumisen pelko ja kelpaamattomuuden kokemus, mitätöitiin osoittamalla pedagogisin keinoin, että nuori kelpaa sellaisenaan ja omana itsenään. (Vehviläinen 2004, 45, 50–52.)

Vehviläisen (2004) mukaan erilaisilla työpajoilla tai nuorisoprojekteissa nuoret ovat jatkuvan ja osin piiloisen ohjauksen kohteena. Pajoilla ohjaus perustuu kokonaisvaltaiseen ja yksilöllisyyteen, joilla pyritään kasvattaa nuorta itseohjautuvuuteen. Koska pajojen tarkoitus on olla väliaikaista, on ohjaajan ammattitaitoa kyky lähestyä nuorta sellaisella tavalla, että myös irtaantuminen on mahdollista. Pajaohjauksen keskeiset neljä periaatetta ovat: 1. yksilöllisyys, 2. epävirallisuus 3. kiireettömyys ja 4. toiminnallisuus oppimisessa ja ohjauksessa. (Vehviläinen 2004, 56–65.)

Yksilöllisyys toteutuu, koska työpajojen ryhmät ovat yleensä pienehköjä ja yhdellä ohjaajalla saattaa olla 6-10 nuorta. Työpajoilla ei myöskään ole kouluissa olevaa arviointia: itse toiminnan keskiössä on nuori ja hänen tarpeensa. *Epävirallisuuden* tarkoittaa sitä, että nuori ei välttämättä edes ymmärrä olevansa ohjauksen kohteena. Alussa ohjaus voi olla jutustelua, jossa luodaan luottamuksellista suhdetta. Nuorten elämäntilanne pyritään tuntemaan mahdollisimman tarkkaan, jotta nuorta voidaan auttaa omien pulmiensa löytämisessä sekä selviytymässä ongelmistaan vahvuuksiensa avulla. (Vehviläinen 2004, 56–59.)

Kiireettömyys viittaa siihen, että kaikkien nuorten ei tarvitse suoraan koulutusjärjestelmästä siirtyä kilpailemaan paikoista työelämässä tai jatkokoulutuksessa. Varsinkin jos nuorella ei ollut suunnitelmia, toiveita tai tavoitteita, niin aina ei ole järkevää hakeutua koulutukseen ja sinnitellä siellä ilman motivaatiota. Vaikka nuori olisi formaalin koulutuksen ulkopuolella, nuori ei automaattisesti hylkää koulumyönteisyyttään - joskus koulutustavoitteista tai haaveista joudutaan luopumaan tilapäisesti. *Toiminnallinen oppiminen ja ohjaus* liittyvät ajatukset työ kautta oppimisesta - pajat ovatkin työhön, toimintaan ja tekemiseen keskittyneitä. Työssä oleminen ja työhön tutustuminen on usein nuorelle eduksi. Pajojen tavoitteena onkin työelämävalmiuksien kasvattaminen. (Vehviläinen 2004, 60–65.)

Nuorten elämänhallinnan lisääntyminen on yksi työpajojen tavoitteisista. Keltinkangas-Järvinen (2009) mukaan elämänhallinta tarkoittaa ihmisen uskoa siihen, että hän voi vaikuttaa asioihin ja muuttaa olosuhteita itselleen suotuisammaksi. Ihmisen tarve hallita elämäänsä on yksi ihmisen perustarpeista. Termi elämänhallinta voi olla harhaanjohtava, koska ihminen ei todellisuudessa voi täysin hallita elämäänsä. Käsitteen voisi korvata "tulevaisuuden järkevä suunnittelu", " vastuun kantaminen", "asioihin tarttuminen" tai "oman käytöksen seurausten ennakoiminen", koska ne sisältyvät elämänhallintaan. Yksi syy, miksi käsitteestä on tullut niin trendikäs, voi olla se, että yhteiskunnassa on lisääntynyt epävarmuus ja jatkuvat muutokset lisäävät tarvetta tuntea hallintaa omasta elämästä. (Keltinkangas-Järvinen 2009, 251–253, 255.)

Ihmisen korkea elämänhallinta tarkoittaa, että hän uskoo voivansa omilla päätöksillään ja ratkaisuillaan vaikuttaa siihen, mitä hänelle tapahtuu. Hän tuntee olevansa vastuussa elämästään. Hän asettaa päämääriä ja pohtii, miten niihin voi päästä. Jos taas ihmisellä on matala elämänhallinta, hän uskoo, että hänelle vain tapahtuu asioita ja tapahtumat ovat useimmiten sattumaa. Hän kokee onnen vaikuttavan tapahtumiin. Elämänhallinta nähdään tilannesidonnaisena eikä sitä koeta pelkääntään tunteena tai ihmisen ominaisuutena.. (Keltinkangas-Järvinen 2009, 255–256, 267.)

3.2.3 Etsivä nuorisotyö

Työpajojen ja työpajakoulujen lisäksi nuorille on kehitetty matalan kynnyksen palveluna etsivä nuorisotyö. Opetus- ja kulttuuriministeriö on määritellyt etsivien työn: ”*ensisijaisena tehtävänä on auttaa alle 29-vuotiaita nuoria, jotka ovat koulutuksen tai työmarkkinoiden ulkopuolella tai jotka tarvitsevat tukea saavuttaakseen tarvitsemansa palvelut. Etsivä nuorisotyö tarjoaa nuorelle varhaista tukea, jos nuori sitä itse haluaa.*” Palvelu perustuu siis nuoren omaan vapaaehtoisuuteen ja työntekijöiden tavoitteena on olla läsnä nuorelle ja tarjota turvallinen ja luottamuksellinen aikuiskontakti. (OPM 2014.)

Etsivä nuorisotyö alkoi vuonna 2008 hankkeena ja on sittemmin vakiinutettu lähes koko maahan. Nykyään 96 prosenttia 15–28 -vuotiasta asuu kunnassa, jossa on tarjolla etsivää nuorisotyötä. Vuonna 2012 etsivät tavoittivat yli 20 000 nuorta, jotka ainakin aikuisten mielestä olivat kadoksissa. Wrede (2013) mukaan juuri nuorten syrjäytymisessä ehkäisemisessä tärkeässä roolissa on etsivä nuorisotyö, koska osa nuorista tarvitsee etsivien tarjoamaa tukea ja kanssakulkemista. Syrjäytymistäkin voidaan nähdä kysymyksenä yksilöistä, jotka eivät löydä omaa polkuaan. Tällöin etsivien nuorisotyön yksilöllinen ohjaaminen voi olla apu syrjäytymisen uhkaan. (Koistiainen 2013.)

4 TUTKIMUSTEHTÄVÄ

Tämän tutkimuksen tavoitteena on saada työpajoilla olevien nuorten ääni kuuluviin ja yksilöhaastatteluilla saada tietoa, millaisia ohjauskokemuksia nuorilla on ja millaiset ovat hyvät ohjauskäytännöt heidän mielestään. Tavoitteena on myös selvittää, miten ohjaus on tukenut tai mitä siitä on seurannut nuorten elämään. Toisaalta tutkimuksen tavoitteena on tutkia, miten nuorten mielestä ohjausta voisi kehittää. Tapaustutkimuksessa haastattelen kahdeksaa yhden työpajan nuorta. Tässä työssä tutkitaan juuri näiden nuorten käsityksiä hyvistä käytännöistä eikä tapaustutkimuksen perusteella voida tehdä laajempia yleistyksiä. Nuorista ja työpajoista saadaan monella tavoin erilaista tietoa, mutta tämän tutkimuksen tavoitteena on antaa ääni nuorten kokemuksille. Näitä teemoja tarkasteltiin seuraavien tutkimuskysymysten kautta.

1. Millaisia kokemuksia nuorilla on ohjauksesta?
2. Miten ohjaus on tukenut ja toiminut?
3. Mitkä ovat ohjauksen hyvät elementit? Miten ohjausta voisi kehittää?
4. Millainen ohjaus ja tuki auttavat nuorten kokemuksen mukaan heitä parhaiten?

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tässä luvussa esitellään, miten tutkimus toteutettiin. Ensin käsitellään fenomenografista lähestymistapaa, sitten aineistonkeruu menetelmänä käytettyä teemahaastattelua, tämän jälkeen kohdejoukon valintaa ja tutkimuksen kulkua tässä tutkimuksessa. Lopuksi esitellään aineiston analyysimenetelmä ja aineistolähtöisen sisällönanalyysin eri vaiheet.

5.1 Tutkimusmenetelmänä fenomenografia

Fenomenografisen näkemyksen mukaan tutkimuskysymysten avulla vastataan siihen, millaisia käsityksiä tutkittavilla on ilmiöstä. Tässä tutkimuksessa nuorten kokemuksia työpajoista ja ohjauksesta lähestytään osittain fenomenografisella tutkimusotteella, joka on erityisen suosittu kasvatustieteessä. Fenomenografiassa tavoitteena on selvittää eri-ikäisten ihmisten erilaisia käsityksiä ja kokemuksia tutkittavasta ilmiöstä. Suuntauksen lähtökohtana on, että ihmisillä on hyvinkin erilaisia ja toisistaan poikkeavia käsityksiä kulloinkin tutkittavasta asiasta. Fenomenografia on laadullinen tutkimussuuntaus, jossa ideana on tutkia, miten tutkittavat kuvaavat jotain ilmiötä. (Niikko 2003, 7; Kakkori & Huttunen, 8.)

Fenomenografian juuret ovat hyvinkin kaukana. Fenomenografia-sana on muodostettu yhdistämällä kreikankielen substantiivi *fainomen* (ilmiö) ja verbi *graphein* eli kuvata, merkitä, kirjoittaa, mitata. Fenomenografiassa kuvataan, miten joku asia ilmenee jollekin ihmiselle. (Kakkori & Huttunen, 8; Uljens 1991, 82.) Virallisesti fenomenografia -termi katsotaan otetun käyttöön 1980-luvun alkupuolella. Suuntaus sai alkunsa Göteborgin yliopistossa, kun professori Ference Martonilla oli kiinnostus selvittää, mitä ja miten ihmiset oppivat. Marton ja hänen työtoverinsa tekivät tutkimuksensa 1970-luvun alussa. Opiskelijoiden parissa tutkittiin heidän erilaisia oppimisesta koskevia käsityksiään. Tutkimuksen tavoitteena oli puhdistaa yk-

sinkertaisin mahdollinen oppimista koskeva havainto eli miksi jotkut ovat parempia oppimaan kuin toiset. Martonia pidetään fenomenografian löytäjänä ja perustajana. (Kakkori & Huttunen, 8; Niikko 2003, 10; Metsämuuronen 2008, 212.)

Tutkimusnäkökulmasta fenomenografiassa on erotettavissa kaksi eri tiedon tasoa. *Ensimmäisen asteen* näkökulmassa tutkija kuvaa jotakin todellisuuden ulottuvuutta suoraan eli hänen katsotaan voivan kuvata todellisuutta sellaisena kuin se yleensä ilmenee. Näkökulmassa kuvataan maailmaa ilman henkilön tapaa kokea sitä. *Toisen asteen näkökulma* vie tarkastelua syvemmälle, kuvaamaan toisen ihmisten tapaa kokea jotakin, esimerkiksi tässä tutkimuksessa nuorten kokemuksia työpajoilla ja muualla saadusta ohjauksesta. Tällöin tutkija pyrkii luomaan tulkintaa ihmisten käsityksistä ja niiden merkitysisällöistä kyseisessä kohdeilmiossä. Tutkija tarkastelee, millaiseksi ilmiön sisällön merkitys muodostuu erilaisten käsitysten kautta. Samoin tutkittavaksi tulevat tutkittavien ajattelun muodot ja kokemuksellisuus. (Rissanen; Uljens 1991, 82–83; Niikko 2003, 24–25.)

Fenomenografiassa ollaan kiinnostuneita toisten ihmisten kokemusten tutkimisesta eli toisesta asteesta. Toisen asteen näkökulmassa keskeinen käsite on käsitys termin ohella kokemus. Kokemus on se prosessi, jonka pohjalta ihmiselle syntyy käsityksiä eri asioista. Kaikki se, mitä ihminen on aiemmin kokenut, on läsnä käsityksen rakentumisen prosessissa. Fenomenografiassa siis oletetaan, että ihmisillä on erilaisia tapoja ymmärtää ympäröivää maailmaa, koska ihmisillä on erilaisia kokemuksia maailmasta. (Niikko 2003, 24–25; Uljens 1991, 84.)

Tutkijat ovat kiistelleet, onko fenomenografia tutkimuksellinen lähestymistapa vai pelkästään analyysimenetelmä eli metodi. Esimerkiksi Giorgin (1999) mukaan fenomenografia on tutkimuksellinen lähestymistapa tunnistaa, muotoilla ja ottaa haltuun tietyn tyyppisiä tutkimuskysymyksiä. (Niikko 2003, 30.) Uljensin (1991) mukaan fenomenografia jakaa jotain yhteisiä piirteitä muiden laadullisten tutkimuksen kanssa ihmistieteissä, toisaalta taas sillä on eräitä erityisiä piirteitä. Fenomenografia voidaan luonnehtia laadulliseksi ja tulkintoja tekeväksi lähestymistavaksi ihmistieteissä. (Uljens 1991, 82, 87.) Tutkimuksellisena lähestymistapana fenomenografia pyrkii tunnistamaan tutkimukseen osallistuvien henkilöiden keskustelua ja pyrkii

painottamaan heidän ymmärrystään, käsityksiään sekä kokemuksiaan siitä maailmasta, jossa he elävät. Tutkija on tällöin oppija, joka etsii ilmiön merkityksiä ja rakennetta. (Niikko 2003, 30–31.)

5.2 Teemahaastattelu aineistonkeruumenetelmänä

Aineiston kerääminen haastattelemalla nuoria oli luonteva valinta. Haastattelun etuna on se, että siinä ollaan suorassa vuorovaikutuksessa tutkittavan kanssa ja tilanteessa on mahdollista suunnata, esimerkiksi tarkentavilla kysymyksillä, tiedonhankintaa itse tilanteessa. Tutkija voi paremmin ymmärtää haastateltavien vastauksia ja niiden merkityksiä, kun hän näkee haastateltavan ei-kielelliset vihjeet. Haastattelussa on myös suuremmat mahdollisuudet motivoida henkilöitä kuin esimerkiksi lomake-tutkimuksessa ja haastattelun avulla voidaan saada kuvaavia esimerkkejä tutkittavasta ilmiöstä. Joidenkin mielestä haastattelu sopii myös silloin, kun tutkitaan arkoja ja vaikeita aiheita. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 34–36.) Tässä mielessä haastattelu soveltuu erityisen hyvin työpajojen nuorten kokemusten tiedonkeräämiseen.

Haastattelussa tutkija välittää kuvaa haasteltavan ajatuksista, käsityksistä, kokemuksista ja tunteista. Haastattelu on oltava ennalta suunniteltu, jolloin haastattelija on tutustunut tutkimuksen kohteeseen sekä käytännössä että teoriassa. Haastattelun tavoitteena on, että haastattelija saa luotettavaa tietoa asettamiinsa tutkimusongelmiinsa. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 41–43.) Haastattelun tavoitteena voi olla myös selvittää se, mitä jollakin on mielessä. Se on ikään kuin keskustelua, joka on tutkijan aloitteesta ja hänen johdattelemaansa. (Eskola & Suoranta 2008, 85.)

Aineistonkeruumenetelmänä oli teemahaastattelu, jota voi kutsua myös puolistrukturoiduksi haastatteluksi. Teemahaastattelussa keskustelu etenee etukäteen valittujen teemojen kautta. Teemoihin liittyen on tarkentavia kysymyksiä. On kuitenkin makukysymys, pitääkö kaikille haastateltaville esittää kaikki kysymykset tai pitääkö kysymysten esittämisjärjestyksen oltava sama. Teemahaastattelussa tärkeintä on pyrkiä löytämään vastauksia, jotka ovat oleellisia tutkimuksen tarkoituk-

sen sekä ongelmanasettelun kannalta. Valitut teemat perustuvat yleensä ilmiöstä jo tiedettyyn eli viitekehykseen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75.)

Hirsjärven ja Hurmeen (2001) mukaan haastattelu sopii silloin, kun haastateltavalla on enemmän mahdollisuuksia tulkita kysymyksiä sekä sallitaan mahdolliset täsmennykset. Teemahaastattelu sopii silloin, kun halutaan selvittää heikosti tiedostettuja asioita kuten arvostuksia, ihanteita ja perusteluja (Metsämuuronen 2005, 222). Teemahaastattelussa jokaisen haastateltavan kanssa käydään läpi samat teemat, mutta silti haastattelu on avointa, ja haastateltava pääsee haluttaessaan puhumaan vapaamuotoisesti. (Eskola & Suoranta 2008, 87.)

Fenomenografiassa yleisin ja tyypillisin tiedonhankintamenetelmä on yksilöllinen haastattelu. Haastattelussa selvitetään ja kuvataan yksilön suhdetta hänen omaan kokemukseensa ilmiöistä. Tavoitteena on ymmärtää juuri tämän henkilön antamaa näkemystä tutkittavasta ilmiöstä. Haastatteluprosessin tulee olla dialoginen ja reflektiivinen. Prosessissa korostetaan tutkijan roolin herkkyyttä. Tutkimuskysymysten tulisi olla avoimia ja vähän etukäteen valmisteltuja eikä perustua tutkijan esioletuksiin. Välttää kysymysten toivotaan auttavan haastateltavaa heijastaman tutkimuksen kohteena olevan ilmiön hänen omasta viitekehyksestä käsin ja nimenomaan niin, mikä on kyseiselle henkilölle tärkeää ja merkityksellistä. (Niikko 2003, 31-32.)

Fenomenografinen lähestymistapa soveltuu tähän tutkimukseen, koska tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita työpajojen nuorten ohjaukseen liittyvistä käsityksistä, jotka pohjautuvat heidän kokemuksiinsa. Tässä tutkimuksessa käytettiin fenomenografialle tyypillistä tiedonhankintamenetelmää eli haastattelua, jossa pyrin tutkijana olevan herkkä.

5.3 Kohdejoukko

Tätä tutkimusta varten haastateltiin kahdeksaa nuorta työhön valmentavilta työpajoilta, jotka olivat tarkoitettu yli 17-vuotiaille. Haastatelluista kolme oli miehiä ja viisi naisia. Heistä kaikki olivat käyneet kaksi työpajaksoa tai olivat paraikaa toisella

pajalla. Pajajaksot kestivät alle 6 kuukautta. Iältään haastateltavat olivat 20–29 -vuotiaita, ja he olivat suorittaneet peruskoulun. Osalla heistä oli toisen asteen tutkinto ja osalla se oli vielä kesken tai keskeytetty. Kolmella oli ammattitutkinto tehtynä ja sivistävän koulutuksen oli suorittanut neljä. Osa heistä toimi työpajoilla apuhaajina tarvittaessa. Puuttuva ammatillinen koulutus ja/tai puuttuva työhistoria vaikeutti osalla työhön siirtymistä. Osalla taas oman opiskelualan löytäminen oli vienyt aikaa. Osa haastateltavista ei ollut päässyt opiskelemaan sitä, mitä he olivat halunneet ja viettivät työpajalla niin sanottua välivuotta opiskelusta.

Tutkimushenkilöt valittiin tutkimukseen harkinnanvaraisella otannalla. Laadullisessa tutkimuksessa ei pyritä tilastollisiin yleistyksiin vaan laadullisesti kuvaamaan jotain ilmiötä, ymmärtämään tiettyä toimintaa ja antamaan teoreettisesti mielekäs tulkinta jollekin ilmiölle. Sen takia laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää se, että tutkittavat henkilöt tietävät tutkittavasta ilmiöstä mahdollisimman paljon tai heillä on kokemusta asiasta. Tiedonantajia ei pidä valita satunnaisesti vaan tutkijan on harkittava ja valittava tarkoitukseen sopivat tutkittavat. Tutkimuksen tekijä päättää kussakin tapauksessa, mitä harkinnanvaraisuus ja sopivuus tarkoittavat. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85–86.)

5.4 Haastattelujen toteutus

Tämä pro gradu -tutkielma on tehty yhteistyössä Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa. Tutkimuksen suunnittelutapaamisessa tammikuussa Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksessa tutkimustehtäväksi asetettiin alustavasti toimivien ohjauskäytänteiden löytäminen. Tämän vuoksi tutkimusjoukoksi rajautuivat työpajatoiminnassa mukana olevat nuoret. Työpajojen toiminta on osa nuorisotakuuta, mikä oli yksi syy valita juuri nämä nuoret kohdejoukoksi. Sain eri työpajojen ohjaajien yhteystiedot Keski-Suomen ELY-keskuksesta. Valitsin tutkimuskohteekseni nuorten työpajat, jotka olivat vielä käynnissä kevään 2014 lopussa. Otin yhteyttä työpajojen projektipäällikköön sähköpostitse huhtikuun lopussa

2014 kysyäkseeni häneltä tutkimuslupaa. Hän antoi mielellään luvan etsiä haastateltavia pajoilta.

Luvan saatuaani vierailin työpajalla ja kysyin työpajaohjaajilta apua mahdollisten haastateltavien löytämiseen. Haastateltavien tavoittaminen tapahtui joustavasti työpajoilla jalkautumalla. Työpajaohjaajan kanssa kiersin nuorten luona käytävillä ja parilla pajalla. Esittelin itseni, opiskelutaustani ja tutkimusaiheeni sekä kerroin haastattelun olevan luottamuksellinen ja perustuvan vapaaehtoisuuteen. Mukanani oli kirjallinen tutkimuslupa (Liite 1) siltä varalta, jos nuoret olivat alaikäisiä tai halusivat tutustua tutkimukseen kirjallisesti, mutta kaikki pajalaiset olivat täysi-ikäisiä ja heille riitti suullinen tieto tutkimuksestani. Muutama nuori suostui haastatteluihin, pari aluksi vähän vastahakoisesti. Sovimme haastattelut toukokuun alkuun. Pari haastateltavaa ei tullutkaan sovittuna aikana paikalle, ja koska haastatellut perustuivat vapaaehtoisuuteen, en enää tavoitellut heitä. Sain kuitenkin heidän tilalleen lennosta toiset haastateltavat.

Kävin yhteensä seitsemän kertaa pajalla. Ensimmäiset haastateltavat olivat naisia, ja koska toivoin myös miesten osallistuvan haastatteluun, kävin kysymässä kohdennetummin miehiä haastatteluun. Viimeisen haastattelun tein kesäkuun alussa.

Teemahaastattelurunkoa ei rakennettu tietyn teoreettisen viitekehyksen pohjalle. Tutkimuksen teoriaosuus rakennettiin analyysivaiheen kanssa osittain samanaikaisesti. Alasuutari (2011) toteaa, että teoreettinen viitekehys määrää, millainen aineisto kannattaa kerätä ja millaisia menetelmiä sen analyysiin käytetään. Asian voi nähdä myös päinvastoin. Aineiston luonne asettaa rajat, millainen tutkimuksen teoreettinen viitekehys voi olla ja millaista metodia tutkimuksessa voi käyttää. (Alasuutari 2011, 83–84.) Teemat jäsenyivät pitkälti tutkimuskontekstin työpajojen toiminnan, toimeksiantajana toimineen ELY-keskuksen sekä oman esiyymmärrykseni pohjalta.

Lopulliset teemat muokkautuivat keskustelujen ja palautteen pohjalta. Teemahaastattelussa oli kysymyksiä neljän eri teeman alla: tausta, koulukäynti ja työhistoria, mielekkäät toimenpiteet ja hyvä ohjaus sekä tulevaisuuteen suhtautumi-

nen (Liite 2). En tehnyt testihaastattelua, koska koin saavani kysymysten muotoiluun hyviä neuvoja ja vahvistusta sille, että haastattelurungolla saisi kattavasti tietoa tutkimustehtävien ja -kysymysten kannalta.

Haastattelut tapahtuivat tyhjiissä työpajatiloiissa, koska haastateltavat olivat siellä parhaiten tavoitettavissa. Ennen haastattelua korostin haastattelun luotamuksellisuutta ja sitä, että yksittäisen haastateltavaa ei voi tunnistaa tutkimuksesta. Haastattelut kestivät 20 minuutista reiluun tuntiin. Aineistoa kertyi kokonaisuudessaan noin 5 tuntia 44 minuuttia.

Haastattelut etenivät teemojen mukaan. Osan kanssa käytin kaikki apukysymykset, mutta osan kanssa haastattelu eteni avoimesti ilman apukysymyksien käyttämistä. Pyrin aina esittämään tarkentavia kysymyksiä aiheeseen liittyen tai jos minua jäi mietityttämään, mitä haastateltava tarkoitti. Haastatteluiden ilmapiiri tuntui varsin rennolta ja useamman kanssa keskustelimmekin jonkin aikaa haastattelun jälkeen.

Kaikki nauhoitukset onnistuivat hyvin. Litterointi tapahtui vasta sitten, kun suurin osa haastatteluista oli tehty. Kaikki haastattelut litteroitiin lähes sanasta saan, paitsi toistuvat täytesanat. Yhden haastateltavan puheesta oli vaikea saada selvää hiljaisen puheen seurauksena ja sen takia joitakin haastattelupätkiä jäi litteroimatta. Litteroitua materiaalia kertyi yhteensä 95 sivua. Aineiston sisältö oli kaiken kaikkiaan kattava ja monipuolinen. Saatua aineistoa voidaan arvioida olleen tyypillinen laadullisessa tutkimuksessa: se mahdollistaa monenlaisen tarkastelun: ilmiötä voidaan käänellä ja katsella monelta kantilta. Aineisto on ilmaisullisesti rikasta, monitasoista ja kompleksista. (Alasuutari 2011, 83–84.)

5.5 Aineistolähtöinen sisällönanalyysi

Yleisesti arvioidaan, että laadullisen tutkimuksen analyysin tekemiseen on erilaisia vaihtoehtoja rakentaa analyysi. Uljensin (1991) mukaan fenomenografia tarjoaa vähemmän strukturoidun lähestymistavan laadulliseen tutkimukseen. Hänen mukaansa on mahdotonta erottaa fenomenografista metodia tai tekniikkaa siitä sisällöstä,

mistä se on analysoitu. Analyysi on aina sidottu sisältöön, joka on täynnä merkityksiä. (Uljens 1991, 89; Niikko 2003, 32.)

Niikkokin (2003) kuvaa, että fenomenografiselle analyysille ei ole mitään yksittäistä ja selkeästi määriteltyä menettelytapaa vaan se noudattaa suurin piirtein kvalitatiiviselle ihmistieteelle ominaisia piirteitä. Analyysissä ominaista on muun muassa jatkuvuus, systemaattisuus, loogisuus, reflektiivisuus, jaottelevuus, luokittelevuus, vertailevuus ja synteisiin pyrkiminen kuitenkin kadottamatta kokonaisuuden ideaa. Analyysissä etsitään erilaisia käsityksiä tutkimuksen kohteena olevasta asiasta. Käsitusten perusteella laaditaan kuvauksen kategoriat sekä tulosavaruus. Analyysivaiheita on Niikon (2003) mukaan neljä: 1. aineiston lukeminen, 2. aineiston jaottelu ja ryhmittely, 3. kategorioiden määrittäminen ja 4. yläkategorioiden eli kuvauskategorioiden luominen. (Niikko 2003, 31–36; Uljens 1991, 87–88.)

Tässä tutkimuksessa on laadullisena aineiston analyysinä käytetty aineistolähtöistä sisällönanalyysiä, koska se palvelee tutkimuksen tarkoitusta ja tuo esille nuorten näkemyksiä ohjauksen elementeistä. Aineistolähtöinen analyysi pyrkii luomaan tutkimusaineistosta teoreettisen kokonaisuuden. Tutkimuksen tarkoituksen ja tehtävänasettelun mukaan valitaan analyysiyksiköt aineistosta. Analyysiyksikkö on tässä tutkimuksessa kategoria. Analyysissä on teoreettisia kytkentöjä, mutta ne eivät pohjautu suoraan teoriaan tai teoria voi toimia apuna analyysin etenemisessä. Siinä analyysiyksiköt valitaan aineistosta, mutta aikaisempi tieto ohjaa tai auttaa analyysia. Analyysissa tunnistetaan aikaisemman tiedon vaikutus, mutta tarkoitus ei ole aikaisemman tiedon ja teorian testaaminen, vaan avata uusia ajatusuria. (Tuomi & Sarajärvi.2009, 95–97.)

Milesin ja Hubermanin (1994) mukaan ennen analyysia raaka dataa täytyy prosessoida: kuunnella nauhoituksia, litteroida ja lukea litteraattia läpi ennen kuin aineistoa voi edes analysoida (Miles & Huberman 1994, 51). Tuomi ja Sarajärvi (2009, 108–111) viittaavat Milesin ja Hubermanin (1994) kuvaukseen aineistolähtöisestä analyysistä, joka jakautuu karkeasti kolmeen vaiheeseen: 1. aineiston redusointi eli pelkistäminen, 2. aineiston klusterointi eli ryhmittely ja 3. abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luominen.

Pelkistämässä analysoitava informaatio eli data pelkistetään siten, että aineistosta karsitaan tutkimuksen kannalta epäolennainen pois. Pelkistämistä voi olla informaation tiivistämistä, pilkkomista osiin tai se voi tapahtua siten, että litteraatista etsitään tutkimuskysymyksiin ilmauksia. Ilmauksia voidaan esimerkiksi alleviivata.

Tämän jälkeen aineiston ryhmittelyssä aineistosta koodatut alkuperäiset ilmaukset käydään tarkasti läpi. Aineistosta etsitään käsitteitä, jotka kuvaavat samankaltaisuutta tai/ja eroavaisuuksia. Samaa asiaa tarkoittavat käsitteet ryhmitellään ja yhdistetään luokaksi, jonka jälkeen nimetään luokka sisältöä kuvaavalla käsitteellä. Luokittelussa aineisto tiivistyy entisestään, koska yksittäiset tekijät sisällytetään yleisempiin käsitteisiin.

Viimeisessä vaiheessa aineistoa abstrahoidaan, eli erotetaan tutkimuksen kannalta olennainen tieto ja tämän valikoidun tiedon perusteella muodostetaan teoreettisia käsitteitä. Abstrahoinnissa eli käsitteellistämässä siirrytään alkuperäistä informaation ilmaisuista teoreettisiin käsitteisiin ja johtopäätöksiin. Abstrahointia jatketaan yhdistelemällä luokituksia kunnes aineistosta sisällön näkökulmasta se ei ole enää mahdollista. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108–111.)

Sisällönanalyysi perustuu tulkintaan ja päättelyyn, jossa edetään empirisestä aineistosta kohti käsitteellisempää näkemystä ilmiöstä. Empiirinen aineisto liitetään täten teoreettisiin käsitteisiin ja tuloksissa esitetään empirisestä aineistosta muodostettu malli, käsitejärjestelmä, käsitteet tai aineistoa kuvaavat teemat. Johtopäätöksiä tehdessään tutkija pyrkii parhaansa mukaan ymmärtämään, millaisia merkityksiä tutkittava antaa asioille. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 112–113.)

Aineiston analysoinnin aloitin siten jo haastatteluvaiheessa, sillä haastateltavien vastauksien tulkinta alkoi haastattelutilanteessa. Litterointivaiheessa ja litteraatteja usean kertaan lukiessani aineiston sisältö alkoi hahmottua. Lukemisen tarkoitus on löytää tekstistä tutkimuksen ongelman kannalta tärkeitä ilmaisuja ja lisäksi hahmottaa tutkittavien kokonaiskäsitteys suhteessa tutkimusongelmaan (Niikko 2003, 33). Aluksi alleviivailin ja tein muistiinpanoja tulostamiini litteraatteihin. Haastateltavat tuntuivat nostavan paljon samanlaisia asioita esiin, mutta myös paljon erilaisia asioita. Jotta sain kiinni heidän kokemusmaailmastaan, kirjoitin lyhyet tiivistelmät

jokaisesta haastateltavasta, jotta sain enemmän kokonaiskuvaa, mistä haastateltavat olivat todella puhuneet. Tässä vaiheessa en pohtinut niinkään tutkimuskysymyksiä, mutta huomasin, että vaikka tutkittavat kertoivat hyvin erilaisia asioita, he olivat vastanneet tutkimuskysymyksiini.

Tehtyäni jokaisesta lyhyen tiivistelmän, minulle alkoi hahmottua, että haastateltavat puhuivat ohjauskokemuksistaan kolmessa eri paikassa: koulussa, työvoimatoimissa ja työpajoilla. Nämä kolme paikkaa erottelin omiksi ryhmikseen, jonka jälkeen aloin etsimään haastateltavien ilmauksia niiden alle. Ilmauksista pyrin pelkistämään sen olennaisen sisällön. Tämän jälkeen muodostin pelkistyskäsitteitä yhdistelemällä ja erottelemalla kategorioita. Kategorioita nimetessäni hain tukea aiemmasta teoriasta. Jäsentelin kategoriat omiin taulukoihinsa. Tämän jälkeen etsin aineistosta ilmauksia, jotka liittyivät toiseen tutkimuskysymykseen: mitä ohjauksesta oli seurannut tutkittaville. Toimin taas samalla tavalla: ilmauksia pelkistin ja ryhmittelin, jonka jälkeen tein eri kategorioita. Tein käsittekartan, joka tiivistä ilmaisuja ja hahmoteli niiden välisiä suhteita.

Viimeisenä keskityin lukemaan aineistoa ajatuksena, millaisia ohjauksen kehittämisideoita nuorilla on. Tutkittavat kuvasivat, millaista heidän mielestään olisi ihanteellinen hyvä ohjaus. Muodostin hyvästä ohjauksesta taulukon 3 samalla kaavalla: ilmausten pelkistys, ryhmittely kategorioiksi. Aineistossa oli myös paljon kehitysideoita muun muassa kouluihin, työpajoille sekä liittyen tiedottamiseen. Kehittämisestä tein myös paperille ensin käsittekartan. Koska kehittämisideoita oli niin runsaasti, päätin erotella kehitysideat eri taulukoihin. Aineistossa oli useita kehitysideoita varsinkin kouluihin sekä muiden nuorten auttamiseen.

Niikko (2003) kuvaa, että fenomenografisessa perinteessä analyysissä keskitytään ilmauksiin eikä niitä tuottaneisiin tutkittaviin. Tutkijan huomion tulisi olla merkityksissä, jotka hahmotetaan ilmauksista. Toissijaista on se, ovatko merkitykset peräisin samalta tutkittavalta vai eivät. Rajat tutkittavien välillä siis tulisi hylätä ja kiinnostuksen kohteena tulisi olla aineistosta nousevat merkitykset. Kielelliset yksiköt ovat merkityksellisiä vain siitä näkökulmasta, miten ne ilmaisevat yksilön suhdetta tutkittavaan ilmiöön. Analyysin tarkoitus on siis kaivaa esille ilmiötä kos-

kevat käsitykset ja ymmärrykset kielellisten ilmaisten takaa. (Niikko 2003, 33–34; ks Marton 1988.) Tämän takia keskityin tutkimaan haastateltavien käsityksiä ohjauksesta ja miten sitä voisi kehittää sen sijaan, että olisin korostanut yksittäisiä haastateltavien näkemyksiä tai käsityksiä.

6 TUTKIMUSTULOKSET

Tässä pääluvussa esitellään tutkimuksen tulokset. Ensimmäisenä esitellään työpa-
januorten käsityksiä ja kokemuksia kouluissa, työvoimatoimistossa sekä työpajalla
tapahtuvasta ohjauksesta. Sitten käsitellään, mitä työpajalla olemisesta on seurannut
haastateltaville. Tämän jälkeen näkökulma on ohjauksen kehittämisessä: Ensin on
eritelty millaista olisi hyvä ohjaus tai millaiset ovat sen teemat. Viimeisenä on esitel-
ty, mitä kehitettävää olisi nuorille tarjottavassa ohjauksessa ja tuessa haastateltavien
mielestä.

Fenomenografisen näkökulman mukaisesti tutkimushaastattelujen poh-
jalta kootut tutkimustulokset esitellään erilaisina käsityskategorioina. Osassa katego-
riat on kuvattu suoraan haastateltavien käsityksistä ja osassa on tehty synteesiä siitä,
mitä haastateltujen näkemyksistä ja käsityksistä voidaan tehdä. Haastatteluaineistos-
ta poimituilla lainauksilla havainnollistetaan, miten kategoriat ovat muodostuneet.
Suoria lainauksia on eri haastateltavilta eri määrä, koska haastateltavat kertoivat
haastatteluissa erilaisia asioita ja osa oli puheliaampia kuin toiset.

Tuloksissa käytetään ilmauksia avun hakija tai ohjattava, joilla viitataan
samaankohderyhmään eli johonkin ohjauksen tarpeessa olevaan henkilöön. Ohjaaja
viittaa taas kouluissa, työvoimatoimistossa tai työpajoilla toimiviin ohjaajiin, joiden
pohjakoulutus voi olla eri. Ohjaajien työnkuvakin voi vaihdella, mutta näiden nuor-
ten kokemuksesta se liittyy ohjaamiseen.

6.1 Nuorten kokemuksia ohjauksesta

Tämä luku vastaa tutkimuskysymyksiin, miten nuoret kokevat ohjauksen. Ensim-
mäiseksi esitellään haastateltavien kokemuksia kouluissa ja työvoimatoimistossa ta-
pahtuvasta ohjauksesta ja sen jälkeen millaisia elementtejä työpajaohjauksessa on.

6.1.1 Käsityksiä koulujen ohjauksesta

Työpajalaisten koulun ohjaamisesta koskevat käsitykset muodostuivat kuudesta eri piirteestä.

1. Luottamuspula
2. Kiire
3. Ohjaajan epäkunnioittava ja negatiivinen asenne
4. Ilmapiiri
5. Ei tarvetta avulle
6. Ohjattiin eteenpäin.

Taulukossa 1 on kuvattu nuorten kokemukset koulujen ohjauksesta suorien littaraattein avulla. Ensimmäisenä haastateltavat kuvasivat luottamuksen ohjaajiin olevan olematon, koska terveydenhoitaja puhui kaikkien asiat kaikille, terveydenhoitaja ei kuunnellut tai ollut niin läheinen, että hänelle olisi voinut puhua henkilökohtaisista asioista tai kuraattori ei uskonut ohjattavaa, esimerkiksi kiusaamistilanteessa.

Toisena kohtana oli kiire, johon liittyivät suuri oppilasmäärä, resurssi- ja aikapula. Eräs koki kuitenkin, että kiire voi olla koulukohtaista. Kolmantena oli kokemus ohjaajan epäkunnioittavasta tai negatiivisesta asenteesta. Tämän haastateltavat kokivat siten, että ohjaajaa ei ole ja että ketään ei kiinnostanut, ohjaus oli hyödytöntä, opinto-ohjaaja suuttui ohjattavalle, ohjaaja teki vain työtään, ohjaaja vähätteli ohjattavan kokemusta tai että ohjaaja ei kertonut tarpeeksi vaihtoehtoista.

Koulun ilmapiiri muodosti neljännen kohdan, jota eräs haastateltava kuvasi vertailevaksi. Kokemus vertailusta syntyi arvostelun takia. Viides kohta oli ”ei tarvetta avulle”. Eräs haastateltava kuvasi, että lukio aikansa hän ei etsinyt apua. Viimeisessä eli kuudennessa kohdassa koettiin, että heitä ohjattiin eteenpäin koulun puolesta. Haastateltavat olivat saaneet ohjausta eteenpäin joko avunantajan luo tai seuraavaan kouluun.

TAULUKKO 1. Nuorten kokemuksia koulujen ohjauksesta. Taulukossa on nuorten suoria lainauksia.

Luottamuspuola	Kiire	Ohjaajan negatiivinen asenne	Ilmapiiri	Ei tarvetta avulle	Ohjattiin eteenpäin
<p>"terveyshoitaja ja kuraattori ja nää et niihin ei voinut luottaa ollenkaan, ne oli sellasia hölösuuta, ne höpötti aina kaikki asiat kaikille" h1</p> <p>"kouluaikoja kun mä oon ollut vaikka lukiossa tai jossakin niin ei se oo yhtään sama asia mennä puhumaan terveydenhoitajalle siellä tai että ei ne siellä kuunnellu tai en mä voinut siellä mennä puhumaan mun jostain omista asioista jollekin kouluterveydenhoitajalle koska en mä vaan jotankin kokenut sitä sellaseks henkilöks jolle ois voinut mennä puhumaan ku se ei ollut sillä tavalla läheinen" h4</p> <p>"tuli tämmönen kiusaamistilanne - - siihen yritettiin (puuttua) mutta siinä oli sanotaaks näin väärä henkilöitä väärä tapoja ja siitä ei voinut todellakaan tulla sanotaanko näin että se minun kohdalla enemmän vaan haittas mitenkä se otettiin haltuun ja - - koulukuraattori - - hän ei suostunut uskomaan mua - - ei uskonut mua ollenkaan siinä tilanteessa niin se oli se tilanne missä se räjähti kokonaan käsiin sekä se käsittely että me ei päästy enää minnekään suuntaan sitten mä päätin että en ees yritä olla siinä mukana minkäänlaisessa käsittelyssä" h7</p>	<p>"koulussa on niin paljon lapsia ja nuoria niin sen ymmärtää että ei ihan jokaista ehdi kuunte-lee silleen niinku yhtä aikaa - - " h4</p> <p>"opettajat ei ollut missään vaiheessa sellasia ihmisiä joiden puoleen kääntyä enkä edelleenkaan nää sellaisina ihmisinä - -heillä ei ole hirveesti resurssija tai aikaakaan niinkun tavallaan olla - -" h8</p> <p>"sit on ittellään aikailla kuraattorit tai tälläset mitä on ollut opinto-ohjaajat et vähän ollut koululla ja heillä on hyvin vähän ollut minkäänlaista vapaata että kiinni saaminen silloin ollut en tiedä mitä on nykyään että sekin taitaa olla aika paljon koulu kohtaista että mitenkä niitä on järjestetty" h8</p>	<p>"toisen asteen koulussa "ei siellä ketään kiinnostanut - - ei meillä ollut siellä minkäänlaista opinto-ohjausta - - ei siellä ollut terveydenhoitajaa tai tommosta ei meillä ollut mitään - - meillä tommoset käytiin sitten opettajan kanssa aina mut ei ollut sellasta yhtä henkilöä joka oli ollut vastuussa" h2</p> <p>"eruskoulussa opinto-ohjaaja "sen kanssa joskus täyty käydä juttelemassa mutta en mä tiedä oliko siitä niin hyötyä" h2</p> <p>"opo suuttu mulle sen takia että ku mä en hakenut lukioon" h3</p> <p>"ehkä siellä koulussa olis sellanen ku meet sille terveydenhoitajalle niin se tekee vaan työtään" h4</p> <p>"on pelottavaa kun yks tollanen kokemus saattaa olla kauheen käänteentekevä jollekin nuorelle tai vaikka jos se menee ja on rohkassu itteensä hirmu kauan että tänään mä meen puhumaan just vaikka jollekin kouluterveydenhoitajalle ja sit se terkkari on " et no kyl se siitä nyt" niin sit siinä tavallaan se luopuu siitä toivosta se ihminen siinä et ei vitsit että mihin mä sitten meen silleen ne on tosi isoja juttuja joskus ne pienetkin" h4</p> <p>"et esimerkiksi kun perus-koulusta lähti niin numerot oli just ja just semmoset että joo lukioon kannattaa mennä ja en ees tiennyt tästä alasta tai että olis voinut tehdä sitä kaksoistutkintona tai muuta et ei ollut niinku tietoaakaan - - (lukiossa oleva ohjaus) ei mun mielestä mitään hirveen hyvää, jos näin voi sanoo" h6</p>	<p>"koulussa nyt saattaa olla sellanen jännä niinku vertaileva ilmapiiri - - just sellasta arvostelua täällä ei oo niinku ollenkaan koko talossa ei arvostella ketään mistään niin se on täällä vaan on jotenkin TOSI helppo puhua kaikesta" h4</p>	<p>"no lukiossa ei mitään semmosta siihen aikaan vielä pahemmin apua etsinnytkää n" h5</p>	<p>"mä sain koululta niinku se mun tutoropettaja oli tosi ihana että sen kanssa puhuin paljon kaikkee ja se ohjas mut apun ja siellä koulussa oli yks sellanen oks se nyt psykologi mikä se nyt on niin sinne ja sit se ohjas mut sinne etsivään työhön ja sit se tänne - - oon aina saanut apun ja siellä oon tarvinnut" h4</p> <p>"silloin kun mä olin yläasteella niin kyllä opinto-ohjaaja yritti esitellä kaikkii mahdol-lisuuksia no siitä on aikaa mut kyl mä muistelin jotain semmosta että hän jutteli jos ei jokaisen kanssa yksityisesti niin ainakin sitten pikasesti että mitä sitten kaikki aikoo tehdä silloin ainakin meidän luokan kanssa jostain sellanen mielikuva jäänyt hiljaisuutta mut sit musta tuntuu ainakin no en tiä voiko mä sanoo näin mut mä olin ainakin ite hyvin varma siitä mihin olin ite menossa en voi yleistää onko se kuinka yleistä kuinka ulapalla osa ihmisistä on näiden valintojen kanssa" h8</p>

6.1.2 Nuorten kokemuksia työvoimatoimiston ohjauksesta

Jokainen haastateltava kertoi myös kokemuksistaan työvoimatoimiston ohjauksesta, koska työpajoille päästäkseen hakija tarvitsi työvoimatoimistosta hyväksytyyn päätöksen. Haastateltavien kokemukset vaihtelivat myönteisestä kielteisiin sekä neutraaliin.

Myönteiseen kokemukseen ohjauksesta vaikutti se, että a. *ohjaaja tuli pajoille mukaan* b. *olemassa olevia vaihtoehtoja esiteltiin kattavasti* ja c. *palvelut ovat samankatona alla* ja ohjattavaa *autettiin kokonaisvaltaisesti*. Osalla haastateltavista oli hyvin neutraali käsitys työvoimatoimiston avusta ja ohjauksesta. He saivat tiedon pajojen

olemassa olosta lähes saman tien, kun he menivät työvoimatoimistoon ja pääsivät työpa-joille. Kielteiseen kategoriaan kuului kokemus, että haastateltava a. *leimattiin laiskak-si/luuseriksi* tai b. *sai eriarvoista kohtelua kuin muut*. Erä haastateltava koki, että *työvoi-matoimistosta ei ehdoteta työpajoja* vaan itse piti ehdottaa pajoille pääsyä. Eräs haasta-teltavista oli myönteisesti yllättynyt, kun *työvoimatoimistosta oli tultu mukaan pajoille ensimmäisellä kerralla*, silti pohjalla oli kielteinen käsitys, että työvoimatoimistossa työssä olevia ei kiinnosta nuorten auttaminen.

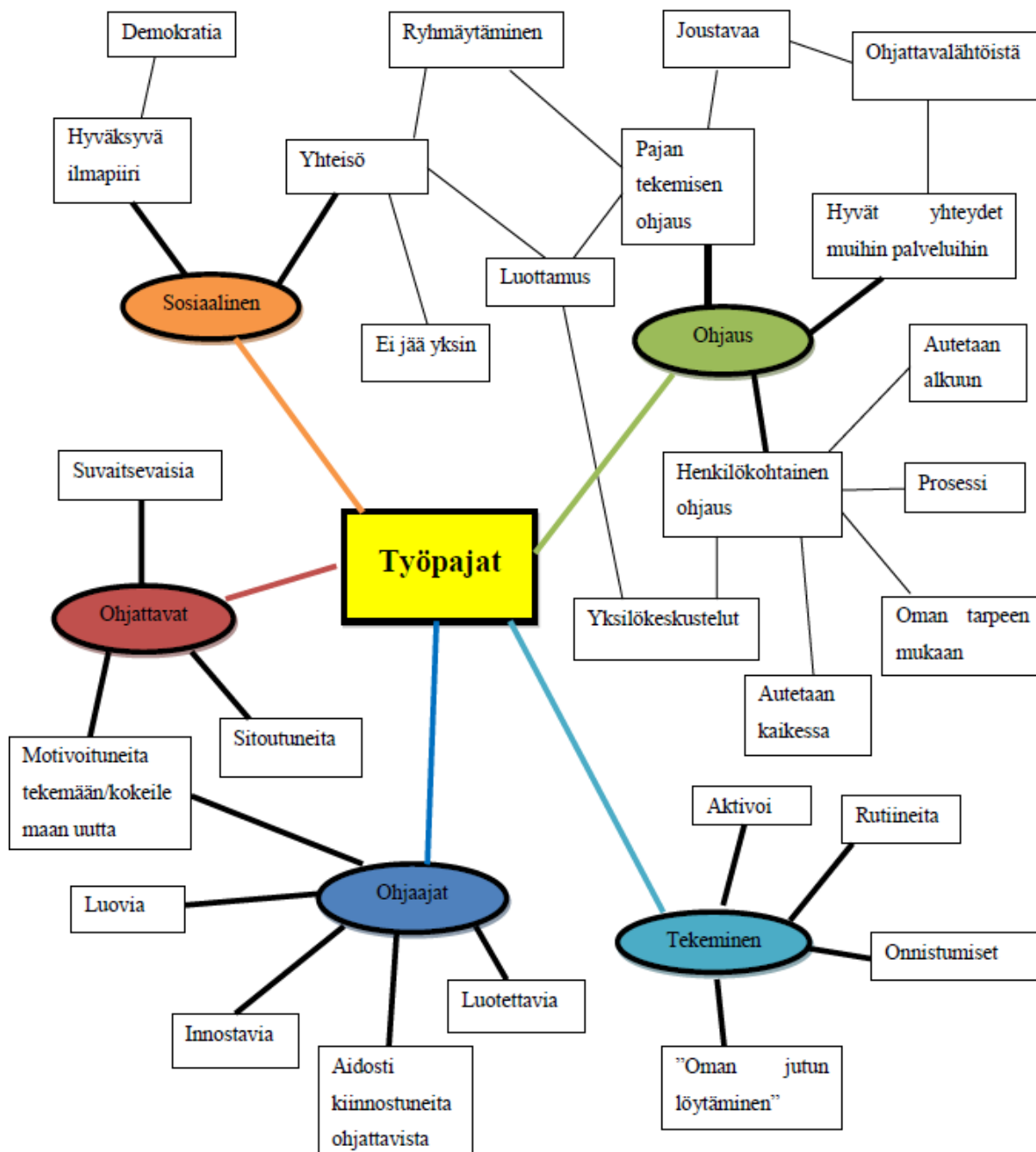
TAULUKKO 2. Nuorten kokemuksia työvoimatoimiston ohjauksesta.

1. Myönteinen kokemus	2. Ei osaa sanoa/neutraali	3. Kielteinen kokemus
<p>”Työkkärin täti tuli ekalla kerralla mukaan pajalle - - se oli tosi kivaa sillon”</p> <p>”siinä vaiheessa kun mä menin työkkäriin ilmoittautumaan niin niin mä olin jo ite tietonen tästä että mä ite hain jo tänne tai olis ne saat-tanut sanoa en tiä olisko ne sanonut vai ei mut kyl mä luulen että ne olis sanonut ku tota tai sellanen kuva mulla jotenkin on kyl ne olis var-maan sanonut sit ku kyl ne aika monesta muusta vaihtoehdosta pu-hu” h4</p> <p>”kaikki suoraan saman katon alla niin asiat saadaan hoidettua saman tien ei tarvii ihmisiä ei tarviin levit-tää ja se kun pystytään saman katon alla kokonaisvaltaisesti henkilön asioita kattomaan niin se toimii sillä tavalla huomattavasti erilaisempa-na” h7</p>	<p>”mä löysin tänne ekan kerran ihan työkkärin kautta mulla ei ollut ketään tuttuja jotka olis käynyt täällä mä oon käsittänyt että se on kaikista yleisin tapa miten ihmiset löytää tänne että kaverit puhuu tästä ihan ekalla” h8</p> <p>”ammatinvalintapsykologit (en-simmäisellä) kerralla he antoivat mulle sen vinkin (tulla pajalle)” h5</p> <p>työvoimatoimistosta sai tarvitta- van tiedon esitteestä ja pääsi pajoille h6</p>	<p>”musta se oli tosi outoa ku mä oon aina luul-lut että ei niitä työkkärin ihmisiä oikeesti kiinnosta--(leimaantuminen) luuserinuoreksi, joka ei halua tehdä mitään” h1</p> <p>”vaikka joku työkkäriki niin vois kertoa tästä-kin paikasta joka ikiselle kuka tulee sinne nuori, mut ei ne mullekaan vaikka mä oon käynyt kymmeniä kertoja niin ei kukaan ikinä sanonut mitään ku silleen ku huomaa jostakin ihmisistä ei ne halua tehdä sitä työtä ei ne oo oikeessa ammatissa ei ne halua auttaa ihmisiä” h2</p> <p>”musta on tuntunut että työkkärissä on koh-deltua mua vähän eri tavalla kuin muita ku mua ei oo ikinä ehotettu minnekkään kurssille ei mihinkään - - niin ei mulle oo koskaan ehdotettu yhtäkään työpaikkaa. mä oon aina mennyt ehdottamaan niille pitäiskö mun men-nä tänne (pajoille)” h2</p> <p>”no työkkärissä vois olla enemmän sellasta että helpommin ehotettais ihmisille koska kaikki mitä me ollaan puhuttu noiden ryhmäläisten kanssa niin kenellekään ei oo työkkäristä sanottu vaikka kaikki on sitä kautta tänne kuite-nin tullut ku pitää olla työkkärin suostumus että pääsee tänne” h3</p>

6.1.3 Kokemuksia työpajatoiminnasta sekä ohjauksesta

Työpajaan liittyvät kokemukset jäsenyivät viiteen teemaan: 1. Sosiaalinen 2. Ohjaus 3. Tekeminen 4. Ohjaajat ja 5. Ohjattavat. Kuviossa 1 on kuvattu nämä sisällöt. Kaik-

kien haastateltavien kokemukset työpajoista olivat myönteiset. He olivat mielestään saaneet tarvitsemansa yksilöllisen avun, sosiaalisen yhteisön, mielekästä tekemistä, rytmiä arkeen sekä he kokivat työpajojen työntekijöiden olevan aidosti haastateltavien tukena. Haastateltavat puolestaan olivat myös hyvin sitoutuneita työpajatoimintaan ja vastaanottavaisia avulle. Työpajatoiminta on hyvin kokonaisvaltaista. Tehdyt teemat ovat synteesejä siitä, mitä eri haastateltavat kertoivat.

KUVIO 1. Nuorten kokemuksia ohjauksen eri teemoista.

Ensimmäisenä on kuvattu pajojen sosiaalista puolta, joka jakautuu kahteen kohtaan: hyväksyvä ilmapiiri sekä yhteisö. Osittain nämä kuvaavat samaa ilmiötä, mutta niissä on erilaisia piirteitä ja siksi ne voidaan erotella omiksi kohdiksi. Yhteistä on se, että haastateltavilla oli myönteisiä kokemuksia työpajojen sosiaalisesta toiminnasta ja sen vaikutuksista omaan arkeen sekä työpajoilla että vapaa-ajalla. Osa haastateltavista kuvasi työpajoilla olevaa ilmapiiriä hyväksyväksi, jossa oman olonsa tuntee hyväksi ja jossa yhteisö toivottaa tervetulleeksi kaikille, myös pajojen ulkopuoliset. Haastateltavan kokemuksen mukaan ketään ei ole kiusattu työpajoilla, minkä todettiin olevan harvinaista ja mikä tekee pajoista niin hyvän paikan olla. Työpajoilla olevaa ilmapiiriä kuvattiin rennoksi ja leppoisaksi.

”on niin rento ilmapiiri tosi hyvä yhteisö - - täällä on jotenkin sellanen ilmapiiri että vaikka tänne tulis miten mutru suin joku henkilö niin se todennäköisesti jotenkin sit onnistuu en mä tiää saamaan osaksi tätä työyhteisöä tosi nopeesti tää oli jotenkin tosi tervetulleeks toivottava yhteisö tai semmonen enkä oo ikinä kuullut että täällä olis jotain kiusattu joka on tosi harvinaista kyllä” h8

Kenelläkään haastateltavista ei ollut pahaa sanottavaa työpajojen ilmapiiristä vaan päinvastoin. Eräs haastateltavista kertoi, että ympäristö teki oman olon hyväksi ja hän tunsi itsensä hyväksytyksi. Yksi syy tähän kokemukseen oli, koska ketään ei arvosteltu. Yhdessä tekemisen kautta tutustui paremmin muihin pajalaisiin. Toisten kanssa tultiin toimeen, ellei jopa ystävästytytty ja vietetty vapaa-aikaa. Ohjaajatkin koettiin läheisiksi.

”tuntee olonsa hyväks siinä ympäristössä missä on niinku tää paja on ihan täydellinen esimerkiksi siitä että niinku täällä tavannut hirveesti muitakin tai noiden ohjaajien lisäksi saanut paljon kavereita sellasia just joidenkin kanssa viettää myös vapaa-aikaa kyllä mutta tota ei sellaisia oikeen saa niin helposti jos ei oo joku tällanen ympäristö missä pystyy vaan tulemaan sellanen porukka kasaan että tehdään niin paljon yhdessä että siinä niinkun sen tekemisen kautta silleen tutustuu paremmin - - ei arvostella ketään” h4

Yksi haastateltavista kuvasi hyväksyvän ilmapiirin syntyvän muun muassa siitä, että työpajoilla on kaikki tasot kattava demokratia. Henkilökunnan kesken sekä ohjaaja, apuohjaaja ja pajalainen olivat kaikki samalla alustalla, tasavertaisia. Työpajalla ei ole hierarkiaa, mitä kuvastaa se, että myös pajalaisilla on sananvaltaa päättää, mitä he haluaisivat tehdä. Ohjaaja ei vain ole se, joka päättää vaikka hänellä oli vetovastuu. Haastateltava koki työpajojen olevan yhteisöllinen.

”hyväksyvä ympäristö ja se että tää on toosii silleen jotenkin demokraattinen - - täällä ei oo kovin paljon mitään hierarkiaa tunnu olevan oikein missään asiassa tietysti siinä mielessä että ohjaaja periaatteessa päättää mitä siellä tehdään mutta pajalaisillakin on sananvaltaa siihen että mitä haluaa tehdä - - jotenkin henkilökunnassa kaikki tuntuu olevan tosi tasasella alustalla tai silleen että kukaan ei tunnu vetävän sitä liikaa mut sit myös se et jotenkii on silleen monessa kerroksessa ihmisiä - - se on tosi loiva ja liukuva toi asetelma niin sitten ihan varmasti - (kaikki) tuntee sitä yhteisöllisyyttä ja yleisesti kaikki jotka talossa on” h8

Toinen puoli sosiaalisuutta on työpajojen tarjoama yhteisö. Yksi haastateltava vertasi nykyhetken kokemustaan siihen, kun hänellä ei ollut mitään sosiaalista yhteisöä eikä konkreettista tekemistä, kuten työtä tai mielekästä opiskelupaikkaa. Kun hän ei omasta kokemuksestaan kuulunut mihinkään tai ollut osa jotain ryhmää tai yhteisöä, hänestä tuntui kummalliselta, ehkä jopa irralliselta. Työpajan ryhmässä oleminen ja ryhmään kuuluminen tuntuivat hyvältä.

”ite tuli sellanen olo jossain vaiheessa kun oli ollut kauan tekemättä niinku mitään sellasta konkreettista niin tuli sellanen olo et ei oikeestaan kuulu silleen tavallaan mihinkää että tuli jo oikeesti vähän sellanen että vitsit että mitä mä oikeesti teen että mä tavallaan et jos sä et kuulu mihinkään sellaseen sosiaaliseen ryhmään niin sulle tulee sellanen kummallinen olo että vitsi ku tänne kun tuli että tuli se olo että sä oot osa jotain ryhmää niin se oli jotenkin tosi hienoa että kuuluu niinku johonkin se oli kyllä hyvä” h4

Eräs haastateltava kuvasi, että työpajalaista muodostui tiivis yhteisö, kun ihmiset oppivat tuntemaan toisensa.

”tuli sitten kokeiltua kaikkea mielenkiintosta tutustutta uusiin ystäväviin se oli tosi tiivis se meidän porukka kyllähän siinä ihmiset oppii paljon toisiaan tuntemaan” h8

Toinen haastateltavista kertoi siitä, miten työpaja on kasvanut ajan kanssa myönteiseksi yhteisöksi, jonka hän koki avoimeksi ja läheiseksi - varsinkin kun hän vertaa muihin paikkoihin. Erilaiset ihmiset tulivat toimeen keskenään, saman katon alla. Yhteisöllä oli myönteisiä vaikutuksia pajalaisten elämään arvojen ja asenteiden kautta. Työpajoista hänellä ei ollut mitään kritisoitavaa, oleminen pajalla oli miellyttävää.

”ei ole mitään huonoa sanottavaa todellakaan että kaikilla tavalla todella miellyttävää erityisesti siinä että minkälaiseks yhteisöks tää on kasvanut ajan kanssa ja sitten minkälaiset ihmiset tai minkälaisia ihmisiä täällä yleensä pyörii ja minkälaisia silleen että huomaa että minkälaisia arvoja ja asenteita täällä pietään niillä on ollut iso hyvä vaikutus kaikkiin ihmisiin vaikka minkälaisia porukoita on tullut ovesta sisään niin kaikki kuitenkin saman katon alla toiminut ihan mahtavasti et hyvinkin silleen sanoisko että moniin muihin paikkoihin tälleen näin nähden tuntuu huomattavasti avoimelta ja läheisemmältä koko yhteisö” h7

Toisena teemana on ohjaus, jonka alle on jäsentynyt kolme erilaista ohjauksen muotoa: 1. pajojen ohjaus 2. henkilökohtainen ohjaus ja 3. hyvät palvelut muihin palve-

luihin. Osa näistä kuuluu sekä sosiaalisen että ohjauksen teemojen alle, kuten luottamus ja ryhmäyttäminen. Toisaalta voidaan nähdä, että luottamus syntyi hyvän ohjauksen seurauksena ryhmäyttämisen kautta. Pajojen ohjaukseen kuului haastateltavien mielestä itse tekemisen ohjaamisen lisäksi ryhmäyttäminen, joka loi hyvän ja tiiviin ryhmähengen. Ryhmäyttämisen avulla luotiin onnistunut pajan aloitus. Eräs haastateltava koki, että olisi tuntenut toiset jo pidemmän ajan ja hän piti vieläkin yhteyttä entisten työpajalaisten kanssa.

”varmaan ensimmäiset 2 viikkoa että ei ollut paljon muuta kun sitä ja se oli mun mielestä ihan älyttömän hyvä veto ohjaajalta miten se ryhmäytyminen siinä tapahtu koska jo parin päivän jälkeen tuntu että olisi tuntenut ne ihmiset jo pidemmän aikaa se oli tosi onnistunut se alku alku siitä pajasta pidän itse asiassa vieläkin yhteyttä monen sen pajalaisen kanssa” h8

Toisten nimet opittiin nopeasti, ja kaikille ryhmässä oleville pystyi puhumaan. Ryhmähenki oli parempi kuin missään aiemmassa ryhmässä, jossa eräs haastateltava oli ollut.

”mä en oo koskaa oppinut noin nopeasti kaikkien nimiä et se(ryhmäyttäminen)todella autto ja me oltiin tosi tiivis hyvä porukka että kaikki pysty puhumaan kaikille. mulla ei oo ikinä ollut missään niin hyvää ryhmähenkeä” h2

Työpajojen ohjausta koettiin myös joustavana, jossa kuunneltiin ja otettiin huomioon ohjattavien mielipide. Jos jokin ohjelma ei toiminut, niin sitten alkuperäistä suunnitelmaa muutettiin ohjattavien mielestä mieluisaksi. Eli ohjattavat tulivat kuulluiksi ja ohjelma oli ohjattavalähtöistä.

”täällä pajalla on eli pääasiassa ryhmässä on ohjaaja eli ohjaajia jotka suunnittelee jonkinlaisen ohjelman ja sitä tavalla tai toisella seurataan niin siinä on tärkeintä justiinsa semmonen joustavuus siinä ohjelmassa siinä taas ei oo mitään järkee jos kukaan ei halua tehdä niitä mitä tiettyä ohjelmaa on suunniteltu niin ikään ku väkisin raahata niitä sinne semmonen niinku joustavuus ja ohjattavien kuuntelu” h8

Henkilökohtainen ohjaus sisälsi yksilökeskustelut, joissa alussa kartoitettiin pajoilla viihtymistä sekä lopussa mitä ohjattava tekee pajojen jälkeen. Ohjaus oli selkeästi prosessi, jolla oli alku, keskikohta ja lopetus ja jossa varmistettiin nuoren olevan oikeassa paikassa ja viihtyvän.

”kun paja on alkanut ollut pari viikkoo niin jos haluaa purkaa sitä jotenkin ja haluaa keskustella siitä kysely mitä on tykännyt ja tämän tyyppistä saaha selville et onko nyt oikeessa paikassa ja niin edes päin että sitten on siellä loppupuolella että mitä tämän jälkeen ne oli ehkä ne tärkeimmät pisteet” h8

Jo itse keskustelu jonkun kanssa tuntui olevan erittäin tärkeä apu, kun sai purkaa asioita jonkun kanssa. Keskustelu kuitenkin vaati luottamuksellisen suhteen, joka syntyi muun muassa vaitiolovelvollisuudesta.

”yksilöohjaajat on kanssa vaitiolovelvollisia ainakin minun kokemuksesta kysynee just sellasia asioita että tykännyt siitä mitä täällä pajalla on viime aikoina tehnyt onko mikään jäänyt mieleen pyörimään ja kaikkea tämän tyyppistä asiaa siellä asioita jota -- siellä voi puhua kaikenlaista se voi tarvittaessa olla jonkinlaista terapiaa jos sellasta kaipaa niin tota ehkä omalla kohalla oli semmosta asioiden purkua toisen ihmisen” h8

Tarvittaessa ohjaajan kanssa pystyi keskustelemaan mistä vaan, hyvinkin henkilökohtaisista asioista. Apua ja huolenpitoa oli tarjolla kaikenlaisiin ongelmiin.

”ihan omiin henkilökohtasiin niinku ongelmiin ja asioihin huolenpitoa ja sellasta ne niinku oikeesti sitten keskustelee ja hakee jos joku nyt täällä tarvii apua johonki niin sitä kyl sit saa” h4

Työpajoilla otettiin yksilön tarpeet huomioon, ja niiden mukaan autettiin sen verran, kun yksilö koki tarvetta. Apu saattoi olla jossain asiassa alkuun pääsemistä.

”täälläkin ympäristössä on hyvin vahvasti huomioon otetaan ihmiset ja kuinka paljon niinku justiin että millä tavalla näin että ei se loppujen lopuks muuta tarvii kun jonkun ihmisen joka on valmis niinkun auttamaan alkuun jossakin asioissa” h7

Pajoilta on myös hyvät yhteydet muihin palveluihin kuten nuottaa ja etsivään nuorisotyöhön. Eräs haastateltavista koki, että sai työpajoille apua kaikkeen mahdolliseen ja että se oli myönteistä, varsinkin kun palvelut olivat suunnattu nimenomaan nuorille.

”täällä (työpajoilla) on hyvät yhteydet nuotta työntekijöihin tossa ja kaikkiin niinku jee nappiin ja mitä näit kaikkii on ja tälläsii nuorille suunnattuja apuvälineitä tota oon ainakin ite saanut kaiken mahdollisen avun mitä on tarvinnut -- raha-asiat, kelan paperit IHAN KAIKKEEN” h4

Etsivä nuorisotyö kävi usein pajoilla kertomassa omasta toiminnastaan.

”täällä on ne etsivän työntekijät niin ne käy aina kertomassa itsestään” h3

Kolmantena teemana on tekeminen. Pajoilla oli hyvin erilaisia projekteja, joihin kuuluu paljon konkreettista tekemistä, kädentaitojen karttumista sekä arjentaitojen opettelua, kuten ruuanlaittamista ja leipomista. Työpajojen perinne on tekemällä oppimisessa, joka kuului haastatteluissa. Haastateltavat olivat innoissaan pajoilla olevasta tekemisestä ja sen takia siitä kertoivat paljon haastattelussa. Anonymiteetin säilyttä-

miseksi suorat litteraatit tekemisestä jäävät pois. Tekemiseen kuului aktivoituminen. Haastateltava kertoi sitä, että pajalla pääsee kokeilemaan erilaisia asioita. Hän uskoi, että erilaisen tekemisen kautta voi saada suuntaa elämään. Hän kertoi myös siitä, että tekemättömyys puuduttaa. Tekeminen työpajoilla oli mielekästä, mikä näkyi myös muunlaisena aktivoitumisena kuten innostumisena siitä, mitä tekee.

”täällä (työpajoilla) pääsee kokeilemaan montaa asiaa - - varsinkin ne nuoret joilla ei oo mitään hajua että mitä ne haluais tehdä että musta olis tärkeetä että just ne pääsis (työpajalle) että ne sais jonkun suunnan se oikeesti voi olla tosi puuduttavaa sitten olla vaan olla vaan niinku tekemättä yhtään mitään” h4

Työpajatoiminta toi haastateltavien mukaan rutiineita ja päivärytmiä arkeen. Rutiineita toisaalta voi tuoda myös työ tai koulu, mutta tärkeintä on tehdä jotain. Kotona oleminen oli opettanut, että jonkin tekemisen kautta tuli merkitystä elämään. Muuten arki oli tyhjää.

”ku oli kotona se sitten tajus oikeesti niinku on pakko käydä töissä tai koulussa tai jossain ku ei vaan kestä olla kotona. silleen niinku sai siihen merkityksen pitää tehdä jotain” h1

Yksi haastateltavista kuvasi, että ilman arjen tekemistä oli vaikea edes päästä sängystä ylös tai saada vaatteita päälle. Hän lamaan tui eikä saanut tehtyä edes perusasioita tai käytyä ulkona. Mistään ei tullut oikein mitään eikä elämä tuntunut hyvältä.

”jos mulla ei oo päivässä mitään rutiinia niin siitä ei tuu yhtään mitään se on ihan hirveetä se on mitä mä kaipaen joka tapauksessa oli se joko opiskelua tai työtä niin jonkunlaista päivärytmiä pitää olla tai joku määrä työtunteja tai vastaavaa tai muuten mä en saa itteäni ylös sangystä tai saa päivällä kunnon vaatteita päälle sitten mä oon kylpytakissa tai yöpuvussa sen koko päivän enkä mee ulos jos ei oo pakko se on ainakin semmonen ihan perusasia joka jäis puuttumaan jos ei olisi töitä tai jotain opintoja” h8

Tekemisen kautta suurin osa haastateltavista kertoi saavansa myönteisiä ja onnistumisen kokemuksia. Työpajalla kokeiltiin omia rajoja ja kasvettiin ihmisinä.

”tänne sitten päädyin haastattelun kautta ja se oli ehkä elämäni parhaita ratkaisuja mä tunsin kasvaneeni sen pajan aikana ihan älyttömästi henkilökohtaisesti ehkä siks kun tein sellasia asioita mistä en pitänyt ja opin pitämään niistä aika paljon sit sitä kautta” h8

Osa oli ymmärtänyt omat myönteiset puolensa uudestaan, kun ne olivat unohtuneet matkan varrella omaa paikkaansa etsiessä.

”jotenkin on niinku uudelleen tajunnut ne omat sellaset positiiviset puolet” h4

Pajalla ollessaan haastateltava löysi oman juttunsa, alan, joka häntä kiinnosti.

”oon ihan iloinen siitä että oon löytänyt just sen oman jutun just - - mä olin silloin täällä pajalaisena ja sitten tätä kautta mä sen jotenkin löysin” h6

Neljäs tema on ohjaajat. Haastateltavat kokivat ohjaajien olevan luovia ja he pitivät pajatoiminnan kokoajan uusiutuvana idearikkaudellaan. He eivät olleet kaavoihin kangistuneita, vaan pitivät toiminnan ”tuoreena”.

”että täällä yhteisössä on tosi paljon semmosii persoonallisia ja luovia henkilökunnassa vähän semmosta taiteilijasieluisuutta näkyy joka puolella on täällä tietysti tota ehkä muillakin tai semmosiakin ihmisiä jolla löytyy ne vahvuudet toisissa asioissakin tosi paljon on kuitenkin idearikasta ja luovaa porukkaa (henkilökuntaa) siitä sitten syntyy ehkä semmosia tota erikoisia tilanteita ja ideioita ja semmosia asioita joita ei ehkä kokeiltais muunlaisissa paikoissa mitä täällä pysyy tosi tuoreena” h8

Heidät koettiin innostavina, joka tarttui myös haastateltaviin. Uusia asioita kokeillessa, ohjaajien oma innostus asiaa kohtaan, tarttui myös ohjattaviin ja he halusivat kokeilla uutta. Ohjattavatkin olivat siis avoimin mielin uuden kokeilemiseen.

”vaikka olis jotain semmosta asiaa mikä olis uutta tai jännittävää tai ei välttämättä heti innosta kaikkia niin just tota ohjaaja ite vaikuttaa semmoselta innostuneelta ja kiinnostuneelta siitä asiasta niin monesti ihmiset haluaa ihan eri tavalla kokeilla sitä” h8

Ohjattavat koettiin muutenkin lähestyttäväksi, rennoiksi ja huumorintajuisiksi. Ennen kaikkea he olivat luotettavia. Ohjaajan rooli oli haastateltavan mielestä hyvä: pysyi kuitenkin ohjaajana eikä ollut ystävä.

”ohjaaja pysyy sen ryhmän ulkopuolella eikä silleen oo ihan kaveri tai semmosta mut sit kuitenkin semmonen helposti lähestyttävä henkilö jolle voi sitten jotain murheitakin vaikka kertoa tai jotain jos se tuntuu tarpeelliselta semmonen tota jotenkin hmmm rento ja huumorintajuinen mutta kuitenkin luotettava persoona tuntuu olevan tosi tärkeä ohjauksessa siinä pitää olla vähän niinkun kaikkea mutta kuitenkin pohjimmiltaan noh semmonen luotettava tyyppi joka tietää mitä tekee mut on tärkeä et on myös rento ja varmaan myös huumori auttaa aika paljon siinä asian luomisessa” h8

Toinenkin haastateltava korosti useaan kertaan ohjaajien olevan luotettavia.

”sitten tietää että tota niin niin että voi luottaa kaikkiin näihin työntekijöihin että se sit mistä kaikesta puhuu niin se jää silleen tänne niin työntekijöiden tietoon niin vaan” h4

Ohjaajat koettiin olevan myös aidosti kiinnostuneina siitä, mitä haastateltaville todella kuuluu. He eivät olleet vain töissä, vaan esimerkiksi aidosti iloitsi työpajalaisten onnistumisista.

”tietää missä me ja mitä meille kuuluu ja missä mennään - - täällä se on silleen että ne (ohjaajat) tekee paljon muutakin kun vaan sitä työtä” h4

Viides eli viimeinen teema on ohjattavat. Haastateltavista näki, että he olivat sitoutuneita tekemään ja kokeilemaan kaikenlaista uutta tekemistä eri työpajoilla. Haastateltavista kaikki olivat olleet ainakin kahdella eri työpajajaksolla ja voisit olla työpajoilla vielä pidemmänkin aikaa.

”kaikki on silleen et eiks täällä vois jatkaa” h1

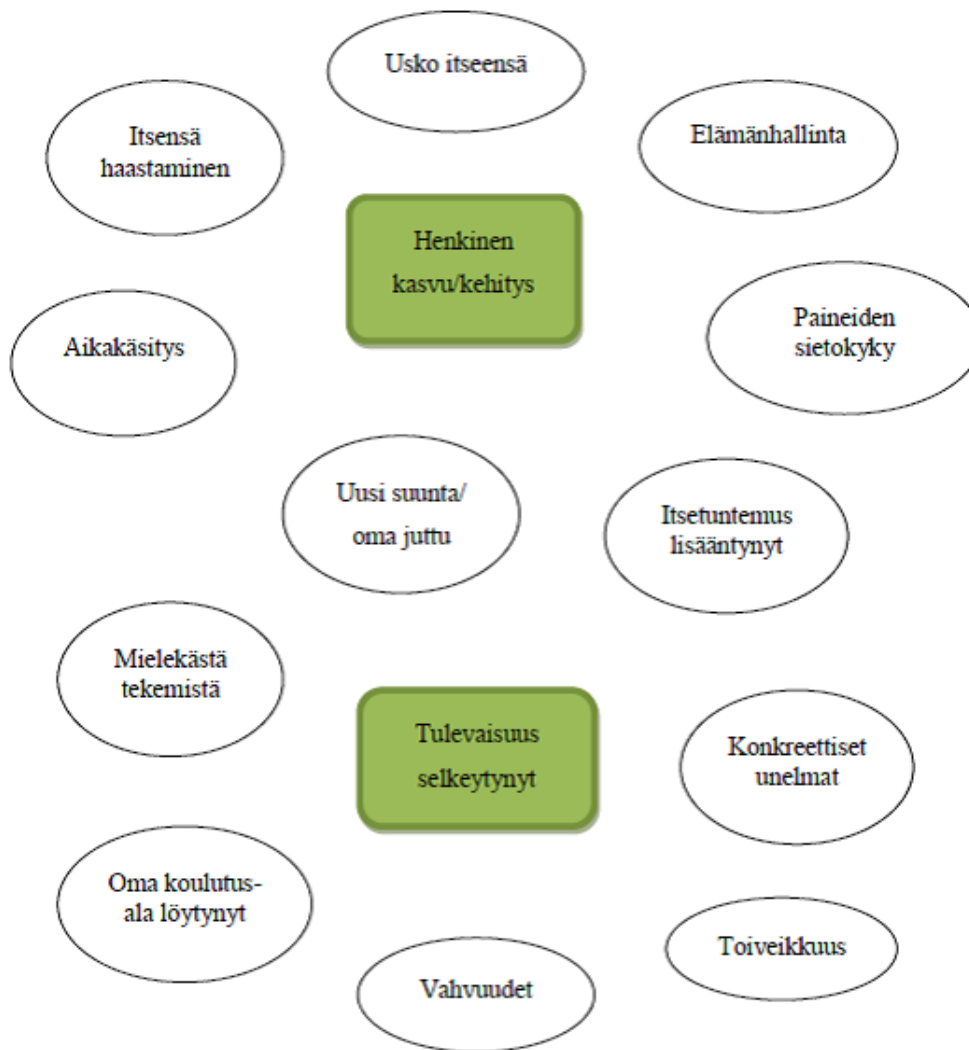
”mielellään olis kyllä pidemmänkin aikaa” h2

Eräs haastateltavista ei olisi uskonut, että työpajamaisia paikkoja on olemassa. Ohjattavat olivat suvaitsevaisia ja muodostivat osaltaan tämän hyvän kokemuksen työpajoista. Ohjattavien suvaitsevaisuus näkyi siinä, että he kokivat ilmapiirin hyväksyttävänä ja samalla myös loivat ilmapiiriä omalla suvaitsevaisuudellaan. Eräs haastateltava kuvasi, että kaikki viihtyvät pajoilla ja siellä on helppo puhua.

”emmä oli sees uskonut kun mä hain tänne pajalle että näin kivoja paikkoja on olemassa niinku tää paja. täällä on niinku varmaan se on näistä ihmisistä kiinni että täällä kaikki niin viihtyy että täällä on niin hyviä ihmisiä semmonen tosi maanläheinen lähestyminen kaikkeen että tosi selasia siis hyvä ilmapiiri - - arvostelua täällä ei oo niinku ollenkaan koko talossa ei niinku arvostella ketään mistään niin se on täällä vaan on jotenkin TOSI helppo puhua kaikesta” h4

6.2 Työpajoilla tapahtunut käänne nuorten elämässä

Tässä luvussa esitellään työpajanuorten käsitystä omasta tulevaisuudestaan työpajojen jälkeen. Luku vastaa kolmanteen tutkimuskysymykseen, miten ohjaus on tukenut ja toiminut. Nuorten käsityksistä, miten työpajalla olo on tukenut ja mitä työpajojen jälkeen on, muodostui 12 erilaista kohtaa. Nämä voi jakaa kahden teeman alle: 1. tulevaisuus selkeytynyt 2. henkinen kasvu/kehitys (Kuvio 2).

KUVIO 2. Työpajojen aikana nuorten kokemukset ohjauksen tuomasta avusta.

6.2.1 Henkinen kasvu ja kehitys sekä tulevaisuuden selkiytyminen

Suurin osa nuorista koki, että työpajojen aikana heissä oli tapahtunut henkistä kasvua ja kehitystä ihmisenä. Osalla oma olo elämästä ja itsestään oli myönteisempää kuin ennen pajoille tulemista. Usko itseensä ja oman myönteisen asenteen kanssa suurin osa haastateltavista uskoi saavuttavansa unelmansa tai sen, mitä he haluavat. Pajojen aikoina monelle oli selkeytynyt unelma, joka saattoi olla jo ennenkin pajoja. Pajat olivat lisänneet uskoa, että sen voi saavuttaa, jos niin tahtoo. Monella haastateltavista oli myös muuttunut aikaperspektiivi armollisemmaksi. Työpajoilla oli haastettu itseään, ymmärretty omat vahvuudet tai löydetty mielekästä tekemistä, jotka

lisäsi omaa itseluottamusta ja edesauttanut henkisessä kasvussa sekä tulevaisuuden selkiytymistä.

Yksi haastateltava uskoi, että saavuttaa unelmansa ajan kanssa: *kyllä mä uskon se vaan ehkä vie aikaa* h3 Toinen haastateltava taas koki, että ajan kanssa unelmat toteutuisivat ja että elämää ei tarvitse liikaa suunnitella. Voi myös ottaa rennosti ja tehdä jokaisena päivänä sitä, mikä tekee iloiseksi ja onnelliseksi. Silti taustalla oli päättäväisyyttä unelmien saavuttamisesta, koska muuten hän uskoi, ettei voi olla täysin onnellinen.

”sitä ei voi koskaan olla ihan täysin onnellinen jos sä et teet just sitä mitä sä oikeesti haluat tehdä niin niin kyl mä uskon että mä ne (unelmat) saavutan ja jotenkin nykyään osaa olla aika löysin rantein sen suhteen ei oo mitään sellasta aikataulua että tähän ja tähän mennessä pitää olla sitä ja sitä vaan nykyään on vaan et no kyllä se sieltä tulee että kuhan pitää muistaa että joka päivässä on jotain että tekee sitä mitä haluaa että ei liikaa suunnittele sitä kuitenkaan sitten että sekin saattaa vähän tuoda sellasta ahdistusta jos liikaa miettii sitä” h4

Henkisestä kasvusta kertoi se, että varmuus sekä elämää kohtaan että omiin vaikutusmahdollisuuksiin olivat lisääntyneet. Päättäväisellä asenteella haastateltava uskoi pystyvänsä saavuttamaan, mitä vain halusi.

”niin ja tulis tosiaan semmonen varmuus että kyllähän mä pystyn ihan mihin vaan koska kyllä ihminen pystyy ihan mihin vaan ku päättää mut ei sitä silloin (nuorempana) vielä tiennyt” h2

Suhtautuminen unelmien saavuttamisen aikatauluun oli hänelläkin armollinen. Tulevaisuudessa tuntui olevan paljon, mitä kohti mennä ja mitä haluaa saavuttaa.

”se että ei aseta liian tiukkoja aikarajoja tai tällisiä että mun on vuoden aikana menestyä tässä asiassa ja vuoden sisällä pitää tehdä tää ja tää” h2

Kuitenkin haastateltavat olivat realistisia, että saavuttaakseen unelmat, täytyi tehdä työtä.

”mä oikeesti jotain johonkin panostan ja yritän niin ne (unelmat) on saavutettavissa” h8

Henkisen kasvun yksi puoli oli se, että kestää sosiaalisia paineita ja silti uskaltaa valita oman polkunsa.

”ei oo enää niin paljon sellaisia paineita siitä että pitäis jotenkin pitäis olla sitä ja tätä ja apua ku mä en oo nyt on vaan silleen et tällänen mä nyt oon ja ei täällä just se et on jotenkin tajunnut elämästä että ei mun tarvii olla oikeestaan kellekään mitään muulle kun itelleen” h4

Haastateltavien havainto työn ja koulutuksen merkityksestä tai ylipäätään, että tarvitsee tekemistä arkeensa, kuvasti myös henkistä kasvua. Työpajojen kautta arjenhallinta on lisääntynyt muun muassa konkreettisten taitojen kautta. Eräs haastateltava kertoi ohjanneensa pitkopullan leipomista, jota ei ollut edes ennen tehnyt.

”ohjasin myös pitkopullon paistoa erilaisille ryhmille - - mä en ollut ennen paistanut pitkopullaa ennen sitä päivää” h5

Tulevaisuus oli selkeytynyt ja tutkittavista monella oli monipuolisia unelmia, oli löytänyt oman suunnan ja oman jutun ja/tai odotti tulevaisuudessa olevan mielekästä tekemistä. Tulevaisuutta ei voi koskaan täysin ennustaa ja tietää, mutta sitä ei koettu ahdistavaksi. Haastateltavien puheissa oli toiveikkuutta ja myönteisyyttä. Haastateltava kuvasi, että löytänyt omat vahvuutensa ja sitä kautta oman jutunsa ja sen, mitä halusi. Tulevaisuuteen suhtautuminen oli myönteistä.

”aika positiivisesti kyllä suhtaudun tulevaisuuteen. Tulevaisuudesta tulee varmaan todella mielenkiintoinen kuhan saan tehdä sitä mitä mä haluan mikä tuntuu hyvälle löytyi sen oman juttunsa” h2

Haastateltavilla oli hyvinkin konkreettisia unelmia liittyen ihmissuhteisiin, vapaa-aikaan, elämäntapaan, asumiseen ja työelämään. Haastateltava koki unelmiensa olevan hyvin tavallisia.

”työpaikka jossa tykkää käydä ja sitten perhe ja tota varmaan just matkustella ja nähdä maailmaa ja tota niin aika semmoset aika semmoset tavalliset” h6

Toinenkin haastateltava odotti tulevaisuudelta mielenkiintoista muun muassa työtä, jolla on merkitystä ja josta nautti.

”tehdä mielenkiintoista työtä jota mä oikeesti haluan tehdä” h7

Vaikka eräällä haastateltavista lähitulevaisuus oli vielä vähän epäselvä, asenne oli toiveikas ja hän uskoi, että tulevaisuudessa olisi mielekästä tekemistä, kuten nykyhetkellä työpajoillakin oli. Hän koki, että unelma sanana oli liian voimakas, mutta mukavaa tekemistä uskoi riittävän: *”onhan se vähän kysymysmerkki mutta kyllähän sieläkin tulevaisuudessa jotain tekemistä on (hymyilee)”* h5 Haastateltavan oma olo oli parempi kun aiemmin ja kuntoutus työpajan kanssa olivat tehneet hänelle hyvää: *para-*

*nemaan päin siis ollaan oltu jo pitkään (huokaus) vähän vielä hakusessa että mitäs tekis h5
Hän myös lisäsi, että hänellä oli itse asiassa yksi hyvin konkreettinen unelma: mulla
yks sellanen unelma et vois rakentaa semmoisen talon h5*

Eräs haastateltava kuvasi, että pitää elää nykyhetkessä ilman suurempia murheita. Taustalla oli usko omiin mahdollisuuksiin tehdä kaikenlaista.

*”pääasiallisesti näkee että kaikki on mahdollista kaikennäköstä kykenee tästä lähteä etenemään
että se on että minne sitä pääty ja mitä tekee on sitten ihan sen ajan stoori että ei sitä osaa hir-
veesti tässä hetkessä murehtia” h8*

Haastateltavien kokemuksista huokui, että he uskoivat omiin kykyihin ja pystyivät nimeämään omia vahvuuksiaan. Arki oli hallinnassa ja muutenkin elämänhallinta oli vahvistunut. Tulevaisuuteen suhtauduttiin realistisesti ja tavoitteita sekä unelmia oli jokaisella.

6.2.2 Työpajojen jälkeinen elämä

Kaikki haastateltavat olivat löytäneet alan, jota he halusivat myös päästä opiskelemaan. Ainoastaan yksi haastateltavista ei ollut hakenut kevään yhteishaussa koulutukseen, mutta hän jatkoi työpajan jälkeen työkokeiluun. Suurin osa siis odotti pääsykoetuloksia. Anonymiteetin takaamiseksi alavalinnat jäävät mainitsematta. Osa haastateltavista ajatteli, että jos he eivät pääse opiskelemaan, niin he hakevat vielä yhdelle pajalle. Osa taas haki työkokeiluun jo ennen pääsykoetuloksen saamista. Haastateltavilla oli selvät suunnat elämiinsä, ja vaikka se ensimmäinen toive ei toteutuisi, oli heillä myös varasuunnitelmat. Haastateltavien lähitulevaisuuden opiskelu ja työunelmat olivat hyvin erilaisia. Osa haki opiskelemaan korkeakoulututkintoa ja osa taas haki työkokeiluihin.

Työpajoilta saatu itseluottamus, myönteinen asenne elämään sekä rohkeus myös vaikuttivat osalla haastateltavista heidän tulevaan alan ja ammatinvalintaan. Haastateltavan mukaan enää omat pelot epäonnistumisesta eivät rajoittaneet opiskelupaikan hakemisessa. Hän pystyi keskittymään oleelliseen, jolla hän viittasi

omaan unelmatyöhönsä. Aiemmin pelko pääsykokeissa epäonnistumista sekä muiden mielipiteet olivat rajoittaneet häntä.

”mä haluaisin jotenkin itseni kanssa uskaltaa silleen että uskaltais päästää irti ihan kaikista pe-loista että ne ei ainakaan rajoittais niitä ammatinvalintoja -- pääsen irti ihan kaikesta turhasta ja keskityn vaan siihen oleelliseen että sen on taas täällä jotenkin muistanut että ei se elämä ehkä oo ihan niin vakavaa” h4

Erällä haastateltavalla myös oli hyvin myönteinen kokemus nykyhetkestä sekä tulevaisuudesta. Vielä työelämään siirtyminen ei ollut ajankohtaista, mutta kehitys on ollut huimaa: jossain vaiheessa ihmisten kohtaaminen oli haaste, nyt työkokeilu oli ajankohtaista ja tulevaisuudessa työelämäkin tuntui jo hyvältä idealta.

”(tulevaisuuteen suhtautuu) toiveikkaasti silleen nytteku pystyy käymään niinku joka päivä ihmisten ilmoilla niin sitä sit aattelee että kyl kai sitä joskus pääsee oikeisiin töihinki voi olla että mä tästä meen vielä johonkin työkokeiluun tai semmoseen mut kyl mä luulisin että mä pääsisin ihan oikeisiin töihin joskus” h1

Eräs toinen haastateltava koki, että tuleva työkokeilu edistäisi myös omaa työllistymisestä alalle. Hän suhtautui kuitenkin realistisesti, että koekelu ei suoraan työllistä. Senkin takia hän oli hakenut alan koulutukseen.

”on kyllä kiva ja sekin ku tuli vielä tätä kautta (työpajojen) niin se oli kuitenkin sellanen hyvä työllistävä vaikutus vaikka ei nyt varsinaisesti työllistävä mutta kuitenkin että nyt jotain työkoekelu” h2

Jo se, että tiesi suurin piirtein vuodeksi eteenpäin omat suunnitelmat, oli jo enemmän kuin tarpeeksi. Lähitulevaisuus oli hyvinkin selkeä, vaikka opiskelupaikkaa ei saisi vielä.

”lähitulevaisuuteen mulla on ihan konkreettinen suunnitelma että mä oon melko varma mitä mä tuun tekemään ainakin nyten vuoden eteenpäin no en tarkalleen mutta pääpiirteittäin ja sitten toivottavasti toivottavasti pääsen siinä vaiheessa opiskelemaan - - musta ihan tarpeeks mitä mun täytyy tässä vaiheessa tietää” h8

6.3 Hyvä ohjaus

Haastateltavilla oli käsitys siitä, millaisista elementeistä hyvä ohjaus koostui. Osa haastateltavista mainitsi jonkun olemassa olevan avuntarjoajan, joka heidän kokemuksen tai käsityksen mukaan oli toiminut tai sitten ei. Käsitykset sisälsivät kuitenkin näkemyksen hyvän ohjauksen elementeistä, joita he itse kokivat kehittämisen

arvoisiksi ja uskoivat auttavan muitakin nuoria eteenpäin. Hyvä ohjaus muodostui viidestä teemasta: 1. Matala kynnys 2. Ohjaussuhde 3. Ohjaaja 4. Ohjattava 5. Menetelmä 6. Tavoite. Taulukkoon 3 on koottu, mistä teemojen alle kuuluu.

TAULUKKO 3. Yleisemmän tason hyvän ohjauksen eri teemat.

Matala kynnys	Ohjaussuhde	Ohjaaja	Ohjattava	Menetelmä	Tavoite
Helppo ottaa yhteyttä	Luottamus	Kunnioittava asenne	Valmis avun vastaanottamiseen	Kasvokkain tapahtuva keskustelu	Itsetuntemuksen lisääminen
Arkipäiväistä hakea apua	Aikaa	<ul style="list-style-type: none"> uskoo ohjattavan kokemusta 	Aloitteen avun haluamiselle lähettävä ohjattavasta	<ul style="list-style-type: none"> yksilöllinen pajojen ryhmät 	<ul style="list-style-type: none"> myönteisien puolien löytämistä
Helposti saatavilla	<ul style="list-style-type: none"> Syvällinen perehtyminen ohjattavaan 	<ul style="list-style-type: none"> antaa ohjattavan äänelle tilaa 			
Apua tarjolla kaikkeen		Ammattilainen		Huomioita ohjattava kokonaisvaltaisesti	Tarpeellisen tiedonjako
Nopeasti saatavilla	Yhdessä ratkaiseminen	<ul style="list-style-type: none"> saa ohjattavan rentoutumaan 	Vapaaehtoisesti ohjauksessa	<ul style="list-style-type: none"> Varmistetaan tiedon perille meno 	Kannustaminen
Palvelut saman katon alla	Ohjattavan ehdoilla ja päivärytmissä etenemistä	<ul style="list-style-type: none"> tietoa ja taitoa työkaluja 		<ul style="list-style-type: none"> Lähestymistapaa mukaan 	Ohjata eteenpäin elämässä
Mieluisessa miljöössä		Motivoitunut työhönsä		Tekemisen kautta oivaltamista	
		Haluaa auttaa			
		Yksi ohjaaja tai pari per ohjattava			

Ensimmäinen teema on matala kynnys. Lähes kaikki haastateltavista käytti sanaa matala kynnys kuvatessaan, millaista he toivoisivat avun hakemisen olevan. Eräs haastateltavista viittasi etsivän nuorisotyön olevan matalan kynnyksen avun saamista. Siihen kuului se, että avun antajaa on helppo lähestyä ja ottaa yhteyttä. Avun hakemisen pitäisi olla mahdollisimman normaalia ja muutenkin arkipäiväinen asia, johon ei liity häpeän tunnetta tai että on epäonnistunut, kun tarvitsee apua.

”etsivän työn ihmiset näähän on tosi mukavia ja tämmösiä helposti lähestyttäviä mutta just se kynnys pitäis olla tosi matala - - nuoren on helppo ottaa yhteyttä ja helppo pyytää apua että siinä ei oo sitä että tuntuupa nyt nololta tai että mä oon nyt jotenkin viallinen ihminen kun pyydän apua vaan siitä pitäis tehdä mahdollisimman normaali asia” h2

Palveluiden helppo saatavuus oli tärkeää. Haastateltava kertoi, että voi olla pelottavaa kertoa vaikeista asioista kuten veloista. Apua on kuitenkin oltava tarjolla kaikkeen.

”palvelu että ne pitäisi olla helpommin saatavilla -- on vähän pelottavaakin just se että jos olis ulosotossa velkaa tai muuta niin elämä ei pääty siihen vaan siitä voidaan mennä eteenpäin että kaikkeen saa apua” h6

Toinenkin haastateltavan kuvasi, että matala kynnys pitäisi olla jo sen takia, että monelle avun pyytäminen on vaikeaa. Apua pitäisi tarjota helpolla tavalla ja kaikissa asioissa.

”matalan kynnyksen ohjausta että tuntuu että aika monella on aika vaikeeta kysyä tai hakea apua niinku ihan missä vaan asioissa niin jotain sellaisia helpompia väyliä siinä” h3

Osalla haastateltavista oli kokemus, että apua ei ollut saatavilla nopeasti, varsinkaan mielenterveyspalveluista, koska jonot olivat niin pitkiä. Voi olla, että avun hakija ei jaksaa soittaa toimistoon tarpeeksi monesti. Lisäksi haastateltavan käsityksen mukaan avun hakijaa saatettiin juoksentaa palveluista toiseen. Hyvänä hän näkisi, että saman katon alla oli monta palvelua/auttajaa, jolloin ohjattavan ei tarvitsisi juosta eri virastojen välillä. Näin olisi myös selkeämpää, kenelle auttajalle kuuluu kenenkin ohjattavan asioiden auttaminen.

”mieleen tulee mielenterveys että sinne oon kuullut että on aina hirveet jonot niin miten vaikka joku tosi masentunut jaksaa soittaa sinne kerta toisensa jälkeen jos aina sanotaan että soita myöhemmin tai tuu myöhemmin tai jotain ku voi olla hirvee kynnys että saa tehtyä ees sen yhden puhelun ei sais niin paljon käännättää toisaalta ja kela ja työkkäri niin se on enemmän sellasta pomputtelua tavallaan paikasta toiseen et olis yks semmoinen tila tai paikka missä sais ne kaikki palvelut saatu samaan ettei tarvii juosta ympäri kaupunkia tai että ei sanottais että joo et sä kuulu meidän asioiden piiriin että mee jonnekin muualle” h6

Jonot voi myös nostaa kynnystä ottaa yhteyttä, koska haastateltava ajatteli, että joku toinen tarvitsee apua enemmän kuin hän.

”sit taas sellasia aikoja ja mahdollisuuksia tuntuu olevan ihan mahdottomasti vaikea varata itele niin -- ne ajat tuntu olevan niin tiukkoja niin että niihin tuntu olevan niin paljon tarvetta että sitten on varmaan semmosia ihmisiä kaipaa sitä paljon enemmän kun mä” h8

Haastateltu koki myös, että myös paikka voi vaikuttaa ohjauksen hakemiseen ja toteksi että, virasto jo itsessään voi olla ikävä paikka mennä.

”mä voisin kuvitella että semmosta jos ajatellaan ihan sitä että mistä sitä apua haetaan tai mistä sitä annetaan niin semmonen joku virasto on varmaan aika ikävä paikka mennä sitä hakemaan” h8

Toisena teemana on ohjaussuhde. Yksi keskeinen osa suhdetta on luottamus, joka oli erään haastateltavan mukaan ehtona, että ohjattava uskaltaisi puhua omista asioistaan ja heikkouksistaan. Varsinkin tuntemattomalle voi olla vaikea kertoa. Lisäksi ohjaajalta toivottiin olevan aidosti kiinnostunut, mitä ohjattavalle kuuluu eikä vain esimerkiksi tiedustele koulusuorituksista.

”luottamuksellisen suhteen että uskaltaa levittää kaikki siihen kaikki tämmöset (vaikeet asiat) - puhumattakaan että menis jollekin tuntemattomalle sanomaan että nyt on näin (huonosti asiat) mutta varmaan koulumaailmassa vois olla enemmän semmosta että se ei aina pyöris sen arviointien sun muun suoritusten ympärillä se keskustelu vaan vois just oikeesti kysyä että mites menee” h6

Ohjaussuhteen pitäisi olla sellainen, että ohjaaja tuntisi ohjattavan, jotta osaisi oikeasti ohjata ja auttaa. Yleensä ohjattavan tunteminen vie aikaa.

”noh kyllähän sitä ohjausta saa jos sitä hakee. se on vähän huono mennä kysyyn ihmiseltä joka ei tiää susta hirveesti no mitäs mun pitäis tehdä (naurahdus)” h5

Eräs haastateltava koki, että jos ohjaaja olisi tuttu, se myös vähentäisi avun pyytämisen kynnystä. Hän kokikin, että häiritsee tai vie jonkun ohjaajan aikaa.

”jos olis jollain tavalla tuttu henkilö niin se olis varmaan paljon helpompaa ruveta silleen häiritsemään tuntuu vähän siltä että mun asiat on niin pieniä verrattuna moneen muuhun et miks mä nyt oikeesti häiritsemään ja viemään sitä aikaa joltain sellaselta” h8

Ohjaussuhteessa perehdyttiin syvällisesti kyseisen ohjattavan tilanteeseen. Haastateltava myös koki ajan olevan ratkaiseva suhteen luomisessa. Toisaalta hän korosti, että ohjaussuhteessa yhdessä ratkaistiin ongelmia eikä ohjattavan puolesta suoranaisesti tehty asioita. Ohjaajalla oli välineitä, mitä ohjauksessa voidaan tehdä ja kehen ottaa yhteyttä.

”ehkä pitäis just olla enemmän aikaa just perehtyä siihen että mitä apua ensinnäkin tarvis ja just että olis aikaa tutustua siihen tilanteeseen mikä kelläkin on ja totaa ehkä yhdessä vaikka ei tekis toisen puolesta niin antais kaikki ne välineet sitten mitä vois tehdä tai mihin ottaa yhteyttä tai jos mieltii palveluita niin siellä pitäis olla ehkä enemmän resursseja ettei olis niin hirveet jonot niinku joka paikkaan” h6

Hyvä ohjaussuhde muodostuikin ohjattavan ehdoilla, kuten niinkin käytännön tasolla kuin nuoren päivärytmin ja nuoren mieluisen paikan mukaan. Eräs haastateltava

otti esimerkiksi etsivän nuorisotyön, ketkä kunnioittavat nuorten päivärytmiä ja menevät tarvittaessa ohjattavan kotiin käymään.

”ne (etsivät) menee vaikka käymään kotona ja just niihin aikoihin kun sille nuorelle sopii että ei välttämättä kahdeksalta aamulla” h6

Ohjaaja on olennainen osa ohjausta. Ohjaajan asenne oli keskiössä tekemässä hyvää ohjaukokemusta. Hänen tulisi kuunnella ohjattavaa niin, että kunnioittaa ohjattavan kokemusta. Pahinta oli se, jos ohjaaja ei usko ohjattavan kokemusta vaan vähättelee sitä.

”on kans kauheeta kun oon kuullut sellasia tapauksia ihminen on mennyt vaikka jonnekin vaikka psykologille tai oks se psykiatri no kuitenkin mennyt puhumaan ja silleen ja sit se on tavallaan ei usko sitä se hoitaja mitä se potilas sanoo että se on silleen että no älä nyt tollasia puhu ja että jos hän sanoo vaikka että hän ei jaksu niin sille on sanottu että kyllä sä nyt jaksat et ei siitä oo mitään hyötyä se on ihan kauheinta mitä voi sanoa sille ihmiselle joka tulee pyytämään sulta niinku apua että se ei niinku usko sua” h4

Toinen haastateltava koki hyväksi sen, että ohjaaja kuuntelee ja tarttuu niihin asioihin, joihin ohjattava haluaa ja nostaa esille. Hän mainitsi esimerkkinä, että ohjaaja ei sano, että ohjattavalla on päihdeongelma. Ohjattavan ääni saa tilaa ohjaustilanteessa. Ohjaus perustui myös vapaaehtoisuuteen.

”mun mielestä se on melko toimiva et mitä on just kuullut tota se on niinku vapaaehtosta ja just siinä niin paneudutaan niihin ongelmiin ja asioihin mihin se nuori haluaa että kukaan ei mee sanomaan että sulla on vaikka päihdeongelma vaan vasta sitten kun se nuori ottaa sen itse esille että musta se on varmaan aika toimivaa koska se on just vapaaehtosta ja keskittyy just niihin asioihin mihin se kokee tarvitsevansa apua sitten etitään” h6

Eräs haastateltava puolestaan toivoi, että ohjaaja ei liioittelisi ohjattavan tilannetta, vaikka se olisi millainen tahansa. Ohjaaja olisi ammattitaitoinen eikä kauhistuisi mistään tilanteesta, vaan ottaisi ongelman neutraalisti vastaan. Ohjaaja olisi sen verran kokenut, ettei juuri pelästyisi vaan saisi omalla toiminnallaan ohjattavankin rentoutumaan. Ohjattava kokisi, että omat ongelmat eivät ole liian suuria, ettei niistä selviäisi.

”semmonen yleinen totaa ehkä no ei sympatia mutta ihminen joka näkee semmosta tai on tehnyt paljon semmosta niihin sitten varmasti saa semmosen ihmisen joka saa apua johonkin niin rentoutumaan siinä tilanteessa koska on varmasti nähnyt sellaisia tilanteita erilaisia tilanteita ja varmasti monella tavalla paljon pahempia tilanteita niin sitten se oma ongelma tuntuu paljon pienemmältä” h8

Osa haastateltavista nosti esille ohjaajan työmotivaation tai sen puutteen. Jos ohjaajan motivaatio on hukassa, on hänen vaikea auttaa toista eteenpäin: *mä oon käynyt kymmeniä kertoja niin ei kukaan ikinä sanonut mitään ku silleen ku huomaa jostakin ihmisistä ei ne halua tehdä sitä työtä ei ne oo oikeessa ammatissa ei ne halua auttaa ihmisiä h2*. Haastateltavat käyttivät sanaa kutsumusammatti: *ihmiset oikeesti tekis sellasta työtä mikä niitä kiinnostaa mikä olis oikeesti sellanen kutsumusammatti h2*. Ohjaajalla tulisi olla halu auttaa ohjattavaansa. Eräs toinen haastateltava koki, että ohjaajia olisi hyvä olla vain yksi tai pari, jolloin ohjaus olisi kenties yksilökohtaisempaa ja helpompaa.

"kaikkein parasta olis jos se olis joku henkilö yksittäinen henkilö tai pari henkilöä ja ehkä se on vielä helpointa jos se on yks henkilö joka yrittää hoitaa sitä asiaa ja ikään kuin yksilökohtaisesti sen ihmisen kanssa" h8

Nuoret toivoivat myös, että ohjaajat olisivat ammattitaitoisia, joka ilmenee menetelmät teeman alla olevista nuorten kokemuksista. Myös ohjaajan kunnioittava asenne ohjattavien kokemuksia kohtaan kieli ohjaajan ammattitaidosta. Neljäntenä teema on ohjattava. Haastateltavat kokivat, että myös ohjattavan on oltava valmis ottamaan apua vastaan, kokeilemaan erilaista toimintaa ja sitoutumaan annettuun apuun. Hän myönsi, että myös oma sitoutuminen vaikuttaa toimintaa eikä välttämättä riipu ulkopuolisten asenteesta.

"sekin merkkää että miten kokee ite tollaset et kuinka on saanut apua riippuu paljon siitä et haakeeko sitä ite sellasta niinku onko valmis lähtemään sinne pajalle ja töihin et tietää sit sellasiakin tapauksia et vaikka pääsisikin johonkin niin ei silti oteta tai päästä mukaan siihen jotenkin ja sit ne keskeyttää vaikka sen ja se riippuu vähän ihmisestä ja tilanteesta ja kaikesta" h4

Toinen haastateltava peilasi omaan kokemukseensa ja totesi, että aloitteen avun etsimiselle ja sen haluamiselle oli lähde ohjattavasta. Ulkopuolinen ei voi auttaa, jos ohjattava ei sitä halua. Tämä olisi muidenkin nuorten hyvä tietää.

"noh niille (nuorille) vois ainakin sanoa että niiden on se aloite lähde ohjattavasta itsestään niistä nuorista se on paha lähteä auttamaan jotakuta joka ei halua apua tai ei tee sitä aloitetta tai ei olis mitään lankaa mihin tarttua sitten sen suhteen että itselläkin ei oikein herunnut apua ennekuin sitä etsi" h5

Eräs haastateltava tosin kuvasi avun hakemisen olevan hankalaa, koska silloin pitää tunnustaa itselleen avun tarve ja annettava lupa itselleen pyytää apua. Tämänkin

vuoksi ohjaajalta hän toivoi herkkyyttä, ettei ohjaaja saisi näyttämään tilannetta liian huolestuttavana, vaikka se olisi vakava.

”mä voin kuvitella että hankalinta on justiinsa tunnustaa itelleen että tarvitsee johonkin asiaan ja sitten vielä se että antaa jotenkin itsensä mennä hakemaan sitä apua jollon se on kaikkein tärkeintä että se on helppo se avun hakeminen ja semmosta että se ei oo jotenkin semmosta että se saa asian näyttämään jotenkin vieläkin vakavammalta” h8

Viidentenä kohtana on menetelmä. Osa haastateltavista koki, että yksilökeskustelun kautta pystyi purkamaan parhaiten omaa kokemustaan. Puhumalla toisen kanssa sanoittaa oman kokemuksensa, mikä auttoi käsittelemään omia tuntemuksiaan ja ajatuksiaan. Varsinkin kun ohjattavalla oli ollut yllättäviä hetkiä elämässä, hän oli löytänyt keskustelusta myös uusia puolia asioihin.

”ehkä semmosissa tilanteissa missä on ite yllätynyt eniten elämässä on kaivannut semmosta mahdollisuutta ehkä vähän psykiatryylisesti mennä jonnekin puhumaan niistä asioista ja puhumaan ja kertoman ja sillälailla käymään läpi niin sanotusti tai ainakin mulle tosi tehokas tapa käydä asioita läpi ja jotenki löytää niistä uusi puolia silloin kun puhuu muiden kanssa vaikka nyt toinen ei välttämättä ees erityisesti asiaa kommentois niin kun pystyy pukee sen sanoiks toiselle niin se auttaa tosi paljon käsittelyssä” h8

Erään haastateltavan mielestä lääkäritkin voisivat kirjoittaa reseptien sijaan keskusteluapua. Se lisäisi hän mielestä hyväksyntää avun hakemiselle eri ammattilaisten luo.

”vieläkin sitä pidetään et jos sä meet psykologille tai tämmöselle niin et aijaa et oot sä vähän hullu tai jotain tai et siitä tulee heti sellanen mielikuva mutta mitä yleisempää ja mitä lisättäis niin ku vaikka ne lääkärikin jotka kirjoitelee niitä reseptejä jos ne vaan määräis vaan sitä keskustelu apua siitä tulis pikkuhiljaa hyväksytympää” h2

Toisaalta ohjaustilanteessa on huomioita ohjattava kokonaisuutena, jossa otetaan huomioon muun muassa ohjattavan tausta ja ikä. Tiedonjako on tärkeää. Ohjaajan kertoessa jotain tietoa, olisi hänen varmistettava, että ohjattava on ymmärtänyt asian. Haastateltava totesi, että tärkeän asian mainitseminen kerran ei välttämättä riitä. Ohjaajakaan ei saisi liikaa olettaa, että ohjattava tietää.

”ehkä yleinen asenne noissa palveluissakin että monesti sielläkin selitetään niinku asiat vähän silleen että ota ite selvää että saatetaan kerran mainita joku juttuja ja oletetaan että se tiedetään vaikka joku niinku vaikka tää mikä tää on hakupakko yhteishaku tää” h6

Ohjauksen menetelmänä tulisi ottaa huomioon ohjattavan ikä. Eri-ikäisillä on erilaisia ohjaustarpeita ja he ymmärtävät ja käsittelevät asioita eri tavalla. Yläkouluikäiset

voivat haastateltavan mukaan olla vastahakoisia ottamaan apua vastaan, kun taas vähän vanhempana kaipaa neuvoja. Nuorempana ohjaustilanne voi tuntua pakolliselta, eikä ohjaajaa koeta silloin auttajana. Voi olla, että ohjaajan asiat eivät kosketa nuoren elämää.

”nuoret siinä on aika iso ero et minkä ikänen koska sanotaan vaikka yläasteikäiset ei ne luultavasti halua ottaa sitä apua vastaan mut sanotaan jos on lähemmäs pariakymppiä niin sit se kynnys on jo sellanen et sä haluat ehkä ohjeita ja tämmösiä mut teininä saattaa olla helposti semmonen et en varmaan kuuntele että siihen tarvitsee aika erilaisen lähestymistavan mun mielestä sen iänkin mukaan koska ei sitä silloin teininä silleen ymmärrä sitä asiaa minne toi (opo) yrittää auttaa mua vaan et ymmärtää just silleen et onpa ärsyttävä että täälläkin on pakko olla ja silleen jotenkin sellasa just vaikka opolla käyminen niin ei sitä ikinä aatellut et jes nyt pääseen vaan oli et voi ei nyt taaas pitää jotain tehdä” h2

Pakollisuuden sijaan ohjaustilanteen tulisi olla miellyttävä tilanne, joka tarjoaisi oivalluksia. Haastateltava koki paperilappujen täyttymisen olevan tylsää tai jopa turhaa eikä tarjoa menetelmänä oivalluksia. Hän toivoi ohjauksen perustuvan tekemiseen, eikä vain lukemiseen.

”pitäis tehdä sen verran miellyttävä juttu että moni nuori sais siitä itellesä jotain oivalluksia ja että sinne olis oikeesti tosi mukava mennä - - että siitä tehtäis mielekkäämpää että se ei olis mitään tylsää että täytellään jotain paperilappuja ja jotenkin niiiin itellään ehkä just se tekeminen lukemiset sun mut niiin ei oikeen innosta” h2

Viimeisenä teemana korostui, että ohjaus on tavoitteellista. Ensimmäisenä tavoitteenä on ohjattavan itsetuntemuksen lisääntyminen. Ohjauksen tulisi selkeyttää ohjattavan vahvuuksia, mitä ohjattava haluaa ja mitä hän osaa. Haastateltava kuvasi ammatinvalintatilannetta, jossa tavoitteena on hänen mukaansa mieluisan alanvalinta. Jotta oikeanlainen ohjaus onnistuisi, on ohjattavan aidosti kuunneltava ohjattavaa. Ohjauksen tavoitteet keskittyvät myönteisiin puoliin ohjattavissa.

”keskusteltais mitä se nuori OIKEESTI haluaa ja mitä se osaa tehdä koska aika harva ku yläasteelta tosiaan pitäis päättää se ammatti niin kukaaan varmaan tiedä mitä haluais olla isona ellei se tiiätkö tuu niinku vanhempien taustasta kaikki on sairaanhoitajia niin minustakin nyt tulee sairaanhoitaja joten siitä se nyt on helppoo et silleen OIKEESTI selvitettäis mitä se nuori osaa tai mikä on sen mielenkiinto eikä vaan silleen et joo susta nyt varmaan tulis ihan hyvä lähihoitaja meeppäs nyt sinne välillä vähän tuntu et ei ihmisiä oikeestaan ees kiiinnosta mihin ne nuoret hakis kuhan ne haki sees jonnekin ja sitten puolet saattaa lopettaa sen ensimmäisen vuoden aikana ku ei tää nyt ollukaan mun juttu h2

Kyseinen haastateltava koki myös, että ohjauksen tavoite olisi tarjota ohjattavan kannalta tarpeellinen tieto. Osittain ohjaajan ammattitaitoon liittyi se, miten kohdata

nuori ja tarjota hänelle tieto ymmärrettävässä muodossa. Nuori saattaa sanoa tietävänsä jotain, vaikka todellisuudessa ei ymmärrä.

”monesti on kuullut että on menettänyt rahoja kun on mennyt täysin ohi että onkin sellanen siten siitä on tullutkin ongelmia ja nuoril on just se että ne saattaa olla silleen et joo kyl mä tiän mut oikeesti ei tiä mitään ja välttämättä niillä työntekijöilläkään ei oo koulutusta siihen että miten nuorten kanssa kannattaa käydä ne asiat läpi että varmaan mummot ja papat niillä on aikaa istua siellä ja kysyä monta kertaa jos ne ei ymmärrä mutta nuoret ei välttämättä tee sitä” h6

Tieto tulisikin toisen haastateltavan mukaan antaa sopivissa määrissä.

”välillä ihan sellaisissa asioissa on jossain vaiheessa menee siihen että tuijottaa tarpeeks kauan niin moni sanoo että ei enää ymmärrä että liikaa asiaa kerrallaan” h7

Ohjauksen yksi tavoite on myös ohjattavan kannustaminen, ettei nuori pysähdy ja jumitu. Suunta ohjauksessa on ohjattavan kannustaminen eteenpäin.

”se just että kannustus tosi tärkeätä et sit jos jää märehcimään sellasia pahoja sanoja tai sellasia niin se helposti jumahtaa se koko projekti siihen et sä vaan luovutat” h4

6.4 Ohjauksen ja tuen kehittämisestä

Viimeisenä tutkimuskysymyksenä on millainen ohjaus ja tuki auttaa nuorten kokemusten mukaan heitä parhaiten. Tässä osiossa on myös kehittämisideoita nuorten auttamiseen. Kaikki tämän haastattelun työpajalaisista olivat tyytyväisiä ohjaukseen sekä apuun, mitä heille oli tarjottu työpajojen kautta: ohjaukseen että tekemiseen. Myös työpajojen läheisessä yhteistyössä toimiva etsivä nuorityö koettiin erittäin tärkeäksi.

”ite on kans älyttömän kiitollinen että on päätynyt tänne (työpajoille) että en yhtään tiä että missä sitä olis nyt jos ei olis päätynyt” h4

Haastateltavilla oli kehitysideoita, miten nuori pysyisi aktiivisena kansalaisena tai hän voisi vaivattomasti päästä alkuun avun hakemisessa. Ideat ovat esitetty tiivistettynä Taulukossa 4. Myöhemmin esitellään nuorten kokemia parannusideoita työpajoihin, kouluihin, sekä vapaa-ajantoimintaan. Lopuksi on koottu näiden haastateltavien kokemukset suuren avun oman elämänsuunnan löytämiselle. He kokivat suureksi avuksi olleen se, että he ovat löytäneet oman jutun ja omat vahvuudet.

TAULUKKO 4. Nuorten kehitysideoita, siitä miten auttaa nuoria sekä tuen että ohjauksen hakemiseen.

Asennemuutos avun hakemiselle	<p>Matalakynnys</p> <ul style="list-style-type: none"> • tabun rikkominen: ”heikkous pyytää apua” • tehdä avun pyytämisestä normaalia • ongelmista ei stigmaa ohjattavalle • ilman päivärytmiä kynnys avun hakemiseen nousee <p>Keinona</p> <ul style="list-style-type: none"> • ihmiset jakaisivat ajatuksiaan
Aikainen puuttuminen	<p>Vaihtoehtojen tarjoaminen hanakasti</p> <ul style="list-style-type: none"> • työpajat • muu aktivoiva toiminta • nimetty ohjaaja koulujen ja työelämästä ulkona oleville nuorille <p>Auttaminen on pieniä tekoja</p>
Keinona tiedottaminen	<p>Olemassa olevat palvelut (työpajat, etsivä nuorisotyö)</p> <ul style="list-style-type: none"> • tiedon levittäminen kaikkien vastuulla: terveydenhuollon ammattilaiset, media, koulut • tieto helpommin löydettäväksi internetiin • etsivät kouluille esittäytymään

6.4.1 Asennemuutos avun hakemiselle

Osan haastateltavista mielestä suuri apu olisi siinä, että avun hakemiselle olisi matala kynnys. Tällä hetkellä kynnyksen koettiin liian korkeaksi, koska avun pyytäminen tuntui heikkoudelta ja siihen liitettiin häpeän ja epäonnistumisen tunnetta. Eräs haastateltavista kokemuksen mukaan hänelle ei ollut tarjottu apua. Hän eli uskossa, että apua ei ole olemassa, koska sitä ei ollut tarjottu. Pakon edessä hän oli kuitenkin pyytänyt apua. Avun hakeminen ei pitäisi olla heikkous vaan normaali, koska kukaan ei pärjää yksin.

”ei ole heikkous pyytää apua - - sitä pitäisi kertoa että se ei oo heikkous pyytää apua koska ei kukaan ihminen selviä yksin elämässä - - se oli vähän semmonen että elin siinä uskossa että sitä ei oikein löytyisi mistään että ei ole olemassa sellaista apua koska sitä ei ollut tarjottukaan niin sitä ei varmaan voi saadakaan mutta sitä kun oikeesti tartti niin sitä oli pakko pyytääkin” h5

Jos asenne avun hakemista kohtaan muuttuisi arkipäiväiseksi, niin avun pyytäminen voisi olla helpompaa. Avun pyytäminen ei olisi häpeällistä.

”ihminen kun pyydän apua vaan siitä pitäis tehdä mahdollisimman normaali asia että että se on oikein että näin kuuluu tehdä jos on ongelmia eikä että nyt pitää hävetä ja mennä maan alle jos on ongelmia et pitäis saada jotenkin muutettua asenne” h2

Haastateltava kuvasi, että yhteiskunnassamme *tabu on että mies ei apua kaipaa* h5. Toinen taas haastateltava liitti ongelmien avun pyytämiseen negatiivinen stigman, jonka voi saada: *jotenkin sellanen ikävö semmanen stigma sitten että ei oo rahaa tai on köyhä jota mä en taas ymmärrä* h8. Kolmas haastateltava kertoi omaa kokemustaan korkeasta kynnyksestä, joka syntyy kun arjessa ei ole päivärytmiä. Oli vaikea lähteä mukaan johonkin toimintaan, jos oli ollut kauan kotona. Helpompaa oli jäädä kotiin vain olemaan. Olisi siis hyvä pitää nuori jonkinlaisessa toiminnassa aktiivisena.

”jos ei oo mitään sellasta päivärytmiä tai rutiinia mitään sellasta arkea niin siinä helposti jää sinne kotiin lojumaan ja sit se silleen menee siihen että äh että en mä viitti hakea siinä helposti tulee sellanen kynnyys” h4

Kotona oleminen kasvatti riittämättömyyden tunnetta liian suureksi nuorille.

”ne tuntee olonsa sellaseks niinku jotenkin vähän riittämättömäksi kun nykyään vaaditaan niin paljon kaikkialla” h4

Eräs haastateltava koki, että ihmisten asenteisiin voisi vaikuttaa, kun he keskustelisivat avoimesti. Ihmiset ymmärtäisivät olevansa samanlaisia monella tapaa, vaikka saattavat ajattelevat eri tavalla asioista. Silti he kenties kokevat samanlaisia haasteita elämässään. Tämä avoin dialogi kuitenkin vaatii sopivan ympäristön ja tilan. Aiemmin haastateltava kuvasi, että työpajoilla oli syntynyt tällainen avoin ilmapiiri. Hän mainitsi myös, että nuoria voisivat auttaa esikuvat, joihin samaistua.

”monet ihmiset löytää saattaa huomata sen samankaltaisuuden sitten kun pääsee keskustelemaan toisen ihmisen kanssa että näkee kuinka samankaltaisia asiat saattaa olla vaikka toinen vaan ajattelee jotain jollain toisella tavalla mutta kaikilla on loppujen lopuks hyvä mielessä - - ne vaati hyvinkin paljolti sitä oikeenlaista ympäristöö ja tilan että siihen että pystyis olla sitä keskustelua että se on että sitä kautta ne voi vaan syntyä ne esikuvat kun saa sen dialogin kaikkien ihmisten välille” h7

6.4.2 Aikainen puuttuminen

Haastateltavat kokivat suurena kehityskohtana olevan avun ja vaihtoehtojen tarjoaminen aiemmin. Toisin sanottuna, kukaan ei toivonut jäävänsä kotiin. Osa haastateltavista oli hyvin itseohjautuvasti löytänyt pajoille, mutta toivoi silti aikaista puuttumista muiden auttamiseksi. Osa näki, että jos olisi tiennyt työpajoista aiemmin, saanut lääkkeitä, tiennyt avun olevan olemassa olosta, ei olisi välttämättä jääneet ns. tyhjän päälle. Tämä päti myös muiden nuorten auttamiseen. Eräs haastateltava kokikin,

että pitäisi tarjota enemmän tämmöstä paja toimintaa h6 nuorille, jotka ovat etsivät omaa paikkaansa ja juttuaan.

Kuitenkin kun eräs haastateltava oli jäänyt joksikin aikaa kotiin, koska ei uskaltanut mennä työvoimatoimistoon. Saatuaan lääkityksen, hän uskalsi hakea apua työvoimatoimistosta: *eli kaikki mun säästöt meni sitte. mä soitin sitten tonne terveyskeskukseen sitten mä sain lääkitykset ja mä uskalsin mennä taas työkkäriin ja sitten mä tulin tänne (työpajalle)h1*. Haastateltava olisi toivonut jonkinlainen aktivoiva ja omaa työllistymistä parantava toimintaa ennen työpajoille pääsyä. Haastateltavan mielestä aktivoivaa toimintaa olisi pitänyt hanakasti tarjota esimerkiksi työvoimatoimistosta.

"olis kaivannut että ei olis jumittunut sinne kotiin sitten ollenkaan -- en mä muista että niitä olis (kurseja) tarjottu. tietysti että mä olin siinä tilassa että mä en ees halunnut kuulla semmosten olemassa olost. mut nyt ku niinku miettii, et niitä olis pitänyt tuputtaa ihan väkisin - -h1

Edes kerran viikossa kokoontuminen olisi voinut olla toivonut, että olisi voinut käydä jossain pohtimassa, mitä voi tehdä tai miten voi edistää työn tai kouluun hakemista.

"joku semmonen ees joku semmonen joka ees kerran viikossa kokoontuis joku missä tehtäis jotain tai mietittäis että mitä pystyy niinku tekemään ja missä vois käydä ja miten niinku edistää sitä työnhakua tai kouluunhaku tai joku sellanen olis ollut kiva" h1

Eräs haastateltavista otti esille myös juuri ne nuoret, jotka ovat kotona. Heille olisi hyvä olla joku ohjaaja osoitettuna, joka auttaa vaihtoehtojen ja suunnan löytämisessä. Haastateltavan kuvaukseen voisikin sopia etsivä nuorisotyön apu.

"joku sellanen jonka kaa vois suunnitella sitä tulevaisuutta niinku koulun jälkeen jos sä oot jäänyt siihen väliin että sä et oo koulussa etkä työelämässä niin sitten tosi vaikea keksiä että mitä haluaa tehdä kun on aina vaan kotona" h3

Tosin toinen haastateltavista mainitsi haastattelussa, ettei tiennyt etsivästä nuorisotyöstä, kun olisi niitä tarvinnut. Aikaisempaan puuttumiseen auttaakin tiedottaminen olemassa olevista palveluista, josta on lisää seuraavassa kappaleessa. Haastateltava koki etsivän nuorisotyön olevan erittäin toimiva palvelu, varsinkin kun ei ole koulussa tai työelämässä. Hän kertoi, että he mahdollisesti auttavat häntä: etsivät voisivat tulla hänen mukaansa kouluvierailulle, jonka koki tärkeäksi.

”mä en vielä silloin tiennyt noista etsivä palveluista ollenkaan (tiennyt) niin olis ollut ihan kiva tietää että semmonenkin on olemassa että voi niinku pyytää niitä mukaan sinne (kouluvierailulle)” h1

Varhaista puuttumista on myös se, että nuori ei missään vaiheessa jäisi yksin. Tähän auttaisi hänen mukaansa se, että nämä nuoret saisivat tiedon, että ”apupaikkoja” on olemassa. Kenelläkään ei olisi mahdollisuutta jäädä yksin näiden kielteisten tunteiden kanssa.

”et just kerrotaan näistä paikoista (työpajoista) ja just et nuoret TIETÄÄ ite silleen että tällasia apupaikkoja tai tällasia vaihtoehtoja on että kukaan ei just jäis yksin” h4

Toisaalta eräs haastateltava kuvasi, että varhainen auttaminen voi olla hyvin pienestä kiinni, kun asiat tai ongelmat ovat vielä hallittavissa. Jo se että joku kuuntelee hetkellisesti ja auttaa alkuun, voi olla jollekin se riittävä apu.

”se ei paljon ihmeitä vaadi että ihmiset saa sen kaiken - - ihmisen joka on valmis niinkun auttamaan alkuun jossakin asioissa tai suurin osa on se että voi kuunnella toisen huolet hetkellisesti että se on iso osa” h7

6.4.3 Tiedottaminen työpajoista ja etsivästä nuorisotyöstä

Aikaiseen puuttumiseen liittyy olennaisesti tiedottaminen eri palveluista. Olemassa olevat palvelut, viitaten työpajoihin ja etsivää nuorisotyöhön, koettiin varsin mielekkääksi ja toimivaksi avun antajaksi. Tiedottaminen palveluista oli kuitenkin monen mielestä puutteellista: *kyllähän se on hyvä että on tollasia palveluita mutta sekin että niistä ei kerrota että niitä on olemassa h2*. Tiedottaminen on yksi keino saada nuorille apua aikaisemmin. Osa kuvasi puolestaan, että pitäisi *kertoa mistä sitä apua saa h1* tai *voishan sitä kertoa paremmin että sitä kyllä saa jos sitä haluaa mä oon aika siinä uskossa että sitä kyllä saa jos sitä haluaa h5*. Vastuu tiedottamisesta nähtiin olevan kaikkien vastuulla: median, ohjaajien, etsivien ja työpajalaisten.

”sitä (apua) ei osaa kaivata jos sitä ei tiedäkkään -- eiks se (tiedon levittäminen) oo meidän kaikkien vastuulla” h7

Eräs haastateltava kuvasi, kuinka terveydenhuollon ammattilaiset ovat avainasemassa tiedon jakamisessa. Varsinkin nuoret, joilla ei ole juuri mitään kontakteja koulu-

hin tai muihin palveluihin, saattavat käyttää edes terveydenhuoltoa. Siksi terveydenhuollon henkilökunta voisi ohjata nuoria eteenpäin esimerkiksi työpajoille.

”ihmiset ketkä kuitenkin kauan yksin niin niitä ne saattaa kuitenkin jonnekin terveystieteeseen hakeutua varsinkin jos niitä alkaa silleen ahdistaa tai kyl mun mielestä vois ihan terveydenhoitajat puhua tällasista niinkun nuorisonjutuista että mitä kaikkea on olemassa paikkoja koska tääkin on kuitenkin tai no onhan täälläkin nyt kuntoutus kuntouksessa olevia tavallaan niinku ihmisiä että kai sitä jonkun verran tehdäänkin mutta se olis varmaan ihan hyvä jos siitä vielä enemmänkin tällaset niinku mitä ne nyt on sosiaali ja terveystieteen ihmiset tietäis” h4

Tietoa toivottiin myös olevan internetissä helposti löydettävänä, jotta voisi itse lukea tietoa ennen kuin puhuu muille: *netistä. se on vissiin joku se netti sivu se uus (sivusto)--mut joku semmonen just jos ei halua välttämättä muille vielä puhua niistä asioista silleen että haluaa ite vähän tutkia h1*. Eräs haastateltava tunnisti ongelman internetin tiedonvälittämisessä, miten nuoret löytäisivät tiedon: *netistä vois saada tai onhan näillä netti sivut, mutta miten sinne sit eksyy h3*.

Haastateltavat mainitsivat esimerkiksi etsivistä, että heistä ei kerrota tarpeeksi useassa paikassa ja monelle nuorelle. Työpajalaiset saavat tiedon, mutta toiveena olisi, että he esittäytyisivät myös vaikka kouluissa sekä peruskoulussa että toisella asteella.

”täällä (työpajalla) on ne etsivän työntekijät niin ne käy aina kertomassa itsestään ja tälleen mut sit ne jotka ei oo pajalla niin mistä ne saa niistä tietää - - ammattikoulun jälkeen vois ne etsivät käydä kertomassa itsestään tai jotekin infota että tälläsiäkin on” h3

Yleisesti haastateltavat kokivat tukitoimet hyväksi ja riittäviksi. Olemassa olevat palvelut ovat haastateltavan mukaan piilossa. Eli tiedottamista ja markkinointia lisää. Etsivät voivat jo nimenä olla harhaanjohtava.

”no oikeestaan sen mitä on nähnyt noista niin me kaikki on toiminnut mihä on lähtenyt mukaan - - nyt näkee erilaisia erilaisia vaihtoehtoja näkee ympäriinsä - - on nää niinkun etsivän työryhmä ja muut mutta sekiii tuntuu että ne on aika piilossa yleisesti ihmiselle että ne on sellasia asioita mutta ei pakolla musta tuntuu jos menis tuolta kysymään joltain yläastelaiselta tai siitä eteenpäin olevilta niin tuskinpa moni tietäis ees mitä se tarkoittaa niinku etsivä työryhmä ja sekin kun nimikin on niin harhaanjohtava” h7

6.4.4 Työpajat – lisää aloituspaikkoja ja keskustelua

Kuten on jo aiemmin todettu, työpajatoimintaan oltiin haastateltavien kesken tyytyväisiä, mutta pari kehityskohtaa haastateltavat nostivat esille. Ensimmäinen oli, että työpajoilla voisi olla enemmän yksilöohjaus, varsinkin liittyen opiskeluvaihtoihin

sekä opiskelun motivointiin. Haastateltava otti esille, että osalla on melko negatiivinen asenne opiskelua kohtaan ja sen takia kouluttautumiseen pitäisi enemmän kannustaa. Yksilökeskusteluissa valintoja voisi pohtia.

”kyllä sais olla enemmän on meillä ollut sellasia yksilökeskusteluja mutta niitäkin sais mun mielestä olla kyllä enemmän - - mun mielestä sais olla vielä enemmän täälläki puhua että aika monella ei oo minkääläistä koulutusta ja aika monia on vielä semmosella asenteellaki en mää nyt oikeen jaksa niin sitä pitäis vähän enemmän tsempata vielä sitä koulutusjuttua täälläki” h2

Toinen kehityskohta oli se, että työpajojen aloituspaikkoja toivottiin lisää.

”tulee epäonnistuminen ja hirveä pettymys jos ei pääse tänne (työpajalle)” h4

”ehdottomasti että jos mä en ihan vääri muista niin tästä on ollut tosi hyvät kokemukset siihen että tän jälkeen hakeudutaan töihin tai kouluun tai jos ei niin elämä kuitenkin selkiytyy saa ystäviiä ja saa rytmiä ja semmosta että tännekin on hirveesti hakijoita eikä kaikki pääse” h6

6.4.5 Koulut

Haastateltavilta tuli paljon ideoita koulujen kehittämiseen, jotka ovat esitetty Taulukossa 5.

TAULUKKO 5. Nuorten käsityksiä koulujen kehittämisen kohdista ja toiveista.

Hyvää ohjausta	<ul style="list-style-type: none"> • Aikaa kuunnella • Keskustelua • Tiedonjakoa • Konkreettisuutta • Käytännössä kokeilla • Onnistumisia
Kouluvierailut	<ul style="list-style-type: none"> • Madaltaisi kynnyksiä, kun kokee opiskelutilat fyysisesti • Kaikki oppilaat tutustuisivat ammattikouluun sekä lukioon, toisaalta saisi oman mielenkiinnon mukaa valita koulun • Opiskelijat kertoisivat opiskelusta
Ilmapiiri	<ul style="list-style-type: none"> • Yhteisöllisyyttä <ul style="list-style-type: none"> - ryhmäyttäminen - inkluusio - yhteiset rituaalit ja rutiinit
Vapaa-ajantoimintaa	<ul style="list-style-type: none"> • Virkistystoimintaa koulutiloihin • Koulujen yhteistyötä nuorisotyön kanssa • Sijainti lähellä nuorta • Ilmaiset harrastuskokeilut
Varhainen puuttuminen	<ul style="list-style-type: none"> • Kartoitus mihin nuoret jatkavat opintojen päätyttyä • Koulun keskeytyessä jatko-ohjausta • Monialainen yhteistyö • Tukipetus

Hyvä ohjaus sisälsi samoja teemoja, joita on aiemman luvun taulukossa 3. Koulujen aikapula koettiin huolestuttavana, varsinkin oppilasmäärien kasvaessa entisestään suhteessa ohjaajien määrään. Haastateltava uskoi tämän vaikuttavan siihen, ettei kaikkia oppilaita ehditä kuunnella kiireen keskellä. Oppilasmäärä yhtä ohjaajaa kohden on liian suuri koulussa, kun taas työpajoilla määrät olivat sopusuhteessa.

”kouluissa on niin paljon lapsia ja nuoria niin sen ymmärtää että ei ihan jokaista ehdi kuuntele silleen niinku yhtä aikaa mutta täällä ehkä täällä on just tarpeeks paljon ohjaajia et tätä ihmis-määrää nähden täällä niillä on oikeesti aikaa sehän siinä on hirvee harmi että kouluissa ja kouluista ollaa koko ajan tekemässä isompia isompia niin se on hirveen huolestuttavaa että miten siellä sit voi kuunnella kaikkia” h4

Toinen haastateltava kuvasi, että vastuunmäärä toisen asteen kouluun siirryttäessä kasvoi liian nopeasti. Tätä tunnetta lisäsi se, kun ohjaajalla ei ollut tarpeeksi aikaa opiskelijoille. Omasta aktiivisuudesta oli liikaa kiinni ohjauksen saaminen. Haastateltava olisi toivonut henkilökohtaisesta perehtymistä yhteen oppilaaseen tai opiskelijaan. Opiskeluun liittyvät asiat veivät niin paljon aikaa, että sitä ei riittänyt pohtia, mitä haluasi – ainakaan ohjaajan kanssa.

”enemmän aikaa (ohjaukseen) että se oli aina aika nopeeta, nopee pieni hetki missä piti yrittää kertoa että mikä kiinnostaa ja se oli just kiinni tosi paljon omasta aktiivisuudesta ja sit ku meni just peruskoulun jälkeen lukioon niin se oli yhtäkkiä hirvee se vastuun määrä siinä kaikissa niissä opiskelujutuissa siinä oli kauheesti kaikkia huolehdittavia asioita sitten sitä olis pitänyt miettiä mitä haluaa” h6.

Erään haastateltavan mielestä keskustelua pitäisi olla enemmän kouluissa: *kaikki koulut missä oon känyt niin olis saanut olla enemmän ohjausta mutta mun mielestä tollasta keskustelua oikestaan kaikissa* h2. Hyvään ohjaukseen liittyi tiedonjako. Eräs toinen haastateltava koki, että nimenomaan opinto-ohjaajan olisi kerrottava enemmän tietoa muun muassa jatko-opinto mahdollisuuksista ja oman alan työmahdollisuuksista. Kaikki ei välttämättä tietä eikä hänen mielestään voi aina olettaa, että opiskelija vain itse etsii tiedon: *ku kaikki ei välttämättä ees tiä kaikista niistä mahdollisuuksista mitä on omilla alalla niin olis ihan hyvä et se opo kertois* h3. Kouluissa annettiin paljon tietoa, mutta erään haastateltavan mukaan tietoa jäi irralliseksi eikä se auttanut valinnoissa. Hänen mielestään konkreettisuudella tieto voisi saavuttaa nuoren maailman: kouluvierailut ja kokeilemalla eri aloja sekä tekemällä. Tätä kautta voisi löytyä se oma juttu.

”kyllä meille tietysti kerrottiin että on tämmönen ja tämmönen ammatti ja plaaplaaplaa mutta ei semmosta konkreettista että olis vaikka päässyt käymään jossain vaikka kokeilemaan jotain - - käytännössä kokeilemaan pääsis ihan testamaan eri aloja ja eri materiaalia ja eri asioita niinku laidasta laitaan kyllä kaikille löytyy se oma sopiva juttu” h2

Toisaalta ohjaukselta sekä kouluopiskelulta haastateltava toivoi onnistumisen kokemuksia. Tämä vahvistaisi sitä, että osaa ja auttaisi löytämään omia vahvuuksia.

”mä sanoisin että onnistumisien kautta aika semmonen että jos sä todella koet että voi vitsi hyvä tässä että kyllä mä osaan tän jutun niin siitähän tulee aika hyvä varmuus ehkäpä mä oonkin hyvä jossain” h2

Toisena teemana on kouluvierailut. Osa haastateltavista toivoi, että koulut järjestäisivät enemmän kouluvierailuita, etenkin siirtymässä peruskoulusta toiselle asteelle. Kynnys siirtyä koulusta toiseen voi olla pienempi, jos paikka on edes fyysisesti tuttu. Kouluvierailuiden olisi toivottu olevan enemmän kaikille, etteivät oppilaat jakaudu vain mielikuvien perusteella kouluvierailuille. Haastateltavan omana kouluaikana luokka oli jakautunut liian selkeästi. Hän koki, että jakautumisen takia monet alavaihtoehdot jäävät sen takia näkemättä.

”meillä jotakin joo mä en kyllä muista niistä hirveesti mutta ehkä se enemmän jakaitu ketkä menee ammattikouluun ja ketkä menee lukioon se oli jotenkin liian selkee se jako olis toivonut että olis ollut enemmän ristiinkin -- olis ollut ehkä parempi että kaikki menee kaikkiin paikkoihin ja just eri vaihtoehtoja” h6

Toisaalta taas eräs haastateltava toivoi, että *”oman mielenkiinnon mukaan saisi opiskelija jopa itse päättää että mihin kouluun meni käymään mitä alaa haluisi nähdä lähempää tai jos niitä opiskelijoita kävis puhumassa h2.”* Toinen asia oli, että vierailuilla opiskelijat kertoisivat opiskelusta eivätkä opettajat. Haastateltava koki, että opiskelijoilta saisi heidän mielestä realistisemmän kuvan opiskelusta ja mitä opiskelijat ovat pitäneet paikasta.

”mun mielestä tosi hyvä että tehään tommosta että ne opiskelijat kertoo millanen koulu se on eikä et joku opettaja tai ohjaaja tulee kertomaan että meillä nyt on tällanen koulu vaan just se että sä kuulet niiltä ihmisiltä iteltä sen - - se oli jotenkin siitä tulee eri fiilis kun se opiskelija eikä se opettaja siitä tulee kuitenkin se ei yritä se opiskelija puhua niin sanotusti hyvää siitä paikasta vaan se (opiskelija) puhuu oikeesti mitä mieltä” h2

Koulun ja luokan ilmapiirin nousi myös esille kehitysideani. Eräs haastateltava kuvaa, että olisi toivonut koulun olevan yhteisöllisempi, jonka uskoi olevan saavutetta-

vissa hyvällä ryhmäyttämällä. Hänen mielestään yhteisöllisessä ilmapiirissä koulunkäyntikin voisi sujua helpommin.

”muita kouluja missä on ollut niin ei niissä oo ollut missään mitään tollasia nimileikkejä ja ryhmäytymisharjoituksia tai tommosia ja luottamusjuttuja ei missään ja kaikissa muissa on ollut myös huonompi ryhmähenki ja luokkahenki - - koulunkäyntikin sujus varmaan aika paljon helpommin” h2.

Toinen haastateltava ehdotti yhteisöllisyyden lisääntyvän inklusion avulla. Hän tarkoitti inklusiolla, että jokainen saisi olla oma itsensä ja jokaisen erityistarpeet otetaan huomioon. Hän totesi, että työpajoille se on helpompaa kuin kouluissa, koska ryhmät ovat pienempiä.

”yleinen inklusio kaiken suhteen että kaikki otetaan mukaan ja otetaan huomioon on mun mielestä hyvinkin tärkeä osa ja sekin että meilläkin (työpajalla) toimitaan loppujen lopuksi pienemmissä ryhmissä niin täällä on mahdollisuus huomioida erityis ja oh niinkun erityisiä tapauksia” h7

Lisäksi haastateltava uskoi, että yhteisöllisyyttä ja hyvää ilmapiiriä syntyisi pienien, yksinkertaisten rituaalien ja rutiinien kautta. Esimerkkinä hän otti sen, että päivän päätteeksi yhteen kokoontumisen sekä tervehtimisen. Yhteishenkeä luodaan näillä välineillä.

”pienet rutiinit se ei tarvi olla voi melkein sanoa että rituaalit mutta niin sanotusti mutta joku pieni yksinkertainen rutiini mikä onkaan se on vaan jotkut yksinkertaiset asiat jotka luo sitä yhteishenkeä” h7

Vapaa-ajantoimintaa toivottiin myös koulujen arkeen: *mun mielestä koulutuksen ohella niinku muissakin kouluissa sais olla jotain ns vapaa-ajantoimintaa ja virkistystoimintaa* h2. Toinen haastateltava koki myös, että koulut ja nuorisotoimi voisivat tehdä enemmän yhteistyötä. Hänen käsityksen mukaan kouluissa on nykyään enemmän projekteja yhteistyössä vapaa-ajantoimijoiden kanssa kuin silloin kun hän on ollut: *oon kuullut kyllä kuullut et on kaikennäkösiä projekteja ollut et minkänäkönen on koulujen kanssa yhteistyö* h7. Hän koki sen hyväksi, koska omina kouluaikoinaan jäi kaipaamaan kontaktia nuorisotyön puolelle: *nuorisotilat mutta sitten nekin on taas niinkun aika miten sen nyt sanoiskaan on aika jakavia jossain mielessä* h7. Tällä hän tarkoitti, että oli kynnyksellä mennä sinne kun jotkut kävivät siellä ja jotkut eivät. Kouluilta siis toivottiin yhteistyötä myös nuorisotoimen kanssa.

Yhteistyön lisäksi haastateltava koki, että nuorisotalojen ja muiden nuorisolle suunnattujen palveluiden sijainti pitäisi olla mahdollisimman lähellä nuoria – kenties siis lähellä koulua tai siellä missä nuoret asuvat. Olemassa olevat palvelut hän koki hyviksi nuorille.

”tää oiva ja ilona ja sit ton etsivä ryhmän järjestämiä tollasta ylimäärästä sellasta arkista toimintaa niin nehän on noh aika hyvän olosta mutta -- tälläkin hetkellä mua epäilyttää näiden kummankin sijainti että nää keskittyy tälläseen paikkaan jossa - - ei tässä asu ketään nuoria” h7

Vapaa-ajantoimintaan liittyen hyvä käytäntö, on nuorille tarjotut ilmaiset harrastuskokeilut. Haastateltava kertoi, että tämä ilmainen kokeilu on siitäkkin hyvä, ettei harrastukseen tarvitse heti sitoutua.

”ne on ollut hyvä ku (paikkakunnan) alueella on ollut ilmaseks tavallaan harrastusmahdollisuuksia että saa mennä se on varmaan ollut tosi hyvä että se ei myöskään sido mihinkään niinku että voi mennä kokeilee” h6

Olemassa olevien palveluiden kannalta on kuitenkin erittäin olennaista sijainti. Jos ne ovat nuoren silmien alla, niin nuorelle voi olla matalampi kynnyks kokeilla palvelua: *olis jo että sijaitsee niin lähellä ja (nuorten) silmien alla niin se antaa huomattavasti paljon paremman mahdollisuuden - - paikkoja jotka olis juuri koulujen läheisyydessä h7*

Varhaiseen puuttumiseen liittyviä keinoja haastateltavat nostivat esille. Eräs haastateltava koki, että henkilökohtainen keskustelu ja kartoitus olisivat myös hyvä käydä ohjaajan kanssa ennen koulun loppumista. Tämä voisi ehkäistä sitä, että nuori jäisi tyhjän päälle. Ohjaaja voisi ohjata eteenpäin, jos nuorella ei ollut suuntaa tai jos alan työt eivät kiinnostanut nuorta. Kartoituksen myötä myös ohjaaja tiesi, mihin nuori on jatkamassa: *se on ehkä jokaisella yksi sellanen haastattelu ennen kuin ammattikoulu loppuu sillon keväällä ennen hakua että olis kiva että se kävis jokaisen kaa jonku pienen keskustelun – neki (ohjaajat) sit kartottais mihin ihmiset sit jatkaa h3*. Eräällä haastateltavalla koulun keskeyttämiseen ei puututtu millään tavalla tai häntä ei ohjattu eteenpäin: *alotin x-tutkinnon ja sitten lopetin sen jo vuoden päästä siitä h5*. Toisaalta varhaiseen puuttumiseen kuului olennaisesti yhteistyö koulun ja perheen välillä. Haastateltava koki, että koulujen yhteistyö vanhempien kanssa oli tärkeää yhteisen linjan löytämiseksi. Vanhempinekin olisi hyvä tietää, mitä koulussa tapahtuu.

”pitäis olla joku yhteinen linja myös kodin kanssa että myös sitten myös vanhempien kanssa pitäis jutella että koulussakin vois enemmänkin varmaan vanhempienkin kanssa jutella sillon jos olisin miettinyt niin olisin varmaan että ei kukaan nyt varmaan puhu mun vanhempien kanssa en varmaan halua mut nyt kun miettii ne se voi olla hyvä että niinku olis semmonen yhtenäinen että ne vanhemmat tietäis että mitä siellä koulussa tapahtuu” h2

Haastateltava myös kertoi, että olisi tarvinnut tukiopetusta ja muutenkin koulun painottuneen liikaa lukemiseen eikä tekemiseen. Tukiopetuksen pyytäminen oli kuitenkin haastateltavalle vaikeaa, kynnys oli korkea: *vaikka miettii aikasemmin niin varmaan ihan tukiopetustaki olisin tarvinnut joku olis ehk ite olis osannut pyytää ei yläaste lukio aikana et sä halunut pyytää sitä apua ku se kynnys tuli siihen iso h2*

6.4.6 Oman jutun löytäminen

Lähes kaikkien haastateltavien mielestä oman jutun löytäminen omalla kohdalla on auttanut eteenpäin. He myös uskovat, että se auttaisi muitakin nuoria saamaan elämästä mielekästä ja auttaisi eteenpäin elämässä. Haastateltava korosti myös sitä, että ohjattavan omasta suhtautumisesta ja asenteesta on paljon kiinni se, että löytääkö tai haluaako edes löytää omaa juttuaan.

”löytäis sen oman jutun niin se varmasti auttais eteenpäin mut miten sen sit löytää kukakin niin se on ehkä vähän haaste. se on kuitenkin aika paljon kiinni omasta suhtautumisesta ja asenteesta kiinni se vaikeeta joidenkin kohdalla” h3

Toinen haastateltava kokikin, että nuorille pitäisi valaa uskoa ja toivoa: jos toivoo tarpeeksi ja yrittää, niin onnistuu: *”pitäis tehdä nuorille selväks vaan toivoo tarpeeks ja yrittää niin kyllä se onnistuu” h2* Kolmas haastateltava uskoi, että itsetutkiskelun ja -pohdinnan kautta nuori voisi löytää omat vahvuudet sekä sen mitä haluaa.

”jotain omia kykyjä ja semmosia mistä oikeesti tykkää ja sit sitä kautta mieltä mikä olis se oma juttu ja jotenkin sen löytäminen niinku jonkun tämmösen itsetutkiskelun ja pohdinnan kautta jotenkin” h6

7 POHDINTA

7.1 Tulosten arviointi

Nuorten kokemuksia ohjauksesta

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, millaisia kokemuksia nuorilla oli ohjauksesta. Suurimmalla osalla tutkittavista nuorista kokemukset kouluissa ja työvoimatoimistossa olevasta ohjauksesta olivat kielteiset tai neutraalit. Kielteinen kokemus syntyi, koska haastateltavat kokivat ohjaajan asenteen epäkunnioittavaksi, arvostelevalleksi ja leimaavaksi tai ohjaajan olevan liian kiireinen. Onnismaa (2007, 7) on kuvannut hyvän ohjauksen koostuvan ajan, huomion ja kunnioituksen antamisesta. Nämä ihanteet eivät toteutuneet tämän tutkimuksen kaikkien nuorten kokemuksissa.

Koulujen opinto-ohjaajia ja terveydenhoitajia ei koettu henkilöiksi, joille olisi voinut kertoa henkilökohtaista, kun taas osa haastateltavista ei suorastaan luottanut ohjaajiin. Luottamuspuolaan liittyi vahva kokemus, että ohjaaja ei usko ohjattavaa ja on puolueellinen tai että ohjaaja ei noudata vaitiolovelvollisuutta. Onnismaan (2007) mukaan ohjauksessa huomio on ohjattavan kuuntelemista ja että ohjattava kokee tullessa kuulluksi. Kunnioitus ja empatia ovat ohjauksellisen vuorovaikutuksen ja ohjaussuhteen lähtökohta. (Onnismaa 2007, 41–42.) Epäkunnioitusta on taas muun muassa sitä, että ohjattava ei tule nähdäkokonaisuutena ihmisenä, jolla on merkitystä (Sennett 2004, 17). Myös McLeod (2003, 294) kuvaa, että ohjaussuhde on monella tapaa uniikki, jossa toinen ihminen kuuntelee ja osoittaa kunnioitusta ja luottamusta. Ohjaustilanne on herkkä ja ohjaajalta vaaditaan muun muassa taitoa asettua toisen asemaan (Lundbom 2009, 67). Tämä kunnioitus ja kuulluksi tuleminen korostuikin osan haasteltavien kokemuksissa, kun luottamuksellinen ja kunnioittava suhde oli jäänyt heidän kokemuksena saavuttamatta. Osa taas koki, että he eivät ole kokeneet tarvetta edes sille.

Impola (2014) kuvasi, että terveydenhoitajat eivät ole enää matalan kynnys-avunantajia, koska aikaa on liian vähän ja tapaamiset ovat ennalta sovittuja. Tutkittavien mukaan koulun arkea vaivaakin kiire, joka luultavasti vaikutti ohjaussuhteen laatuun kielteisesti. Esimerkiksi peruskoulun opetussuunnitelmassa todetaan, että yläkoulussa oppilaalle tulee järjestää henkilökohtaista ohjausta, jossa oppilaalla on mahdollista keskustella opinnoista, koulutus- ja ammatinvalinnoista sekä elämäntilanteeseen liittyvistä kysymyksistä. Ohjauksen tuella oppilas tekee omiin kykyihinsä ja kiinnostuksiinsa perustuvia opiskelua, koulutusta, arkielämää ja elämänuraa koskevia ratkaisuja. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004, 23, 258–259.) Tutkittavat eivät kuitenkaan maineet, että he olisivat keskustelleet opinto-ohjaajaa kanssa muusta kuin opintoihin liittyvistä asioista. Osalla ei ollut tarvetta keskustelulle, osa taas jäi kaipaamaan laajempaa keskustelua elämästä ja varsinkin pohtia omia vahvuuksiaan ja kiinnostuksiaan koulutusvalintojen pohjalle.

Tutkittavista nuorista osa koki koulun ilmapiirin, ja samalla myös ohjauksen, olevan liian suorituksiin ja arviointiin keskittyvää. Tämä ilmeni haastateltavien kokemuksena ohjauksen keskittyneen vain opintojen suunnitteluun. Osa koki, että jäi jopa kaipaamaan tietoa eri opiskelu- tai työllistymismahdollisuuksista. Kasurisen (2004, 41) kuvaama holistinen ohjausmalli, oppilaan kasvun ja kehityksen tukeminen, opintojen ohjaus sekä ura- ja elämänsuunnittelun ohjaus, ei tuntunut tavoittavan tätä kohdejoukkoa. Lundbom (2009, 67) onkin kuvannut, että oppilaitoksella on vastuu ohjauksen tarjoamisesta, mutta kuitenkin opiskelijalta toivotaan omaaloitteisuutta ja aktiivisuutta. Tätä havaintoa tukee se, että tutkittavista ne, jotka olivat itseohjautuvia, olivat saaneet ohjausta omasta mielestään tarpeeksi.

Työvoimatoimistosta oli ohjattu nuoria eteenpäin melko nopeasti työpajoille ja lähdetty jopa ohjattavan mukaan työpajoille. Ohjauksen yksi tehtävä onkin tiedottaminen ja neuvonta: ohjaava voi antaa ohjattavalle vaihtoehtoja pyydettyä sekä tietoa, jota asiakas tarvitsee (Onnismaa 2007, 23). Peavyinkin (1999, 52) mukaan ohjaus voi olla puhdasta tiedon antamista tai käytännön ratkaisemista. Osa haastateltavista olikin hyvin tyytyväisiä työvoimatoimiston ohjaukseen ja he olivat jo mennessään työvoimatoimistoon itseohjautuvasti löytäneet työpajat: he tarvitsivat vain

työvoimatoimiston suostumuksen pajoille pääsemiseen. Osa kuitenkin toivoi, että työvoimatoimisto ehdotettaisiin enemmän eri vaihtoehtoja nuorille.

Tämän tutkimuksen nuorten kokemukset ohjauksesta työpajoilla taas ovat erittäin myönteiset. Kuviossa 1 (Luku 8.1.3) on esitetty työpajojen eri teemat. Tutkittavat kokivat ohjauksen kokonaisvaltaiseksi ja yksilölähtöiseksi. Nuoret kokivat, että ohjaajien kanssa voi keskustella kaikesta luottamuksellisesti ja että ohjausta saa tarvittaessa niin paljon kuin haluaa. Keskustelu oli osan mielestä ”*terapiamaista*” asioiden käsittelyä ja he kokivat keskustelun olevan erittäin tärkeitä. Tämä tulos vahvistaa Marniemen (2004) näkemystä siitä, että pajoilla tärkeä elementti tekemisen ja käytännön opettamisen lisäksi on dialogisuudessa ja aidossa kohtaamisessa. Aitoudella tarkoitetaan roolien riisumista, persoonallisuuden peliin pistämistä, luottamusta ja kunnioitusta. (Marniemi 2004, 57.)

Ohjaajat koettiin luottavina, mutta samalla he myös innostivat ohjattavia kokeilemaan uudenlaista tekemistä. Takkusen (2003) tutkimuksessa työpajaohjaus on jäsennetty palveluohjaukseen, yksilövalmennukseen ja työvalmennukseen. Nämä ohjauksen muodot löytyivät näidenkin nuorten kertomuksista. Eri ohjausmuodoista saattoikin syntyä tutkittaville kokemus kokonaisvaltaisesta avusta, koska eri ohjaajilla oli eri tehtävät, joissa he tukivat nuorta. Tiivis yhteistyö etsivän nuorisotyön kanssa oli monen mielestä tarpeellinen.

Nuoret kokivat työpajojen *tekemisen* mielekkääksi, joka tarjosi päivärytmin lisäksi onnistumisen kokemuksia. Työpajoilla onkin pitkä perinne tekemisellä oppimisessa ja tarkoituksena on saada nuorille myönteisiä oppimiskokemuksia (Hassinen 2004, 27.)

Merkittävä myönteinen vaikutus haastateltavien elämään oli ohjauksen ja tekemisen lisäksi työpajojen *sosiaalisella yhteisöllä*. Suurin osa haastateltavista koki pajoilla olevan hyväksyvä ja suvaitseva ilmapiiri. Yhteisön ryhmähenki vahvisti tunnetta, että kuuluu johonkin. *Ohjattavat* olivat myös sitoutuvia tähän työpajatoimintaan ja loivat omalla olemisellaan hyvää ilmapiiriä työpajoille.

Tämän tutkimuksen tulokset vahvistavat Vehviläisen (2004) pajaohjauksen keskeisiä neljää periaatetta 1. yksilöllisyys, 2. epävirallisuus 3. kiireettömyys ja 4. toiminnallisuus oppimisessa ja ohjauksessa. (Vehviläinen 2004, 56–65.)

Ohjauksen toimivuus

Työpajat koettiin toimivaksi avun tarjoajaksi, jonka seurauksena nuoret olivat kasvanut henkisesti, heidän itsevarmuus oli kohonnut ja heidän itsetuntemus oli lisääntynyt. Osa haastateltavista kuvasi, että olivat löytäneet työpajojen aikana vahvasti sen *oman juttunsa*. Vehviläisen (2004) tutkimuksessa työpajanuoret kokivat, että pajat lisäävät itseluottamusta, kun ohjauksen keinoilla nuorille osoitettiin, että he kelpaavat omana itsenään. Nuorten itseluottamus näkyi muun muassa sosiaalisena rohkeutena, kun nuori oli hyväksynyt oman itsensä sellaisena kuin on. (Vehviläinen 2004, 45.) Suurin osa tämänkin tutkimuksen nuorista oli saanut sosiaalista rohkeutta sekä heidän puheestaan kuuli, että he ovat hyväksyneet itsensä. Yleisesti ohjauksen tavoite on ohjattavan tukeminen ja kannustaminen sekä auttaa ihmisiä rakentamaan elämänsä ja toimintansa mielekkääksi ja omien arvojen mukaiseksi (Vehviläinen 2014, 16; Lundbom 2009, 67–68). Suurin osa haastateltavista oli löytänyt elämäntyylin sekä työhaaveen, joka oli heidän arvojensa mukaista.

Työpajat ovat aina olleet väliaikainen vaihtoehto, ja tarkoituksena on nuoren siirtyminen koulutukseen tai työmarkkinoille (Hassinen 2007, 14). Tutkittavien tulevaisuus oli selkeytynyt, kun he olivat työpajojen kautta löytäneet suuntaa elämään ja opintojen suunnitteluun. Lähes kaikki oli hakenut koulutukseen tai työkokeiluun. Pajojen perustehtävänä on koulutukseen tai työhön sijoittumisen lisäksi parantaa nuoren sosiaalista, elämänhallinta ja arjenhallintataitoa. (Takkinen 2003, 7; Valtakunnallinen Työpajayhdistys.) Osa oli ennen pajoja ollut melko lamaantuneena kotona, mutta nyt elämänhallinta ja arjenhallinta olivat kaikilla nuorilla kohdillaan. Keltinkangas-Järvinen (2009) mukaan elämänhallinta tarkoittaa ihmisen uskoa siihen, että hän voi vaikuttaa asioihin ja muuttaa olosuhteita itselleen suotuisammaksi. Tämän tutkimuksen nuorilla oli uskoa, että he voivat omien päätöksillä ja ratkaisulla vaikuttavaa elämäänsä ja tulevaisuuteen. Suurin osa nuorista kuvasi asenteen ratkaisevan, kun he pyrkivät kohta päämääräänsä.

Osa haastateltavista oli kuntoutuksessa työpajoilla. Riikosen (2000) mukaan mielenterveyskuntoutus on muuttunut yhä enemmän osallisuuden, hyvinvoinnin, innostuksen ja motivaation lähteiden etsimiseksi ja tukemiseksi. Asiakkaita kannustetaan aktiivisiksi toimijoiksi ja heidän toiveet, tarpeet ja toimintamahdollisuudet ovat kuntoutuksen keskiössä. (Riikonen 2000, 41–42.) Nämä kuntoutuksessa olleet työpajanuoret olivat saaneet työpajojen kautta arkeensa päivärytmin ja aktivoituneet. Heidän elämään oli löytynyt suunta, mielekästä tekemistä sekä itseään kiinnostava koulutusala. Osa heistä ei kokenut pystyvänsä vielä työelämään tai normaaliin luokkamuotoiseen opiskeluun työpajojen jälkeen, mutta heille löytyi suunnitelma työpajojen jatkoksi lähitulevaisuuteen kuten työkokeilut pajojen jälkeen. Kuitenkin kuntoutuksessa olevilla nuorillakin oli myös pidemmälle tähtäimelle suunnitelmia, tekemistä ja unelmia. Niiden saavuttaminen saattoi viedä vain aikaa.

Kojon (2010) tutkimuksessa työpajanuorien tulevaisuus näyttäytyi epävarmana ja vaikeasti ennakoitavana, jonka takia tutkittavat ajattelivat elämänsä hyvin lyhyellä aikavälillä. Osa tutkittavista suhtautui kauemmaksi tulevaisuuteen: heillä oli toiveita ja unelmia. (Kojo 2010, 26–32.) Tämän tutkimuksen kaikilla tutkittavilla oli pidemmän aikavälin unelmia sekä konkreettisia ja realistisia suunnitelmia niiden saavuttamiseksi. Heidän asenne tulevaisuuteen oli toiveikas, vaikka tulevaisuuden ennakoimattomuus oli tiedossa. Myös suurimmalla osalla oli koulutusmyönteisyyttä, johon Vehviläisen (2004) *kiireettömyys* viittaa: osa tutkittavista nuorista oli vain tilapäisesti luopunut koulutavoitteista ja haaveista. Työpajoille tullessaan osa ei ollut päässyt haluamaansa koulutukseen tai he eivät vielä olleet löytäneet omalta tuntuvalta alaa.

Jos halutaan tukea ja auttaa näitä nuoria, kunnioittava asenne, varhainen puuttuminen ja tiedottaminen ”apupaikoista” ovat tärkeitä tekijöitä. Tiedottamista tulisi tehdä jokaisen: opinto-ohjaajan, terveydenhoitajan, työvoimatoimiston työntekijän. Nuorille tulisi olla tarpeeksi työpajapaikkoja ja heille olisi tarjottava kokonaisvaltaisempaa tukea elämänsuunnitteluun. Nopeasti muuttuvassa maailmassa ja työelämässä vaaditaan elinikäistä oppimista, joka tulisi huomioida erityisesti näiden nuorten ohjauksessa. Ohjauksen tulisi keskittyä ohjattavan ”elämän kehityskaareen”,

jolloin kokonaisvaltaisemmin suunnitellaan ja rakennetaan ohjattavan elämää, mukaan lukien työura. (Savickas ym. 2009, 3.) Peavy (1999) korostaa myös, että detraditiosoitumisen myötä minuus on entistä enemmän reflektiivinen, yksilön oma tuotos. Peavy kirjoittaaakin, että ohjauksen tavoitteena on auttaa ohjattavaa valitsemaan, millaista tulevaisuutta hän haluaa ja miten suuntautua siihen. Ohjauksessa saadaan ohjattavan ajattelemaan, miten hän voisi päästä elämässään eteenpäin omien valintojen pohjalta. Peavy siis korostaa sitä, että ohjaaja auttaa ohjattavaa kehittämään elämänsä suunnitelman, joka saa hänet uudelleen tuntemaan itsensä vastuulliseksi elämästään ja vahvistaa siteitään toisiin ja ympäröivään maailmaan. (Peavy 1999, 52–57.) Työpajojen kautta tutkittavien kanssa oltiin päästä Peavyn ohjauksen tavoitteisiin.

Ohjauksen kehittäminen

Tässä tutkimuksessa on myös keskitytty ohjauksen kehittämisen näkökulmaan. Hyvän ohjauksen elementtejä on esitetty Taulukossa 3 (Luku.6.3). Keskeinen tutkimustulos on se, että ohjauksen ja avun pyytämiseen olisi matala kynnyks: apu olisi helpos- ti ja nopeasti saatavilla. Olennaisesti matalaan kynnykseen oli myös se, että avunpyy- tämisen toivottiin olevan arkipäiväistä ja ettei siihen liity epäonnistumisen tunnetta. Suurin osa tutkittavista nuorista toivoi ohjaussuhteen perustuvat luottamukseen, joka vaati aikaa ja ohjattavan tuntemista. Ohjaajalta toivottiin ammattilaisuutta koh- data juuri nuoria sekä motivaatiota auttaa. Ohjauksen menetelmissä korostui dialogi- suuden lisäksi tekemisen kautta tapahtuva oivaltaminen. Ohjauksen tavoitteena pe- rinteisen tiedonjakamisen rinnalla toivottiin olevan itsetuntemuksen lisääminen ja kannustaminen eteenpäin.

Nuorisotakuun yhteydessä on puhuttu varhaisesta puuttumisesta. Tä- män tutkimuksen nuoret ovat samalla linjoilla: kukaan heistä ei olisi halunnut jäädä kotiin. Osa ei tiennyt, että apua on olemassa tai kotiin jäätyään kynnyks toimintaan mukaan lähtemiseen nousi. Olisikin hyvä, että nuorille olisi tarjolla jotain aktivoivaa toimintaa tai työpajoja. Varhaista puuttumista olisi toivottu sekä kouluista että työ- voimatoimistosta. Laajemmin toivottiin, että avun hakemiselle olisi asennemuutosta. Osa tutkittavista koki, että avunpyytäminen oli heikkous tai ongelmista sai stigman.

Avun hakemisen ja keskusteluavun toivottiin olevan arkipäiväisempää. Ihmisten toivottiin myös jakavan enemmän ajatuksiaan, joka auttaisi ymmärtämään muita sekä tunnetta, että on ainoa, jolla on ongelmia.

Tutkimuksessa selvisi, että ohjattavat olivat varsin tyytyväisiä olemassa oleviin palveluihin: työpajoihin sekä etsivään nuorisotyöhön. Tiedottamisesta lähes kaikki olivat kuitenkin huolissaan, varsinkin saavuttaako tiedon koulujen ja työelämän ulkopuolella olevat nuoret. Tiedottaminen oli haastateltujen mielestä kaikilla: terveyskeskuksilla, oppilaitoksilla, medialla. Varsinkin etsivän nuorisotyön toivottiin esittäytyvän enemmän esimerkiksi oppilaitoksissa. Varhaisen puuttumisen keinona olikin tutkittavien mukaan tiedottaminen avusta: apua on olemassa, mutta siitä tulisi kertoa, mistä apua saa.

Tutkittavista osalla oli paljon kehitysideoita kouluihin. Kouluihin toivottiin myös hyvää ohjausta, jossa aidosti kuunneltaisiin ajan kanssa ja keskityttäisiin ohjattavan myönteisten puolien löytämiseen. Ohjaukseen toivottiin myös konkreettisuutta ja käytännöllisyyttä lisää, niin että tiedonjako kohtaisi nuorten maailman. Muutenkin osa tutkittavista toivoi kouluihin parempaa ilmapiiriä ja yhteisöllisyyttä, jonka uskottiin lisäävän oppimista. Osa toivoi myös kouluvierailuita enemmän sekä koulun tekevän enemmän yhteistyötä nuorisotyön kanssa. Tärkeänä koettiin myös, että nuorille suunnatut palvelut sijaitsisivat lähellä kouluja tai nuoria.

Mielenkiintoinen tulos oli, että tämän tutkimuksen nuoret kaipasivat kasvokkain tapahtuvaa ohjausta. Virtuaalista ohjauksen tarvetta ei nostettu esiin hyvässä ohjauksessa tai ohjauksen kehittämisessä. Internetistä toivottiin vain löytyvän tieto esimerkiksi työpajoista helposti. Nuorille on kehitetty virtuaalisia ohjausta kuten Suuntaa -ohjaus- ja neuvontapalvelu (ks. suuntapalvelut.fi), kuitenkin tämä tutkimuksen nuoret kokivat kasvokkaisen ja pienryhmässä tapahtuvan ohjauksen toimivaksi.

7.2 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuutta parantaa tutkijan tarkka selostus tutkimuksen toteutuksesta kaikista tutkimuksen vaiheista (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 232). Eskola ja Suoranta (2008) ovat samoille linjoilla: kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtana on tutkijan avoin subjektiviteetti ja sen myöntäminen, että tutkija on oman tutkimuksensa keskeisin tutkimusväline. Tutkimuksessa pääasiallinen luotettavuuden kriteeri onkin tutkija itse, jonka takia luotettavuuden arviointi koskee koko tutkimusta. Tämä on selvä ero määrälliseen tutkimukseen. (Eskola & Suoranta 2008, 210.) Luotettavuuden lisäämiseksi, olen pyrkinyt selostamaan mahdollisimman tarkasti tutkimuksen tekemisen eri vaiheet.

Hirsjärvi ja Hurme (2001) kirjoittavat siitä, että ovatko käsitteet reliabiliteetti ja validiteetti käyttökelpoisia laadullisessa tutkimuksessa. Nämä käsitteet perustuvat ajatukselle, että tutkija saavuttaa objektiivisen todellisuuden ja totuuden. Lisäksi käsitteitä on käytetty erilaisessa mittaamisessa. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 185.) Uljensin (1991) mukaan fenomenografisessa, kuten myös hermeneuttisessa, perinteessä ei kuitenkaan ole edes mahdollista tutkia absoluuttista totuutta, koska sellaista totuutta ei ole olemassa (Uljens 1991, 97). Laadullisessa tutkimusotteessa yleistettävyys ei ole tärkeintä, vaan fenomenologiseen lähestymistapaan liittyy ilmiön kuvaaminen tai ilmiöstä kirjoittaminen (Metsämuuronen 2005, 210). Tämän takia keskeiset tulokset kuvaavat vain tutkittavien käsityksiä ja kokemuksia.

Reliabiliteetin ja validiteetin hylkääminen niiden totutussa muodossa ei tarkoita, että tutkimusta voisi tehdä miten haluaa (Hirsjärvi & Hurme 2001, 188–189). Eskola ja Suoranta (2008) mukaan luotettavuutta voidaan pohtia *uskottavuuden*, *varmuuden* ja *vahvistettavuuden* kautta. Uskottavuus tarkoittaa, että tutkija tarkistaa vastaavatko hänen käsitteellistyksensä ja tulkintansa tutkittavien käsityksiä. (Eskola & Suoranta 2008, 211–212.) Haastattelutilanteessa yritin esittää tarkentavia kysymyksiä vähentääkseni ylitulkintaa ja täten parantaa uskottavuutta tuloksia tehdessä. Tutkijan on pystyttävä dokumentoimaan, miten hän on päätenyt luokittelemaan ja kuvaamaan tutkittavien maailmaa niin kuin on sen tehnyt tutkimuksessaan. Avainase-

massa on, että tutkija perustelee menetelmänsä uskottavasti, mutta kuitenkin toinen voi silti päätyä erilaisiin tuloksiin. Tämä ei kuitenkaan ole tutkimusmenetelmän tai tutkimuksen heikkoutta. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 188–189.)

Luotettavuutta arvioitaessa on hyvä pohtia myös aineiston laatua. Tällöin voi pohtia enemmänkin tutkijan toimintaa kuin tutkittavien vastauksia eli siis sitä kuinka luotettavaa tutkijan analyysi on litteraatista. On muistettava, että haastatteluiden tulos on aina seurausta haastattelijan ja haastateltavan yhteistoiminnasta. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 189.) Tuloksia tehdessäni olen pyrkinyt ottamaan mahdollisimman paljon suoria lainauksia aineistosta. Näiden kautta pääsee lähemmäs haastateltavien käsityksiä ja ovat ikään kuin todisteena siitä, miten olen ne analysoinut ja tulkinnut. Uskottavuutta voidaan arvioida aineistositaattien avulla. Uskottavuuden lisäämiseksi olisin voinut viedä tulkintani tutkittavien arvioitavaksi. Eskolan ja Suorannan (2008) mukaan tämä ei kuitenkaan aina lisää luotettavuutta, koska tutkittavat voivat olla sokeita kokemukselleen tai tilanteelle.

Eskolan ja Suorannan (2008) mukaan *varmuutta* tutkitukseen lisätään ottamalla huomioon tutkijan ennako-oletukset (Eskola & Suoranta 2008, 212). Omat ennakkokäsitykseni ja henkilökohtaiset kokemukseni ohjauksesta sekä työpajoista oppimisympäristönä ovat saattaneet vaikuttaa tiedostamattomasti haastattelutilanteissa, aineiston analyysissä ja asioihin, joita olen korostanut tulosten raportoinnissa. Niikko (2003) on kuvannut, että fenomenografisen tutkimuksen analyysivaiheen onnistumisen kannalta on tärkeää, että tutkija tarkastelee omia esioletuksiaan voidakseen astua tutkittavien maailmaan ja kokemuksiin. Toisena kriittisenä huomiona lähestymistavassa on se, ovatko tulokset enemmän tutkijan kokemuksen ja esiymmärryksen eksplikointia aineistosta kuin tutkittavien ilmausten eksplikointia. Voidaan sanoa, että tutkija analysoi tutkittavien tapaa ajatella ja toimia. (Niikko 2003, 46–47.) Pohdin, että vaikuttivatko omat esikäsitykseni tutkimuksen tuloksiin. Kuitenkin osa tämän tutkimuksen merkittävimmistä tuloksista oli sellaisia, joita en olisi itse osannut odottaa etukäteen. Tästä voisi päätellä, että tutkittavien oma ääni ja ilmaukset ovat ainakin osittain tavoitettu.

Eskolan ja Suorannan (2008) mukaan *vahvistavuus* tarkoittaa sitä, että tehdyt tulokset saavat tukea aiemmista tutkimuksista (Eskola & Suoranta 2008, 212). Tässä tutkimuksessa tulokset saivatkin tukea aikaisemmista tutkimuksista, mutta jotkut tuloksista olivat myös uusia.

Tutkimuksen luotettavuuden heikentävänä tekijänä saattoi olla se, että useat työpajanuoret kieltäytyivät tutkimukseen osallistumisesta, mikä saattoi väärentää tutkimustuloksia. Hirsjärvi ja Hurme (2001) korostaakin, että lähteiden luotettavuus liittyy validiuteen. Lisäksi joissain haastatteluissa esitetyt jatko- tai tarkennuskysymykset saattoivat vaikuttaa parissa tapauksessa haastateltujen vastauksiin johdattelevasti. Haastattelu on kuitenkin aina vuorovaikutustilanne, jossa validiutta voidaan tarkistaa muista tiedoista kuten observoimalla haastateltavaa (Hirsjärvi & Hurme 2001, 36). Yritin kiinnittää huomiota haastateltavien eleisiin ja ilmeisiin haastattelutilanteessa, jotta ymmärtäisin heidän sanomisiaan paremmin kuin vain kielen kautta.

Tieteellisen tutkimuksen eettisyyden kannalta edellytyksenä on, että tutkimus on suoritettu hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan menettelyohjeiden (2012, 6) mukaan hyviin käytänteisiin kuuluu muun muassa tiedeyhteisön tunnustamien toimintatapojen noudattaminen, tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisten tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmien käyttäminen, muiden tutkijoiden työn ja saavutusten huomioiminen sekä rahoituslähteiden ja tutkimuksen suorittamisen kannalta merkitykselliset muut sidonnaisuudet on ilmoitettava asianomaisille ja tutkimukseen osallistuville ja ne on raportoitava tutkimuksen tuloksia julkaistaessa. Lisäksi tarvittavat tutkimusluvut on hankittava.

Tässä tutkimuksessa olen pyrkinyt noudattamaan hyvän tieteellisen käytännön kriteereitä. Tutkimusta on toteutettu huolellisesti ja rehellisesti sekä lähteitä on merkitty asianmukaisesti. Myös tutkimusluvut on kysytty sekä työpajojen johdolta että tutkittavilta. Eskola ja Suoranta (2008) kirjoittavat, että tutkimuksen on oltava ihmisarvoa kunnioittavaa. Tämä tarkoittaa, että on väärin aiheuttaa vahinkoa tai loukata tutkittavaa. Tietojen käsittelyssä sekä tietoja julkistettaessa on huomioitava

luottamuksellisuus ja anonymiteetti. (Eskola & Suoranta 2008, 56–57.) Tämän takia kohdejoukkoa on kuvattu ympäri pyöreästi, eikä tarkkaa paikkakuntaa tai työpajojen tekemistä ole kerrottu. Täten varmistin tutkittavien anonymiteetin. Lisäksi haastattelut olivat vapaaehtoisia ja haastattelut nauhoitettiin nuorten suostumuksella.

7.3 Jatkotutkimus

Tutkimusta tehdessä syntyi ideoita jatkotutkimusta varten. Ensimmäkin olisi kiinnostavaa tehdä pitkittäistutkimusta, jossa seurattaisiin haastateltavien siirtymistä työpajoilta koulutukseen, työkokeiluun, työhön tai muualle. Näin saataisiin tietoa, ovatko työpajoilla saatu ohjaus auttanut haastateltavia löytämään oman paikkansa yhteiskunnassa sekä työmarkkinoilla. Suurin osa haastateltavista oli hakenut toisen asteen tai korkea koulutukseen, mutta tulokset eivät haastatteluhetkellä olleet vielä tulleet. Toiseksi tutkimuksen olisi voinut suorittaa määrällisenä tutkimuksena, jolloin tulokset olisivat voineet olla yleistettävämpiä kuin laadullisessa tutkimuksessa.

LÄHTEET

- Borbély-Pecze, T.B. & Hutchinson, J. 2013. The Youth Guarantee and Lifelong Guidance. European Lifelong Guidance Policy Network. Kirjapaino Kari. Jyväskylä 2013.
- Giddens, A. 1991. Modernity and Self-identity. Self and Society in the Late Modern Age. Polity Press. Cambridge.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 8.painos. Jyväskylä. Vastapaino.
- Hassinen, M. 2004. Starttipaja Aapinen. Työpajatoiminnan, yksilövalmennuksen ja palveluohjauksen kehityskulku sekä nykytila Suomessa. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry. Edita Prima Oy
- Hassinen, M. 2007. Työtä ja toimintaa suurella sydämellä. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry. 10-vuotta. Gummerus kirjapaino Oy, Jyväskylä.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki. Helsinki University Press.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2010. Tutki ja kirjoita. 15.-16. painos. Kustannusyhdistö Tammi. Hämeenlinna.
- Keltinkangas-Järvinen, L. 2009. Temperamentti, stressi ja elämäntilanne. WSOY. Juva 2008
- Komonen, K. 2001 Koulutusyhteiskunnan marginaalissa? Ammatillisen koulutuksen keskeyttäneiden nuorten yhteiskunnallinen osallisuus. Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja. Joensuun yliopistopaino. Joensuu 2001.
- Manka, M-L. 2006. Tiikerinloikka työniloon ja menestykseen. Talentum. Helsinki 2006.
- McLeod, J. 2003. An introduction to counselling. 3rd edition, Maidenhead, Berkshire. Open University Press.
- Metsämuuronen, J. 2008. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. 4.painos. Jyväskylä. Gummerruksen Kirjapaino Oy. Vaajakoski.
- OECD. 2004a. Career guidance and public policy. Bridging the gap.
- Ojanen, S. 2006. Ohjauksesta oivallukseen. Ohjausteorian käsittelyä. Yliopistopaino Helsinki University Press. Helsinki.
- Onnismaa, J 2007. Ohjaus- ja neuvontatyö. Aikaa, huomiota ja kunnioitusta. 3.painos. Helsinki: Gaudeamus.
- Peavy, R. V. 1999 Sosiaalidynaaminen ohjaus. Suom. Petri Auvinen. Helsinki: Psykologien Kustannus Oy (alkuteos 1997).
- Peavy, R. V. 2001. Elämäni työkirja. konstruktivistinen ohjausperiaatteiden soveltaminen: tehtäviä ja harjoituksia. Suom. Petri Auvinen. Psykologien Kustannus Oy. Työministeriö, Helsinki.

- Peavy, R. V. 2006. Sosiodynaamisen ohjauksen opas. Psykologien Kustannus Oy. Helsingin Painotuote Oy.
- Piispa, H. 2007. Ohjaus koko koulun tehtäväksi. Yhtenäiskoulun ohjaussuunnitelman kehittäminen. Ohjauksen kehittämishankkeita ja käytänteitä ISSN 1796-4714. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta.
- Sennett, R. 2004. Kunnioitus eriarvoisuuden maailmassa. Suom. Kaisa Koskinen. Tampere. Vastapaino.
- Suutari, M. 2002. Nuorten sosiaaliset verkostot palkkatyön marginaalissa. Nuorisotutkimusverkosto. Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 26. Yliopistopaino Oy. Helsinki
- Takkunen, E. (toim.) 2003. Tekemisen paikka – Työpajojen nuoret ja heidän valmennustarpeensa. Valtakunnallinen työpajajyhdistys ry. Edita Prima Oy.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki. Tammi.
- Vehviläinen, S. 2014. Ohjaustyön opas. Yhteistyössä kohti toimijuutta. Gaudeamus. Tallinna Raamatutrukikoja OÜ, Tallinna 2014.

Elektroniset lähteet:

- Gretchel, A. & Junttila-Vitikka, P. 2014. Kokemuksia nuorten Suunta-ohjauksesta verkossa. "Yläfemmasulle, kun autoit eteenpäin! Tässähän ihan tuntee itsensä kuin toiseksi ihmiseksi!" [online] Sitran selvityksiä 76. Nuorisotutkimusseura ry. Nuorisotutkimusverkosto. [viitattu 1.11.2014] Saatavilla www-muodossa: <http://www.sitra.fi/julkaisut/Selvityksi%C3%A4-sarja/Selvityksia76.pdf> [Viitattu 22.11.2014]
- European Commission, Youth Guarantee <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1079> [Viitattu 4.10.2014]
- Eurostat, 2014. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/3-01072014-AP/EN/3-01072014-AP-EN.PDF [Viitattu 4.10.2014]
- Kakkori, L & Huttunen, R. Fenomenologia, hermenetutiikka ja fenomenografinen tutkimus. <http://users.utu.fi/rakahu/fenomenografia2011.pdf> [Viitattu 3.9.2014]
- Koistiainen, R. 2013. Etsivä nuorisotyö luotsaa nuoria eteenpäin. Haaste 2/2013. <http://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste22013/etsivanuorisotyoluotsaanuoriaeteenpain.html> [Viitattu 27.11.2014]
- Mäki-Ketelä, J. 2012. Kiskot vievät elämään – ammatillisessa ja koulutuksellisessa marginaalissa elävien nuorten erilaisia elämänraiteita. Itä-Suomen yliopisto. Filosofinen tiedekunta. Kasvatustieteen alan väitöskirja. http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-93-1388-4/urn_isbn_978-952-93-1388-4.pdf [Viitattu 3.9.2014]
- Nuorisotakuu 2014 <http://www.nuorisotakuu.fi/nuorisotakuu/info> [Viitattu 30.1.2014]
- OKM, Etsivä nuorisotyö

http://www.minedu.fi/OPM/Nuoriso/nuorisotyoen_kohteet_ja_rahoitus/etsiva_nuorisoty/ [Viitattu 30.10.2014]

OPM, 17/600/2006 Nuorten työpajatoiminnan yleiset perusteet ja suositukset.

http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisotyoen_kohteet_ja_rahoitus/tyopajat/Liitteet/OPM_paatos_25102006.pdf [Viitattu 18.10.2014]

OPM 17/691/2012 Nuorten työpajatoiminnan tukeminen vuonna 2013

http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisotyön_avustukset/tyopajat/liitteet/tyopaja_hakuohje.pdf [Viitattu 18.10.2014]

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004. Helsinki. Opetushallitus.
http://www.oph.fi/download/139848_pops_web.pdf [Viitattu 27.10.2014]

Rissanen, R. KvaliMOTV, http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L5_1.html [Viitattu 3.9.2014]

TEM raportteja 8/2012. Nuorten yhteiskuntatakuu 2012. Työllisyys- ja yrittäjyysosasto.

http://www.nuorisotakuu.fi/files/34024/Nuorten_yhteiskuntatakuu_2013_-_raportti.pdf [Viitattu 4.10.2014]

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa.
http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf [Viitattu 13.12.2014]

Soanjärvi, K. 2009 Mitä on nuorison ohjaaminen? Nuorisotutkimusseura ry. Ohjaus ja kasvat-
tus 1/2009 <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/node/470#paakirjoitus> [viitattu 15.11.2014]

STAT, http://www.stat.fi/artikkelit/2011/art_2011-12-21_007.html

Syynimaa, K. & Saukkonen, S. 2012. Nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn ja vähentämiseen
tarkoitettut palvelut Keski-Suomessa. Keski-Suomen Liitto
http://www.keskisuomi.fi/filebank/22928-Nuorten_syrjaytymisen_ekaisyyyn_ja_vahentamiseen_tarkoitettut_palvelut_Keski-Suomessa.pdf [Viitattu 30.9.2014]

Valtakunnallinen Työpajayhdistys – oikeus tekemällä oppimiseen
<http://www.tpy.fi/tyopajatoiminta-suomessa/historiaa/> [Viitattu 8.9.2014]

Wrede, G. H. 2013. Nuorisotakuu yhdessä tekemällä! Me välitämme! – kättä pidempää nuor-
ten ohjaamiseen. http://issuu.com/www.donedeal.fi/docs/me_valitamme
[Viitattu 5.12.2014]

Artikkelit:

Eräranta, K. & Autio, M. 2008. Johdanto: Polarisaatio käsitteenä ja empiirisesti koettuna tut-
kimusteena. Teoksessa M. Autio, K. Eräranta & S. Myllyniemi (toim.) Polarisoitu-

- va nuoruus? Nuorten elinolot – vuosikirja 2008. Nuorisotutkimusverkosto. Nuori-soasiain neuvottelukunta. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus (STAKES). 8–16.
- Impola, T. 2014. Kouluterveydenhoitajan näkökulma. Teoksessa P. Hamarus, P. Kanervio, L. Landen & S. Pulkkinen (toim) Huuto! Lasten ja nuorten hyvinvoinnin puolesta. Opettajan ääni. PS-Kustannus, 102–109.
- Järvikoski, A. 2002. Kuntoutujakeskeinen lähestymistapa kuntoutuksen asiakastyössä. Teoksessa J. Onnismaa, H. Pasanen & T. Spangar (toim.) Ohjaus ammattina ja tieteenalana 2 – ohjauksen toimikentät. Aikaa, huomioita, kunnioitusta. PS-Kustannus. Opetus 2000. Juva 2002, 246–257.
- Karjalainen, M. 2006. Alueellisen kehittämishankkeen toiminnan arviointi. Teoksessa: M. Karjalainen & H. Kasurinen (toim.) Ohjauksen toimintakulttuurin muutos alueellisessa yhteistyössä. Oppilaan- ja opinto-ohjauksen kehittämishankkeen raportti. Koulutuksen tutkimuslaitos Jyväskylän yliopisto. Jyväskylän yliopistopaino, 121–130.
- Karjalainen, M. 2006. Oppilaan- ja opinto-ohjauksen kehittämishankkeet ajan luodut toimintamallit tai hyvät käytännöt. Teoksessa: M. Karjalainen & H. Kasurinen (toim.) Ohjauksen toimintakulttuurin muutos alueellisessa yhteistyössä. Oppilaan- ja opinto-ohjauksen kehittämishankkeen raportti. Koulutuksen tutkimuslaitos Jyväskylän yliopisto. Jyväskylän yliopistopaino, 81–110.
- Kasurinen, H. 2006. Ohjauksen kehittämisen lähtökohdat. Teoksessa: M. Karjalainen & H. Kasurinen (toim.) Ohjauksen toimintakulttuurin muutos alueellisessa yhteistyössä. Oppilaan- ja opinto-ohjauksen kehittämishankkeen raportti. Koulutuksen tutkimuslaitos Jyväskylän yliopisto. Jyväskylän yliopistopaino, 13–30.
- Kasurinen, H. 2004. Ohjauksen järjestäminen oppilaitoksessa. Teoksessa H Kasurinen (toim.) Ohjausta opintoihin ja elämään – opintojen ohjaus oppilaitoksessa Opetushallitus. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy, 40–56
- Kojo, M. 2010. Laajentunut nykyisyys: nuorten tulevaisuuteen suhtautuminen työn marginaalissa. Nuorisotutkimus 2/2010, 28. vuosikerta, 23–34.
- Lairio, M. & Puukari, S. 2001 Ohjaus käsitteenä ja ammattina. Teoksessa M. Lairio & S. Puukari (toim.) Muutoksista mahdollisuuksiin. Ohjauksen uutta identiteettiä etsimässä. Koulutuksen tutkimuslaitos. Jyväskylän yliopistopaino, 9–20.
- Lundbom, P. 2009. Ohjaus – mitä se oikein on? Nuorisotutkimus 1/2009. 27. vuosikerta. Nuorisotutkimusseura ry, 66–68.
- Marniemi, J. 2004. Pajakoulu – yksilöllistä opetusta ja valmennusta työpajaviitekehyksessä. Teoksessa H Kasurinen (toim.) Ohjausta opintoihin ja elämään – opintojen ohjaus oppilaitoksessa Opetushallitus. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy, 57–70.
- Paananen, J. 2014. Opetusalan ammattijärjestön näkökulma. Teoksessa P. Hamarus, P. Kanervio, L. Landen & S. Pulkkinen (toim) Huuto! Lasten ja nuorten hyvinvoinnin puolesta. Opettajan ääni. PS-Kustannus. 92–101.
- Peavy R. V. 2000. Ammatinvalinnan ja urasuunnittelun ohjaus postmodernina aikana. (Suomentanut Petri Auvinen) Teoksessa J. Onnismaa & T. Spangar Ohjaus ammattina ja tieteenalana 1. Aikaa, huomiota, kunnioitusta. PS-kustannus. Opetus 2000. Juva. 14–40.

- Pulkkinen, S & Kanervo, P. 2014. Nuorten elämismaailma. Teoksessa P. Hamarus, P. Kanervo, L. Landen & S. Pulkkinen (toim) *Huuto! Lasten ja nuorten hyvinvoinnin puolesta. Opettajan ääni*. PS-Kustannus. 119–141.
- Pyhtilä, T. 1971. Ohjaaja ja järjestelmä. Teoksessa K. Voudinmäki, T. Pyhtilä, H. Klemola, M. Kaarela & P. Aro (toim.) *Nuorisotyön perustieto*. Helsinki. Weilin+Göös, 111–116.
- Riikonen, E. 2000. Henkinen hyvinvointi, voimalähteet, kuntoutuminen. Teoksessa J. Onnismaa & T. Spangar (toim.) *Ohjaus ammattina ja tieteenalana 1. ohjauksen lähestymistavat ja ohjaustutkimus – aikaa huomiota kunnioitusta*. PS-Kustannus. Opetus 2000. Juva. 41–56.
- Rubin, A. 2008. Tolkkuja toiveisiin? Tulevaisuudenkuvat elämänhallinnan välineenä. *Nuorisotutkimus* 3/2008, 26. vuosikerta. Nuorisotutkimusseura ry, 53–57.
- Savickas, M.L., Nota, L., Rossier, J., Dauwalder, J-P., Duarte, M.E., Guichard, J., Sorese, S., Van Esbroeck, R. & van Vianen, A E.M. 2009. Life designing: A paradigm for career construction in the 21st century. *Journal of Vocational Behavior*.
- Uljens, M. 1991. Phenomenography – a qualitative approach in educational research. Teoksessa: L. Syrjälä & Merenheimo (toim.) *Kasvatustutkimuksen laadullisia lähestymistapoja*. Oulun kasvatustieteiden tiedekunnan opetusmonisteita ja selosteita. No 39, 80–107.
- Vehviläinen, J. 2004. Keppi, porkkana ja kompassi – mikä nuoria liikuttaa? Teoksessa: J. Hassinen & J. Marniemi (toim.) *Oppiva koulu – pajakoulut muutoksen tekijöinä*. Valtakunnallinen työpajayhdistys. Edita Prima Oy, 42–66.

LIITTEET

Liite 1. Tutkimuslupa

TUTKIMUSLUPA
17.4.2014

Hyvät vanhemmat ja huoltajat!

Olen kasvatustieteen opiskelija Jyväskylän yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnasta opettajankoulutuslaitokselta. Teen Pro gradu -tutkielmaa aiheesta *Nuorten kokemuksia ohjaustoiminnasta - Nuorisotakuun toteutuminen Keski-Suomessa*. Tutkimuksessa tarkastelun kohteena on, miten nuorille syntyy onnistumisen kokemuksia ja millaiset ovat toimivat käytänteet nuorten ohjaamisessa elämässä heille mielekkääseen suuntaan sekä mikä kenties selkeyttä nuorten tulevaisuuden suunnittelua. Nuorisotakuun toimivuudesta tarvitaan lisää tietoa, etenkin nuorten omasta näkökulmasta

Tarkoitukseni on kerätä aineistoa haastattelumenetelmällä ja haastattelut nauhoitetaan. Tietoja tullaan käsittelemään ehdottoman luottamuksellisesti eikä kenenkään tietoja voi tutkimuksesta jäljittää yksittäiseen tutkittavaan. Aineiston analysoimisen jälkeen haastattelut hävitetään. Kaikki tunnistamisen mahdollistavat tiedot muutetaan, joten myöskään koulun/työpajan nimeä ei mainita.

Osallistumalla tutkimukseen myös koulun/työpajan työntekijät saavat arvokasta tietoa nuorten kokemuksista, joiden avulla voidaan kehittää toimintaa.

Annan mielelläni lisätietoja tutkimuksesta.

Ystävällisin terveisin,
Ida Kauppinen
ida.m.kauppinen@gmail.com

Pro gradu - tutkielman ohjaaja,
Leena Penttinen,
yliopistonlehtori, KT
Opettajankoulutuslaitos
PL 35, 40014 JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
leena.penttinen@jyu.fi

( ) Annan suostumukseni osallistumiselle nuorisotakuuta koskevaan tutkimukseen osallistumiselle.

( ) En anna suostumustani nuorisotakuuta koskevaan tutkimukseen osallistumiselle.

(huoltajan allekirjoitus)

(aika ja paikka)

Liite 2. Teemahaastattelurunko

Teemahaastattelu nuorille

Tausta

- Kerro itsestäsi
- Syntymävuosi
- Sukupuoli
- Miten ja kenen kanssa asut? (sisaruksia jne.)
- Kuinka kauan olet asunut paikkakunnalla?

Koulunkäynti ja työhistoria (menneisyyttä ja nykyhetkeä)

- Mitä kouluja olet käynyt ja/tai töitä tehnyt?
- Mitä koulu ja työ merkitsevät sinulle?
- Mitä teet tällä hetkellä? Miten koet nykytilanteesi?

Mielekkäät toimenpiteet ja hyvä ohjaus (yleisempi taso)

- Mitä sinun mielestäsi tulisi tehdä jotta nuoret saisivat apua? (ohjausta?)
- Kenen tulisi tehdä?
- Mitä tulisi tehdä?
- Millaiset toimenpiteet, tuki, toiminta, ihmissuhteet, jne.?
- Kenellä vastuu?

Tulevaisuuteen suhtautuminen

- Miten suhtaudut tulevaisuuteen?
- Mitä uskot omaksi vahvuudeksi ja kyvyksesi tulevaisuutta ajatellen?
- Mitä odotat/toivot/haaveilet tai haluaisit tulevaisuudelta?
- Uskovatko saavuttavansa unelmansa ja tavoitteensa? (onko esteitä, mitä? mikä askarruttaa?)
- Mikä auttaisi sinua pääsemään tavoitteisiisi?
- Kerro konkreettisia keinoja tai esimerkkejä itsestäsi tai ystävistäsi.